

ZBIÓR
ARTYKUŁÓW NAUKOWYCH

*OSIĄGNIĘĆ AKADEMICKICH.
TEORIA. PRAKTYKA.2017*

KRAKÓW (PL)

30.08.2017 -31.08.2017

U.D.C. 082

B.B.C. 94

Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Zbiór artykułów naukowych.

Z 40 Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej "OSIĄGNIĘĆ AKADEMICKICH. TEORIA. PRAKTYKA.2017" (30.08.2017 -31.08.2017) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2017.
- 96 str.

ISBN: 978-83-65608-75-8

Wszelkie prawa zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów. Pisownia oryginalna jest zachowana. Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour». Obowiązkowym jest odniesienie do zbioru.

nakład: 50 egz.

"Diamond trading tour" ©

Warszawa 2017

ISBN: 978-83-65608-75-8

WSPÓŁORGANIZATORZY:

International research group (Belarus, Poland, Russia, Serbia, Ukraine)

Virtual Training Centre „Pedagog of the 21st Century”

Global Management Journal

KOMITET ORGANIZACYJNY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), Dr. Hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;

A. Murza (Zastępca Przewodniczącego), MBA, Ukraina;

A. Горюхов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, PhD, PWSZ im. prof. S.Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, PhD, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), Dr. Hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Čekerevac, Dr., full professor, „Union - Nikola Tesla” University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы.

Redaktor naukowy:

M. Stych, dr, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska.

SPIS/СОДЕРЖАНИЕ

**ТИПОВІ ПОМИЛКИ В СТРУКТУРІ ЗАМІТКИ
В ГАЗЕТИ «ЧОРНОМОРСЬКІ НОВИНИ»**

Бірюкова Т. Л., Якубовська М. Г. 7

**КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ ВІД ОДНОГО ДО ШЕСТИ
РОКІВ З ЧАСТИМИ ЕПІЛЕПТИЧНИМИ НАПАДАМИ**

Гера О.В. 10

**ПРОФІЛАКТИКА РОЗВИТКУ СПАЙКОВОГО ПРОЦЕСУ У ЖІНОК ПІСЛЯ
ХІРУРГІЧНОГО ЛІКУВАННЯ ЕНДОМЕТРІОЇДНИХ КІСТ ЯЄЧНИКІВ**

Курило О. Ю., Бойчук А. В., Павлишин А.В. 15

**FEATURES OF TEACHING THERAPEUTIC DISCIPLINES TO STUDENTS
OF THE TRAINING DIRECTION “LABORATORY DIAGNOSTICS” OF THE
EDUCATIONAL LEVEL “BACHELOR”**

Boreiko L.D., Plesh I.A., Kshanovska A.I., Yurnyuk S.V., Senyuk B.P. 17

VALUES OF RUSSIAN EDUCATION

Nalyotova N.Y., Senchenkov N. P. 21

**РОЗРОБКА КРИТЕРІЇВ СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХОВИХ ПСИХОЛОГІВ**

Вінтюк Ю. В. 23

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОГО АСПЕКТУ В СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Сенюк Б. П., Юрнюк С. В., Борейко Л.Д., Ткач Є.П. 26

**ENGLISH -MEDIUM INSTRUCTION IN HIGHER EDUCATION: UKRAINIAN
CONTEXT**

Kurlishchuk I. I. 31

**РОЗВИТОК УЯВЛЕНЬ ПРО ПОДВІЙНИЙ ЗВ’ЯЗОК
З ТОЧКИ ЗОРУ ЕЛЕКТРОННИХ ТЕОРІЙ**

Валюк В.Ф. 33

**ФОРМУВАННЯ ІТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ І
ПРОВІЗОРІВ У ПРОЦЕСІ ДИСКУСІЇ**

Добровольська А. М. 36

**ІНСОМНІЯ ТА ДЕПРЕСІЯ ЯК ОЗНАКИ
СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА**

Токарик О.Л. 38

ОРГАНІЗАЦІЙНІ НОРМИ І ДЕВІАНТНА ТРУДОВА ПОВЕДІНКА

Гераськіна О.С. 40

СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ АСИНХРОННЫМ ДВИГАТЕЛЕМ С ФАЗНЫМ РОТОРОМ С ВКЛЮЧЕННЫМИ В ЦЕПИ СТАТОРА ПРЕОБРАЗОВАТЕЛЕМ

Шрамко Ю.Ю. 42

ДЕНОРМАЛИЗАЦИЯ РЕЛЯЦИОННЫХ БАЗ ДАННЫХ

Шевченко Д. 47

СПОСОБЫ РЕШЕНИЯ ЗАДАЧИ КОММИВОЯЖЕРА

Танасюк Д.О. 49

УСЛОВИЯ ГИДРОГАЗОДИНАМИЧЕСКОГО ПОДОБИЯ ПРИ ВЫСОКОТЕМПЕРАТУРНОМ МОДЕЛИРОВАНИИ КОНВЕРТЕРНЫХ ПРОЦЕССОВ С ДОННОЙ ПОДАЧЕЙ КИСЛОРОДНОГО ДУТЬЯ

Пантейков С.П. 51

ОСОБЛИВОСТІ ДЕМОНСТРАЦІЙНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПРИ ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ

Скворцова Н.В., Прівалова Д.Ю., 56

ОСОБЛИВОСТІ ТА ГЕОГРАФІЯ ПОШИРЕННЯ ЛЕКСЕМИ ДЗЯЛКА (DZIAŁKA) І МОТИВОВАНИХ ТОПОНІМІВ

Шийка С. В. 59

ХУДОЖНІ ФУНКЦІЇ ПАРЦЕЛЬОВАНИХ КОНСТРУКЦІЙ У НОВЕЛАХ РАНЬОГО ПЕРІОДУ ТВОРЧОСТІ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

Сидоренко О.Ю. 61

МОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА СПРИЙНЯТТЯ УСНИХ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ

Козуб Л. С. 63

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ІНШОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ФРАНЦУЗЬКОМУ ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ «ЗІРКОВОГО» ІНТЕРВ'Ю)

Мозолевська А. С. 66

ПРОБЛЕМА ГОЛОДОМОРУ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХХ СТ.

Масалкова Ю.О. 69

ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ. АНТИЧНА ЛІТЕРАТУРА» ЗА ДОПОМОГОЮ КОМП'ЮТЕРНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Шаров С.В., Пуць Л.А. 72

МОВНІ МАРКЕРИ КОНФЛІКТНОЇ МОВЛЕННЄВОЇ ПОВЕДІНКИ

Тараненко К. В. 75

ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ НАЙМЕНУВАНЬ КВІТІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Заліська А.Ю., Зуєнко Н.О. 77

**ТРАДИЦІЙНЕ ХРИТІЯНСТВО ТА ЦЕРКВА ІСУСА ХРИСТА
СВЯТИХ ОСТАННІХ ДНІВ: АНТАГОНІЗМ СВИТОГЛЯДІВ**

Панцир А.М. 80

DYNAMICS OF FINANCIAL SECURITY INDICATORS IN GEORGIA

Tsimintia K. 83

**КАТЕГОРИИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ,
ОБЛАДАЮЩИХ ПРАВОМ НА БЕСПЛАТНОЕ ЛЕКАРСТВЕННОЕ
ОБЕСПЕЧЕНИЕ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ**

Дубова К.А. 86

**РАМОЧНАЯ КОНВЕНЦИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ОБЪЕДИНЕННЫХ НАЦИЙ ОБ
ИЗМЕНЕНИИ КЛИМАТА**

Ишембитова Э. А. 88

ЭКСКЛЮЗИВНОСТЬ – УСПЕХ БУТИК-ОТЕЛЯ

Шидловская Е.Б., Ищенко Т.И., Муравицкая В.М. 90

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ОБМЕЖЕННЯ МАСШТАБІВ
ТІНЬОВОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ**

Дяченко О. П. 93

ТИПОВІ ПОМИЛКИ В СТРУКТУРІ ЗАМІТКИ В ГАЗЕТИ «ЧОРНОМОРСЬКІ НОВИНИ»

Бірюкова Т. Л.

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент
кафедра документознавства та інформаційної діяльності
Одеський національний політехнічний університет

Якубовська М. Г.

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри документознавства та
інформаційної діяльності Одеський національний політехнічний університет

У статті йдеться про головні помилки в структурі замітки – найпоширенішого жанру газети «Чорноморські новини». Відмічено особливості заголовків, ліду, основної частини заміток різних видів. Запропоновано шляхи поліпшення видання.

Ключові слова: газета, замітка, лід, заголовок, інформація.

В статье идет речь о наиболее часто встречаемых ошибках в структуре заметки – самого распространенного жанра газеты «Черноморские новости». Отмечено особенности заглавий, лида, основной части заметки. Предложены пути улучшения издания.

Ключевые слова: газета, заметка, лед, заглавие, информация.

The article is about the most common mistakes in the structure of newspaper stories – the most spread genre in the newspaper “Chernomorkiye novosti”. Special features of headlines, leads and the main part of the newspaper stories are highlighted. Ways of improvement of the periodical are proposed.

Key words: newspaper, newspaper story, lead, headline, information.

Замітка – один із найпоширеніших жанрів у сучасній журналістиці. Майже 80-90% матеріалів у щоденних газетах та онлайн-виданнях можна віднести до інформаційних. Більшість журналістів-початківців починають свою кар'єру саме з замітки, адже вона є одним із найпростіших (хоча написати якісну замітку інколи буває складно) жанрів. Замітку як вид інформаційного жанру досліджували багато науковців. Серед них З. Вайшенберг[2], В. Здорова[3], І. Михайлин[4], О. Тертичний[5] та інші. Більшість із дослідників вважають замітку одним із основних жанрів журналістики, на якій базуються всі інші аналітичні та публіцистичні жанри. Вони наголошують на тому, що не дивлячись на те, що замітка є одним із коротких і, на перший погляд, простих жанрів, написати її насправді нелегко. Пошук інформації, визначення основних і другорядних аспектів, перевірка фактів ви-

магають неабиякого професіоналізму та старанності. Дослідження замітки завжди буде актуальним, тому що вона ніколи не зникне із простору друкованих та онлайн-видань, адже саме замітка є одним із основних жанрів у журналістиці.

Замітка є одним із найважливіших інформаційних жанрів на просторах сучасної журналістики. Вона відрізняється своєю простотою та лаконічністю – того, чого потребує читач. Незважаючи на те, що замітка є достатньо короткою та простою за структурою, її успішне написання потребує професіоналізму. Одними з основних труднощів, з якими може зіштовхнутися журналіст, може бути пошук інформації та її перевірка, написання матеріалу без будь-яких емоційних забарвлень та суб'єктивних висловлень.

Замітки поділяються на види. Кожен вид має свої особливості та свою структуру написання. При написанні матеріалів журналіст

має заздалегідь визначити, у якому жанрі він буде писати. Таким чином автор уникне будь-яких непорозумінь із читачем та буде дотримуватись усіх журналістських стандартів.

Окрім цього, замітка має бути оперативною, тому журналіст скоріше за все пише її швидко. Швидкість часто викликає погіршення якості матеріалу, тому можна часто зустріти помилки в матеріалах. Ця проблема завжди буде існувати у нашому медійному просторі, адже людина здатна припускатися помилок. Редактор має постійно намагатись звести такі помилки до мінімуму. Тому при підготовці матеріалу варто бути дуже уважним і розвивати навички швидкого написання з мінімальними вадами[5].

Для аналізу ми обрали замітку в газеті «Чорноморські новини» за 2016 рік. Газета «Чорноморські новини» виходить двічі на тиждень: у четвер і суботу. Співзасновниками виступають трудовий колектив редакції та Одеська обласна державна адміністрація. Редактором на даний момент є Іван Мельник. Газета перереєстрована в управлінні у справах преси та інформації Одеської облдержадміністрації 27 листопада 2002 року, реєстраційне свідоцтво ОД-821[1].

При аналізі газети «Чорноморські новини» було знайдено певну кількість помилок різного характеру: невдалий вибір заголовків, неправильне написання ліду, відсутність повної інформації, присутність суб'єктивної точки зору, неправильне фокусування. Такі помилки спричиняють погіршення довіри читача та якості самого видання.

Так, майже всі заголовки заміток у газеті не містять помилок щодо побудови, стилістики чи орфографії. Приблизно 90% заголовків виконують одночасно дві функції: інформування та зацікавлення читача. Більшість матеріалів містять назви матеріалів: короткі, енергійні, які привертають увагу читача, та дають зрозуміти, що відбулось. Однак інколи можна зустріти заголовки, які є суто інформаційними. Наприклад, у замітці за 19 березня 2016 року наявний такий заголовок: «*Олег Ляшко провідав маму Надії Савченко Марію Іванівну*» (№27). Назва матеріалу несе виключно інформаційну насиченість. Окрім

цього, інколи автори матеріалів вдавались до використання заголовків-питань чи заголовків-цитат. Насправді таке вживання заголовків не дало очікуваного результату. Читач хоче почути не питання, а відповідь на нього. Наприклад, замітка з заголовком: «*Управитель чи старший по будинку?*» (№27) заздалегідь не може дати відповідь на таке запитання через функцію свого журналістського жанру. В аналітичних матеріалах використання заголовка-запитання було б доречним, адже автор може запропонувати шляхи розв'язання, показати всі сторони проблеми. У публіцистичному жанрі автор обирає відповідь самостійно та намагається довести й аргументувати свій вибір. В інформаційному жанрі автор лише може вказати на існування проблеми як явища в суспільстві, не більше. Тому те, що автор застосує такий прийом, можна назвати невдалим. Запитання-цитата, до яких також час від часу вдаються автори матеріалів газети «Чорноморські новини», не виправдали очікувань. Наприклад, назва замітки: «*...а я ж його брав частинами*» (№30). По-перше, назва несе неоднозначне поняття. По-друге, з точки зору журналістської етики, використання вирваних із контексту слів очевидця, героя подій, є неприйнятною. Використання такого роду заголовків підходить більше до публіцистичних жанрів. Звичайно, цитата є одним із найважливіших джерел інформації, але журналіст має зберігати її точний зміст і бажано не використовувати як заголовок. Читач може неоднозначно сприйняти інформацію та засумніватися у професійних якостях журналіста. Окрім цього, автори деколи вдаються до неприпустимої помилки у своїх матеріалах: заголовок, який надає оцінку. У будь-яких інформаційних та аналітичних жанрах основним правилом є об'єктивність не тільки в назві, але й у всьому матеріалі. У газеті «Чорноморські новини» журналісти дуже рідко, але користувались цим прийомом. Наприклад, матеріал про те, як місцева влада забула відсвяткувати 155-у річницю перепоховання Т. Г. Шевченка, має заголовок: «*Не дочекалися...*» (№32). Сама новина вже є коментуючою, а заголовок ще більше під-

креслює це та ставлення автора до самої події, влади.

Загалом, у газеті «Чорноморські новини» у 30% випадках можна віднайти помилки у заголовках. Переважно це помилки, які стосуються не стилістичного чи орфографічного написання, а вдалого використання форми заголовка.

Лід у газеті «Чорноморські новини» завжди пишеться стандартним способом. Рідко можна зустріти якийсь «творчий підхід» до його написання. З одного боку, так і має бути, адже замітка – це новина, а вона не повинна бути чимось прикрашена. Однак, на нашу думку, авторам слід додати певних «фарб», адже сама по собі замітка є сухим і суто інформаційним жанром. Читач, який зіштовхується з великою кількістю новин, має обрати конкретне видання, яке надасть цікаво та інформативно новину. Для цього потрібно редактору та журналісту зробити все, аби новина дала вищепні відповіді на всі 7 запитань та на початку не лише заголовком, але й лідом змусила читача прочитати саме цю замітку. Також слід пам'ятати про те, що зловживати цим методом не можна, адже у журналістиці залишається головним факт.

Так, основний текст замітки в газеті завжди складається із декількох абзаців, у кожному з яких подається додаткова інформація. У деяких замітках надають коментар до події; якщо це, наприклад, замітка-анонс, програму, основну інформацію про подію, автора, художника тощо; опис очевидців; думка експертів та інше. Загалом в основному тексті автор надає усю детальну інформацію і продовжує відповідати на всі питання, які можуть зацікавити читача. У «Чорноморських новинах» спостерігається тенденція надання вичерпної інформації в основному тексті в маленькому обсязі. Насправді, це є позитивною стороною, адже у читача обмаль часу, тому він прагне до стислих текстів. Однак лаконічність інколи буває навпаки недоречна і може завдати більше шкоди. Коли автори пишуть замітки-анотації, читач прагне дізнатись думку експертів, очевидців. У газеті часто відсутня

такого роду інформація. Інколи відчувається те, що автор, не вирішивши в якому конкретному жанрі писати, просто починає друкувати текст, який потім ніби за всіма критеріями підходить до жанру замітки, але водночас містить особисте враження журналіста. Звичайно, важко писати анотацію про щось, не описуючи власні враження, але цього вимагає інформаційний жанр.

Виданню варто уникати при написанні замітки заголовків-цитат та заголовків-запитань, які скоріше викликають непорозуміння, аніж зацікавлення читача. При написанні ліду потрібно розуміти його функцію. Він має надати всю необхідну інформацію та не починатись із деталей. Окрім цього, є величезна кількість видів лідів, за допомогою яких можна досягти й інформативності, і привернення уваги. Тому журналістам потрібно якомога більше шукати способів покращення звичайного ліду-резюме, шукаючи інших методів його написання. Основний текст має містити всю вичерпну інформацію про події. Він надає абсолютно всі відповіді на поставлені запитання. Якщо журналісту невідомі всі факти, то краще взагалі тоді не публікувати новину. У газеті редакція має дотримуватись принципів побудови замітки. Чергування додаткової інформації та основної не можна назвати вдалою. Тому журналістам видання потрібно кожного разу обирати принципи або перевернутої піраміди, або правильної. Дотримання всіх правил написання замітки та журналістських стандартів значно покращить якість матеріалів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Газета «Чорноморські новини» : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://chornomorka.com/>
2. Вайшенберг З. Новинна журналістика : навч. посіб., за загал. ред. В. Ф. Іванова / З. Вайшенберг. – Київ : Академія української преси, 2004. – 262 с.
3. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : підруч. – 2-ге вид., доп. і переробл. / В. Й. Здоровега. – Львів : ПАІС, 2004. – 268 с.
4. Михайлин І. Л. Основи журналістики : підруч. – 5-те вид. перероб. і допов. / І. Л. Михайлин. – Київ : Центр учбової літератури, 2011. – 496 с.
5. Тertyчньий А. А. Жанры периодической печати : учеб. пособ. / А. А. Тertyчньий. – Москва : Аспект Пресс, 2000. – 312 с.

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ ВІД ОДНОГО ДО ШЕСТИ РОКІВ З ЧАСТИМИ ЕПІЛЕПТИЧНИМИ НАПАДАМИ

Гера О.В.

дитячий невролог, Львівський обласний державний центр ранньої допомоги дитині (ЛОДЦРДД)

Ключові слова: дитячий церебральний параліч (ДЦП), рефлексотерапія, фармакотерапія, лікувальна фізкультура, фізіотерапія, комп'ютерна електродіагностика, протисудомна терапія, епіпади, дезадаптація, метеропатія.

Keywords: child's cerebral paralysis, reflexotherapy, pharmacoterapia, curative physical education, physiotherapy, computer electrodiagnosis, anticonvulsant therapy, epileptic attacks, deadaptation, meteropatia.

При сучасному лікуванні дітей із частими терапевтично резистентними епілептичними нападами основна увага сконцентрована на комбінації хімічних протисудомних і сечогінних препаратів. Сьогодні ці медикаменти рідко комбінуються із фізіотерапевтичними та гомеопатичними препаратами, які менш токсичні і мають широкий вплив на функціональні системи. Не враховуються також психосоматичний і соматопсихічний фактори, які завжди присутні при хронічному перебізі захворювання. Поза увагою залишається також рівень дизметаболических порушень і проведення належної детоксикації. Актуальний стан лікувальних закладів до мінімуму зводить фізіотерапевтичні та кінезотерапевтичні заходи, а протоколи ведення важких епіхворих не опираються на планомірний супровід дитини впродовж року й адекватну реакцію на поточні зміни стану здоров'я епілептика. Це посилює проблему лікування важких епіхворих, особливо в умовах навчально-реабілітаційного центру.

Метою дослідження є створення комплексного підходу до реабілітації дітей від одного до шести років із частими терапевтично резистентними нападами. Для досягнення цієї мети необхідно: по-перше, вдосконалити модель супроводу дитини з частими епіпадами впродовж року; по-друге, оптимізувати комплексну реабіліта-

цію для отримання дезінтоксикаційного ефекту, посилення протисудомної дії ліків, корекції дизметаболических порушень, корекції супутніх соматичних захворювань, стабілізації адаптивних ознак, корекції імунопатії.

Стаття присвячена опису результатів впровадження створеного підходу, який при планомірному курсовому лікуванні дав стійку в часі позитивну динаміку зменшення епіпадів упродовж року, зменшив побічний вплив фармакотерапії, покращив психомоторний розвиток дитини і цикл «сон-активність», послабив супутні соматичні захворювання, знизив дезадаптацію і метеропатію в дітей. Базою дослідження стали 7 рідкісних клінічних випадків, зафіксованих у медичній практиці. З 2014 по 2017 рік в ЛОДЦРДД звернулось за допомогою семеро терапевтично резистентних дітей із частими епілептичними нападами з чотирьох областей: Львівської – дві дитини, Тернопільської – троє дітей, Івано-Франківської – одна дитина, Рівенської – одна дитина, віком від одного до 3 років. Частота епілептичнихпадів становила від 50 до 100падів в день, у однієї дитини до року спостерігалось до 200падів. Діти отримували за добу по три протиепілептичні препарати (депакін, фрізіум, сабріл) та пройшли: один курс – двоє дітей, два курси – п'ятеро дітей гормональної те-

рапії сенактен-депо, двоє дітей з п'яти на повторний курс отримали метопред. Основні скарги батьків на терапевтичну резистентність до протисудомної терапії, короточасний ефект покращення після гормонотерапії та її побічні дії у вигляді гіперзбудження, постійне порушення сну, добового режиму активності, апетиту, набряки тіла, затримку психічної, мовної та рухової активності дитини, загальне фізичне і психічне власне виснаження через щоденне недосипання впродовж років, постійне очікування нападів, зміна характеру нападів по мірі зростання дитини та зміни препаратів, невідомість в перспективі захворювання, в обмежені фізіотерапії та кінезотерапії в комплексній реабілітації дитини через часті напади.

Всі діти на первинному огляді представили висновки генетика, епілептолога, копію останнього витягу з курсового стаціонарного лікування, комплекс протисудомної терапії, електроенцефалографію, заключення окуліста, лабораторне обстеження: загальний аналіз крові з морфологією, аналіз крові на біохімію. Додатково в центрі діти були оглянуті спеціалістами: дитячим неврологом, педіатром, дитячим ортопедом, дитячим стоматологом, логопедом, психологом, дефектологом, кінезотерапевтом. Додаткові обстеження: комп'ютерна електропунктурна діагностика «Євразія», крива біологічного ритму складена за результатами трьохденного спостереження за температурою, артеріальним тиском, частотою серцевих скорочень та дихання за кожні 2 години (матеріал було зібрано до первинного огляду батьками за попереднім погодженням під час телефонної реєстрації візиту), термометрія зон обличчя, нейро-фізіологічна візуальна діагностика «Словесний портрет», Мюнхенська функціональна діагностика розвитку, діагностика за методом Войти, діагностика великої та дрібної моторики, антропометрія.

За даними обстеження у всіх дітей виявлено епінапади: за добу до 50 нападів – 1-а дитина, 50-75 нападів – 5 дітей, 75-100 нападів – 1 дитина, четверо дітей отримали курс

сове лікування гормонотерапії одним курсом, троє дітей отримали два курси, одна дитина на повторному курсі змінила синактен-депо на метопред. Зафіксовано також порушення: затримка мовного і психічного розвитку у всіх дітей; масо-ростового показника – у п'яти дітей по гіпотрофічному й у двох дітей по гіпертрофічному типам; вегетативні порушення змішаного типу у п'яти з перевагою гіперпарасимпатикотонії та у двох з гіперсимпатикотонією; дистонічні тетрапарези у п'ятих і атонічні тетрапарези у двох дітей; дизметаболическі порушення з лактозною непереносимістю у чотирьох дітей. Функціональні порушення травної системи: холангіти у чотирьох дітей, дискинезі жовчовидільної системи у всіх, реактивний панкреатит у чотирьох дітей, атонічний коліт у двох, спастичний коліт у трьох дітей, дуоденіт у двох, дизбактеріоз у п'ятих дітей; сольовий діатез у трьох дітей; сколіотичні деформації у п'ятих дітей і кіфотичні деформації у двох дітей, плитко-вальгусні деформації стоп у всіх дітей; стігми дизембріогенезу у двох дітей, імунопатія – в п'ятих дітей.

За результатами клінічного, параклінічного, лабораторного обстежень і функціональних проб складено посиндромну модель супутньої фармакотерапії з метою стабілізації компенсаторних механізмів дитячого організму. Ця модель охоплює такі компоненти лікування.

Нейропротектори: кальція гопантенат у віковій дозі, курсом 30 днів, щокварталу – для збереження психічної працездатності, при супутніх мовних порушеннях, для нейропротекції.

Сечогінні: діакارب у віковій дозі, за схемою (+---,++--,+---), курсом № 2-5 в залежності від клінічних та лабораторних біохімічних даних, частоти нападів – проти набрякова і сечогінна дія.

Спазмолітики: но-шпа, теофілін за клінічними показаннями, у віковій дозі, 2-3 рази в день, № 3-5 днів під час курсового лікування.

Препарати калію/кальцію/магнію за лабораторними біохімічними даними та клінічними показаннями, курсом до 21-24 днів в

Табл.1.

Циклограма динаміки стану хворих з епіпадами після курсового реабілітаційного процесу впродовж одного року

Клінічні показники /термінпрояву	1-2 міс.	3-4 міс	5-6 міс	12 міс
Частота епіпадів	70	34	17	6-7
Сон стабільний в місяці	4-7 днів	10-14 днів	30 днів	30 днів
Функція хребта	40-50%	20-30%	10-15%	10%
М'язовий тонус і сила	40-50%	30-40%	20-30%	10-20%
Велика моторика	40-50%	20-25%	10-15%	10-15%
Дрібна моторика	30-40%	15-20%	10-15%	10%
Психічний розвиток	15-20%	10-15%	10%	5-8%
Мова	10-15%	8-10%	5-8%	5%
Соматична патологія	20-30%	10-20%	10-15%	10%

місяць, щомісяця чи щокварталу за станом перебігу захворювання для корекції дисметаболических порушень.

Протисудомний фітозбір за Димковим тричі на день, у віковій дозі, 20 днів щомісяця, впродовж півроку, в подальшому по 1 місяцю щоквартально до року від початку лікування або відміна при припиненні судом після піврічного лікування –для покращення протисудомної дії та детоксикації від побічної дії протисудомних препаратів.

Гомеопатичні препарати: Церебрум – композитум 2,2 мл по схемі: +----+, курсом № 5 ,весна-осінь – для нейропротекції в комбінації з Коензим-композитум 2,2 мл по схемі: -+----+, курсом № 5, весна-осінь –для дезінтоксикації та корекції дисметаболических порушень.

Жовчогінні препарати весна - осінь курсом 14-21 день, за показами під час курсового лікування курсом 10 днів- для покращення адаптації, детоксикації, фізичної витривалості під час курсового лікування.

Пробіотики (лінекс, лактобактерин, біфідумбактерин) весна-осінь курсом 10-14 днів у віковій дозі, курсом 7-10 днів під час курсового лікування за показами – для стабілізації ферментних систем під час адаптації, десинхрозу, імунотерапії.

Сибіотики (біоспорин, ентерожерміна, субалін) весна-осінь курсом 10-14 днів у віковій дозі, курсом 7-10 днів під час курсового лікування за показами -для стабілізації фер-

ментних систем під час адаптації, десинхрозу, протизапальної дії, імунотерапії.

Противірусна терапія за даними загального аналізу крові з морфологією, курсом 10 днів під час курсового лікування- для адаптації, десинхрозу, імунотерапії.

При метеоризмі, кишковій коліці – анальдин у свічках 1-2 субпозиторія на добу курсом 1-3 дні, еспумізан за потребою 3 рази на добу, сорбенти (ентеросгель, «сметта») 1-2 рази на добу, курсом № 3-10 днів.

Ортопедична корекція для дітей з частими епіпадами та порушеннями опорно-рухового апарату передбачає такі дії: позо-корекція пасивна й активна, дозована ортопедична вертикалізація, ортопедичне взуття з 3 років, ортопедичні вкладки до 3 років, дозовано коректор постави, корекційний столик, ортопедичний матрац, мобілізація суглобів плечових, кульшових суглобів, пасивна розробка дрібних суглобів, спеціалізована кришка для унітазу.

Курсове лікування впродовж 10 днів включає:1) дієта безглютенна ; 2) фармакотерапія супутніх захворювань; 3) рефлексотерапія: класична китайська, скальптерерапія, суджоктерерапія; 4) масаж класичний, сегментний, акупресура, лінійний масаж, вакуумний масаж; 5) фізіотерапія: лазеротерапія ; 6) індивідуальна лікувальна фізкультура ; 7) консультація на початку і в кінці курсу: сімейного психолога, логопеда, дефектолога. Курсове лікування перші півроку проводилось курсом 10 днів з пе-

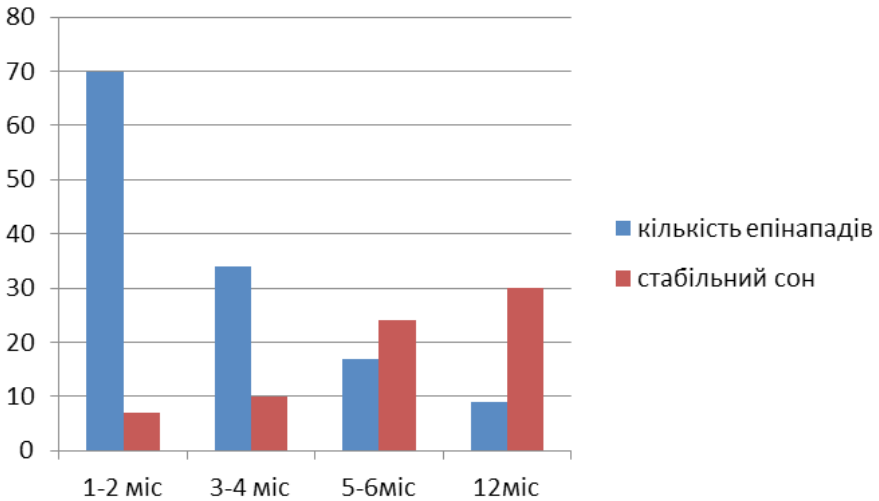

Рис.1. Зменшення епінападів після курсового лікування щокварталу в ЛОДЦРД і позитивна динаміка сну у дітей до 3-х років впродовж року.

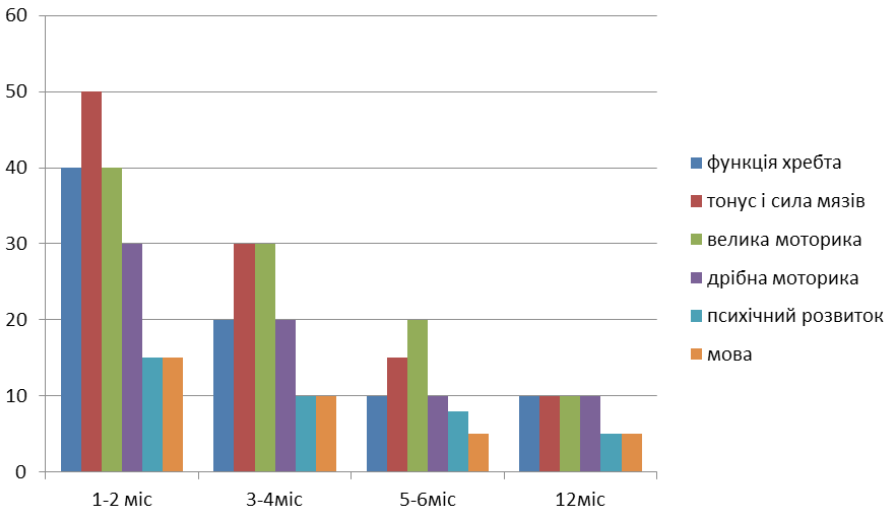

Рис.2. Позитивна динаміка психомоторного і мовного розвитку у дітей до 3-х років після курсового лікування в ЛОДЦРД щокварталу впродовж року

рервою в 1,5-2 місяці, в подальшому - щокварталу. В міжкурсовий період продовжувалась фармакотерапія до 30-45 днів, рефлексотерапія підтримуючим курсом 1-2 рази в тиждень, лікувальна гімнастика та ортопедична корекція за індивідуальною програмою.

На початок кожного наступного курсу і при погіршенні загального стану дитини в міжкурсовий період проводилась лабораторна діагностика: загальний аналіз крові розгорнутий, загальний аналіз сечі, кал на дизбактеріоз та яйця глистів - весна-осінь, аналіз крові на біохімію проводився не час-

тіше ніж раз на 6-8 місяців, переважно на початку року і курсового процесу реабілітації, повторно при нестабільності позитивної динаміки після 6 місяців, оскільки в процесі спостережень рідко були зміни в коротшому терміні. Електроенцефалографія проводилась тричі на рік, кожні півроку. Комп'ютерна електродіagnostика - щоденно під час курсового лікування, профілактичних оглядів амбулаторно в міжкурсовий період, при нестабільності стану дитини, порушені річної кривої динаміки епінападів. Ортопедичний огляд, гоніометрія, антропометрія - на початку і в кінці кожного курсового лікування. Добова хронометрична крива - весна-осінь, при нестабільності позитивної динаміки в міжкурсовий період.

Батьки хворої дитини вели щоденник спостережень за перебігом стану здоров'я та календар епінападів. За результатами спостережень будувалась річна крива та вносились зміни в план корекційних заходів.

Динаміка стану хворих після реабілітаційного процесу представлена в табл.1.

Динаміка епінападів у дітей і стабілізація сну після курсового лікування в ЛОДЦРДД по місяцях впродовж року подано на рис.1.

Динаміка психомоторного розвитку дітей з частими епіпадами після курсового лікування в ЛОДЦРДД щокварталу впродовж року подано на рис.2.

Висновки:

1.Комплексна реабілітація дає стабільну позитивну динаміку, математично модельовану, при лікуванні дітей з частими епіпадами із комбінованими порушеннями опорно-рухового апарату і психомоторного розвитку.

2.Після кожного курсового лікування позитивна динаміка складала приблизно 50% від попередньо досягнутих результатів.

3.Вище середньої і середня позитивна динаміка спостерігалась в корекції функції хребта, покращення м'язового корсету, великої моторики, емоційного розвитку.

4.Середній і нижче середнього позитивний результат реабілітації зберігався в когнітивному розвитку дітей з частими епіпадами, дрібній моториці, розвитку мовлення, супутній соматичній патології.

5.Через часті епіпадами, не можливо було вибрати стабільного, безнападного періоду до 2-2,5 годин, тому реабілітаційний процес припинявся на час нападу і продовжувався по завершенню судом у дітей, не було жодного випадку ускладнень у вигляді епістатусу, період відновлення після нападу був коротшим, позитивна симптоматика зберігалась до наступного дня.

6.Медикаментозне лікування дає стабільність реабілітаційному процесу, можливість корекції токсичного синдрому, дезадаптації під час курсу, метеропатії, підвищує стресостійкість і покращує фізичну витривалість у дітей з епілепсією.

Література:

1. Горб А. "Стартова та підтримуюча терапія епілептичних нападів", інформаційно-методичний посібник, Херсон, 2009 р. - 40 с.
2. Осетров В.Д. Альтернативна фітотерапія. Київ «Наукова думка», 1993, -224с.
3. Гросс Н.А. Физическая реабилитация детей с нарушениями функций опорно-двигательного аппарата.-М.:Советский спорт,2000.- 224с.;
4. Шток В.Н. Фармакотерапия в неврологии: Практическое руководство.-4-е изд.перераб. и доп.-М.:ООО «Медицинское информационное агентство»,2010.-536 с.
5. Жорж Сулье де Моран. Китайская акупунктура (том IV) Классифицированная и уточненная китайская традиция.-М.:Издательский Дом «Профит Стайл», 2005.-384с.
6. Фізична реабілітація, спортивна медицина: підручник для студ. вищих мед. навч. закладів / В. В. Абрамов, В. В. Клапчук, О. Б. Неханевич [та ін.] ; за ред. професора В. В. Абрамова та доцента О. Л. Смирнові. – Дніпропетровськ, Журфонд, 2014. – 456 с. : іл. 79.

ПРОФІЛАКТИКА РОЗВИТКУ СПАЙКОВОГО ПРОЦЕСУ У ЖІНОК ПІСЛЯ ХІРУРГІЧНОГО ЛІКУВАННЯ ЕНДОМЕТРІОЇДНИХ КІСТ ЯЄЧНИКІВ

О. Ю. Курило

Аспірант кафедри акушерства та гінекології
ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет
Імені І.Я. Горбачевського” МОЗ України

А. В. Бойчук

Доктор медичних наук, професор,
завідувач кафедри акушерства та гінекології
ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет
Імені І.Я. Горбачевського” МОЗ України

А.В. Павлишин

к. мед. наук, доцент кафедри хірургії №2,
ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет
Імені І.Я. Горбачевського” МОЗ України

На сьогодні проблема ендометріозу турбує не лише пацієнтів але й лікарів. Його поширеність становить до 20% у жінок репродуктивного віку, а у жінок з альгодисменореєю - від 40 до 60 %. Кожна третя жінка з непліддям при прицільному дослідженні має вірогідність діагнозу ендометріозу. На Землі є близько 300 млн жінок з діагнозом ендометріозу [1-3,6]. Останні дослідження вказують на те, що у жінок, хворих на ендометріоз, частота настання вагітності значно нижча, ніж у здорових жінок [2,7]. Асоціація між ендометріозом і неплідністю добре відома, а тому пошук нових методів профілактики спайкового процесу у жінок після хірургічного лікування ендометріюїдних кіст яєчників є актуальним та потребує подальшого вивчення [1,5].

У жінок з ендометріюїдними кістами яєчників проводять лікування хірургічним шляхом, яке полягає в лапароскопічному вилушуванні ендометріюїдної кісти в межах здорової тканини (максимальне видалення ендометріюїдних гетеротопій) з мінімальною коагуляцією по ходу рани та санацією черевної порожнини шляхом вве-

денням нормального фізіологічного розчину з метою профілактики розвитку спайкового процесу, який є однією з причин безпліддя [2-6]. Недоліком даного способу лікування є те, що хірургічне (лапароскопічне) лікування ендометріюїдних кіст яєчників супроводжується некрозом тканин у вогнищі запалення, патологічним білковим катаболізмом, розвитком токсичних станів та генеративних можливостей яєчників, а сам спайковий процес, внаслідок травматизації тканин є причиною зниження плідності та безпліддя [1-3,5].

Для оптимізації профілактики розвитку спайкового процесу та безпліддя було запропоновано спосіб, в якому профілактика безпліддя здійснюється шляхом застосування комбінації препарату гіалуронату натрію та «Апілак».

Пропонований спосіб здійснюють наступним чином: пацієнтка, хвора на генітальний ендометріоз з ендодермоїдними кістами яєчників отримує гормональне, комбіноване і хірургічне лікування. Хірургічне лікування здійснюють шляхом лапароскопічного видалення ендометріюїдних

кіст яєчників, в межах здорових тканин з наступною коагуляцією ранового ложа. З метою профілактики розвитку спайкового процесу, після оперативного втручання, призначають препарат гіалуронату натрію, який вводять внутрішньочеревно по 250 мг 1 раз на добу. Гіалуронату натрію, окрім того що проявляє флотуючу активності містить натуральну біодеградуючу частину екстрацелюлярного матриксу, забезпечуючи таким чином бар'єр між тканинами для попередження утворення спайок. Також призначають препарат «Апілак» по 1 таблетці 3 рази на добу впродовж 15 діб. «Апілак» у своєму складі містить суміш біологічно активних речовин, вітамінів (С, В₁, В₂, В₅, В₆, В₈, В₁₂, Н, кислота фолієва, інозитом), мінеральні елементи (К, Na, Са, Mg, Fe, Р), 23 амінокислоти, в тому числі незамінні (гістидин, валін, метіонін, триптофан), біологічно активні речовини (фермент холін естерази, медіатор ацетилхолін та ін.). Призначення препарату «Апілак» допомагає організму жінки, в післяопераційний період, боротися з такими наслідками операції як патологічний білковий катаболізм, токсичний стан спричинений некротичними тканинами. «Апілак» допомагає організму жінки боротися з післяопераційним стресом спричиненим травма-

тизацією тканин, підвищує опірність організму, має загальну тонізуючу та антиспастичну дію, стимулює обмін речовин.

Запропонований спосіб профілактики розвитку спайкового процесу у жінок після хірургічного лікування ендометріюїдних кіст яєчників дозволяє, за допомогою комбінації препаратів гіалуронату натрію та «Апілак», створити біодеградуючий бар'єр між тканинами, допомагає організму жінки боротися з післяопераційним стресом та підвищує опірність організму.

Література:

1. Ищенко А. И. Эффективность комбинированного лечения наружного эндометриоза с синдромом хронических тазовых болей с использованием агониста гонадотропин-рилизинг гормона Декапептил-депо / А. И. Ищенко, Е. А. Кудрина, У. А. Абдуллаева //Жіночий лікар. - К., 2006. - № 6 (8). - С. 8-11.
2. Адамян Л. В. Эндометриозы : руководство для врачей / Л. В. Адамян, В. И. Кулаков. - М. : Медицина, 1998. - С. 320.
3. Vinatier D. Is endometriosis an endometrial disease / D. Vinatier, M. Cosson, P. Dufour // Eur J Obstet. Gynecol. Reprod. Biol. - 2000. - 101(2). - P. 113-125.
4. Ulcova Galova Z. Endometriosis in reproductive immunology / Ulcova Galova Z. // Am. J. Reprod. Immunol. - 2002. - Vol. 47, No. 5. - P. 269-274.
5. Denny E. Women's experience of endometriosis / E. Denny // J. Adv. Nurs. - 2004. - Vol. 46(6). - P. 641-648. [PubMed]
6. Deutsche Gesellschaft für Gynäkologie und Geburtshilfe (DGGG). Diagnostik und Therapie der Endometriose. -August 2013 (AWMF Guidelines; Volume 015/045).

FEATURES OF TEACHING THERAPEUTIC DISCIPLINES TO STUDENTS OF THE TRAINING DIRECTION “LABORATORY DIAGNOSTICS” OF THE EDUCATIONAL LEVEL “BACHELOR”

¹Boreiko L.D., ² Plesh I.A., ³Kshanovska A.I., ⁴Yurnyuk S.V., ⁵Senyuk B.P.

¹PhD, Associate Professor of Department of Patients Care and HNE

²Doctor of Medical Science, Head of the Department, professor of Department of Patients Care and HNE

³Assistant Professor of Department of Patients Care and HNE

⁴Assistant Professor of Department of Forensic Medicine and Medical Law

⁵PhD, Associate Professor of Department of Internal Medicine Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State Medical University»

Summary. *The article highlights the experience of teaching the disciplines of the therapeutic profile at the department of care of patients and the higher nursing education to future laboratory assistants for the credit transfer system.*

Key words: laboratory diagnostics / лабораторна діагностика, bachelor / бакалавр, care for patients / догляд за хворими, internal medicine / внутрішня медицина.

Резюме. *У статті висвітлено досвід викладання дисциплін терапевтичного профілю на кафедрі догляду за хворими та вищої медсестринської освіти майбутнім лаборантам-бакалаврам за кредитно-трансферною системою.*

Introduction: Dynamic development and reform of medical education in Ukraine, its orientation to international standards, conditioned by modern requirements to the level of quality education, dynamic changes in the health care system of Ukraine.

The process of treating a sick person is extremely complex and requires the involvement of specialists in different specialties. The correctness and speed of the diagnosis, the control of the effectiveness of treatment depend not only on the level of knowledge of the clinician, but also on the degree of effectiveness of the laboratory's post office, without a close contact with which it is difficult to imagine the activity of a doctor of any field of medicine. In other words, the clinical thinking of the physician is based on generalization, comprehension of the data obtained during the laboratory examination, in combination with the clinical manifestations of the disease and in close connection with the data of other methods of examination. Obtaining reliable laboratory information, including monitoring the effective-

ness of treatment of patients, can be realized on the basis of modern laboratory technologies and further effective clinical use of the results [4].

Laboratory diagnostics, without exaggeration, remains the key to health care in the modern developed state, the level of development of which determines the quality of medical services and, accordingly, the quality of life and health of people, economic and social development of society. This can be solved by improving the training of skilled professionals [1, 2].

The main part. At the Department of Nursing and Higher Nursing Education of the Higher state educational institution “Bukovinian State Medical University” students are trained in the field “Laboratory diagnostics” (educational level - “Bachelor”) according to the requirements of the European Credit Transfer and Transfer System (ECTS) [3]. In accordance with the educational and qualification characteristics and educational and professional training program of laboratory assistants - bachelors compiled curricula for teaching therapeutic

disciplines. The use in the educational process of innovative and interactive technologies creates conditions for improving the quality of practical training of future specialists.

Professional training of students is an integral part of educational work and is carried out with the purpose of acquiring professional skills to make independent decisions in real conditions. It is intended to prepare future specialists for real practical work, to ensure the proper level of their professional training.

From the first lessons, teachers explain to the students the structure of the module, the organization and conduct of practical classes, the calculation of points of current progress. Each student has an opportunity to get acquainted with a directory of each discipline, which contains all the necessary information: lecture plans, practical classes, independent work, a list of questions for modular control, criteria for assessing knowledge and skills, a list of basic and additional literature.

Students study at the second course during the entire academic year (3-4 semester) in the discipline "Care for the sick and medical manipulative technique". The study of this discipline is allocated a total of 75 hours, of which: 40 hours - practical classes, 35 hours - independent work. The purpose of teaching is the mastering of the basic methods of professional activity of the younger nurse based on the profound knowledge and understanding of the peculiarities of functioning of the body of a sick person, observing the principles of medical ethics and deontology. Studying this discipline involves the mastering of theoretical knowledge and practical skills and skills in professional communication; Observation and care of patients; Performing medical manipulations in accordance with the standards and rules of infectious safety; Prevention of occupational diseases and intra-hospital infection; Formation of active attitude towards healthy lifestyles among students. Practical classes on separate topics are held at the center of practical training of the university, a cabinet of instrumental research, which has the necessary methodological support, multifunctional phantoms, dummies, instruments,

educational equipment and other objects of diagnostics and care of patients, which allows, in preclinical conditions, to imitate the real conditions of this performance, working in the clinic. After studying the discipline students pass the industrial practice "Care for the sick and medical manipulation technique" in the surgical and therapeutic departments of the hospital, during which they have the opportunity: to carry out the sanitary treatment of the patient; To prepare disinfectant solutions; Sterilize medical instruments; To feed seriously ill patients; Measure body temperature, determine pulse, blood pressure, diuresis and water balance; To perform simple physical therapy procedures; To apply medicines in external, enteral and parenteral ways; To prepare the patient for laboratory and instrumental (X-ray, endoscopic, ultrasound) examination; Maintain medical records; Give recommendations on a healthy lifestyle, tempering, rational nutrition; Carry out sanitary-educational work (sanitary ballots, conversations, lectures).

At the second year (4 semester), students study the discipline "Propedeutics of internal medicine". To study this discipline, 2,5 credits have been allocated: a total of 75 hours (12 hours - lectures, 28 hours - practical classes, 35 hours - independent work). The ratio of the number of hours of classroom studies to independent and individual work is (%): classroom classes - 53% independent and individual work - 47%.

The purpose of studying this discipline is to provide the student with the first skills of methodically correct communication with the sick person and a practical approach to its examination: the issue of diagnosis, proper objective examination of the patient, collection of anamnesis, symptoms of diseases. During practical classes the students' attention is focused on mastering of interviewing skills and physical examination of patients and analysis of their results in the clinic of internal diseases; The ability to analyze the results of basic laboratory and instrumental research methods; To identify the leading symptoms and syndromes in the clinic of internal diseases.

As a result of studying this discipline, the student must know: the basic principles of deontology and medical ethics; Mechanisms of development and causes of the occurrence of major pathological processes in the human body; Main clinical syndromes and symptoms of diseases of the internal organs and mechanisms of their occurrence; Basic objective methods of diagnosis of clinical symptoms and syndromes of major diseases of internal organs; Laboratory and instrumental diagnostic methods and their role in the diagnosis of diseases; As well as be able to: conduct questioning and physical examination of the patient; To evaluate the revealed symptoms, explain the causes and mechanisms of their occurrence; To draw up a plan of laboratory and instrumental examination of the patient; To evaluate the results of laboratory and instrumental research methods; Independently diagnose the main clinical syndromes.

Discipline "Internal Medicine with the assessment results" students studying in the third year (5 semester). The purpose of this course is to familiarize and train future technicians bachelors recognize the most common manifestations of major human diseases, diagnosis of diseases, including physical, laboratory and instrumental examination of patients, the ability to provide patient qualified emergency medical care in accordance with the profile of pathology, comprehensive formation of students the most important professional and spiritual foundations of his future professional activities.

The topics of the lectures reveal the etiology, pathogenesis, classification, clinical manifestations of diseases of the internal organs. Particular attention is paid to the practical aspects of organizing the work of laboratory assistants in the clinical laboratory. During mastering of practical skills the student must master the methods of evaluation of the obtained data, logical methods of analytical approach to the definition of pathological processes in the formation of the preliminary diagnostic conclusion. Practical classes include clinical examination of patients (surveys, reviews, palpation, percussion, auscul-

tation); Formulation of the preliminary diagnosis; Differential diagnostics; Drawing up a plan for patient screening; Interpretation of laboratory tests based on pathology; Preparation of the treatment program.

Thus, knowledge about the pathology of the organism as a whole is formed, which makes it possible for the laboratory assistant to be guided in any section of medicine. Gradually, clinical and laboratory thinking is underway, thanks to which the future bachelor's assistant will become a doctor's consultant on laboratory diagnostics of diseases.

ECTS requires students to work everyday on mastering the material. In preparation for practical classes, they are assisted by electronic training courses (ENCs) on the server of distance learning of the university in the environment of "MOODLE". Distance learning enables you to implement interactive storytelling technologies. ENCs contain the necessary information: methodical instructions, notes, situational tasks, self-monitoring tests, video and audio information, presentations. This ensures the student's internal motivation to learn, contributing to its effectiveness.

At each practical lesson the level of assimilation of students of the program material of a discipline is estimated. The control of knowledge disciplines students, educates the responsibility, provides systematic work on the study of discipline. Evaluated both theoretical and practical knowledge of students, for which the department uses a variety of tools: individual oral and written surveys, tests (from the open source test tasks of the license test "Step B. Laboratory diagnosis" "Testing Center" at the Ministry of Health of Ukraine), situational tasks and control of the practical skills provided by the curriculum of each discipline. Solving clinical situational problems requires a student of logical thinking, and not just the choice of the correct test response. During an oral response, students learn to express their thoughts, communicate more.

Independent non-auditing work of students is aimed at independent search of thematic literature, self-study of the fragments of the

curriculum, performance of individual tasks of the teacher.

Conclusions

1. At the Department of Care of Patients and Higher Nursing Education, appropriate conditions for the acquisition of theoretical material and the acquisition of practical skills in the disciplines of the therapeutic profile according to the ECTS are created, which allows qualitative training of a laboratory assistant.

2. Future laboratory assistants will be able to make the right decisions by choosing adequate laboratory tests, and will be able to help clinicians in interpreting the results that will improve the diagnostic process.

References:

1. Луньова Г. Г., Олійник О. А., Сергієнко Л. І., Завадецька О. П., Кривенко Є. О., Федоров Т. Т. Сучасні вимоги до підготовки фахівців із лабораторної медицини // Матеріали ХІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні питання якості медичної освіти». - Тернопіль: ТДМУ «Укрмедкнига», 2016.
2. Плеш І.А., Хомко О.Й., Кшановська Г.І., Борецько Л.Д., Макарова О.В. Сучасні можливості клінічної лабораторної діагностики / Буковинський медичний вісник. – Т. 18, №1 (69), 2014. – С. 147-150.
3. Навчальний план підготовки бакалавра – лаборанта (медицина) напрямку 6.120102 «Лабораторна діагностика» (галузь знань 1201 Медицина). Київ, 2013. – 8 с.
4. Толстанов О.К. Особливості підготовки фахівців з лабораторної діагностики у контексті інтеграції до європейського освітнього простору // Патологія, 2013, №1 (27). С.4-6.

VALUES OF RUSSIAN EDUCATION

Nalyotova N.Y.,

doctor of pedagogical sciences, professor Smolensk state university

Senchenkov N. P.,

doctor of pedagogical sciences, professor Smolensk state university

Keywords: Russia, education, values.

Ключевые слова: Россия, образование, ценности.

The transition from one form of civilized order of society to another is always accompanied by crisis phenomena affecting the economic, political, spiritual sphere of social practice. Of all the challenges facing our society, the task of moral education is the most important. The future of our country, our people, our culture directly depends on who will replace us. In conditions, when the old indisputable values were rejected and the new is not fully defined, there is an unhealthy desire for material security and superiority over others [1, p. 172].

Estimating today's condition of spirituality in Russia, one may say, that for centuries in Russia other ideas of wealth and poverty, happiness and justice, shame and conscience, than their market equivalents and denominators were created, formed and took root into consciousness, nation mentality absolutely. For this reason now more than ever traditional national values for moral formation of the personality and preservation of the nation are necessary for us.

Traditions of education are the spiritual phenomenon inherent in consciousness of a people at large, empirical knowledge, data, ideals, the ideas, norms, representations of educational influences which act as unity of wisdom and educational activity of the people.

Traditions of education are the treasury of the ideas of last generations, extensive experience of our ancestors, their work, life allowing not disappearing to us as the nations.

The domestic educational tradition which has received the conceptual registration in practice of the Russian monasteries initially

differed from other cultural and educational traditions in bigger draft to ideal, to spiritual. Education wasn't end in itself, especially means to terrestrial success. Education has always been subordinated to the prime target - spiritual and moral formation of the person.

Accumulating such moral categories as a debt, conscience, love, empathy, tolerance, the virtues which are necessary for education and self-affirmation of the person monastic educational traditions provided special psychological environment, acting at the same time as the most important educational tool of the person.

Such purpose of education proceeded from etymology of the word «education» which root is the word «image» of God. Therefore also the purpose of education had exclusively religious character; it seemed first of all, in restoration in the person of God lost in fall of an image. And Christ's image for the Old Russian person wasn't abstraction, but is notable the experienced reality. Ideals of Christianity weren't for them the abstract theory, but were vividly embodied in specific people who have made a cathedral of the Russian Saints.

Important feature of monastic educational practice was that process of training and education was considered not only as transfer of the sum of knowledge, but also as broadcast of live experience of the complete personality. Owing to what the main leading place in education belonged to the teacher, the confessor, the aged man – that person whose authority has been caused by his original participation in God [1, c. 14].

Each of these people had personal experience of long and difficult ascension to spiritual

tops and the righteous life showed ability of the person to spiritual moral clarification of their culture in common language, without losing at the same time the unique national traditional character and originality [3, c.33].

In conclusion it would be desirable to note that consciousness which laughs at the history, crushing cultural heritage of the past, rejects as an unnecessary thing not only the become obsolete ideals, but also those spiritual and valuable representations which for centuries formed a cultural kernel of a civilization, being coordinated with deep internal experience of both the certain person, and mankind in general.

The problem of modern education is in that with a support on reasonable and moral in the person to help everyone to define valuable bases of own activity, to find sense of responsibility for preservation of moral of society.

Literature

1. Belozertsev E. P. Education: historical and cultural phenomenon: course of lectures. – SPb.: Legal center press, 2004.
2. Spiritual formation of Russian Orthodox Church// Magazine of the Moscow Patriarchy. 1963, No. 1.
3. Nalyotova, N. Yu. Fenomen of domestic education in the context of a religious discourse//Problem of safety of the Russian society: scientific and practical magazine. – Smolensk: MIIT Smolensk branch, 2013. No. 1.
4. Nalyotova, N. Yu. Spiritual culture of Russia: manual / Smolensk: MIIT Smolensk branch, 2011. .

РОЗРОБКА КРИТЕРІЇВ СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХОВИХ ПСИХОЛОГІВ

Вінтюк Ю. В.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри Теоретичної та практичної психології Національного університету «Львівська політехніка»

Ключові слова: вища освіта, процес підготовки майбутніх фахових психологів, професійна компетентність, критерії сформованості професійної компетентності.

Key words: higher education, the future professional psychologists' training, professional competence, criteria of formation of the professional competence.

У період реформування як системи управління та народного господарства нашої країни, так і системи освіти, постає проблема підвищення конкурентоспроможності, як держави на міжнародному рівні загалом, так і окремих галузей господарства й окремого фахівця. Проте для досягнення певного рівня розвитку спеціалістів, у будь-якій галузі, важливо налагодити навчальний процес, який би забезпечив їх належну підготовку, у відповідності до запитів сучасної світової науки і практики. Важливою складовою реорганізації освіти є розробка та впровадження відповідних критеріїв, які б забезпечили виконання нових завдань і досягнення педагогічних цілей; вказана обставина зумовлює актуальність даного дослідження.

Мета роботи: розробити систему критеріїв оцінювання сформованості професійної компетентності майбутніх психологів під час їхнього навчання у ВНЗ у сучасних умовах.

Як вітчизняні, так і закордонні фахівці у своїх працях приділили чимало уваги розгляду питань, пов'язаних із даною проблемою. Як відомо, критерій – одна з основних ознак, одиниця виміру для оцінювання, на підставі якого здійснюється оцінка, визначення або класифікація чого-небудь. Відзначимо також, що професійна компетентність майбутніх фахівців формується, значною мірою, під час їхньої підготовки у

ВНЗ, у процесі навчання, а тому має багато спільного з оцінкою рівня засвоєння студентами освітніх вимог. Обсяг даної публікації не дозволяє здійснити детальний аналіз всіх запропонованих підходів, проте деякі їхні раціональні компоненти використано при проведенні власного дослідження. Враховуючи інформацію, отриману під час огляду наукових публікацій на дану тему, і чинні нормативні документи, що регламентують навчальний процес у ВНЗ, а також власний досвід діяльності з підготовки майбутніх фахових психологів, було сформульовано раціональні підходи до створення системи критеріїв оцінки професійної компетентності майбутніх психологів. Їх сутність полягає у врахуванні наступних положень.

1. Чинні у ВНЗ вимоги дозволяють застосовувати лише нормативно передбачені критерії оцінювання рівня підготовки майбутніх фахівців, які використовуються, передусім, для оцінювання знань студентів. Інші критерії теж іноді використовуються, але не для оцінки знань із навчальних курсів, передбачених навчальними планами підготовки фахівців (а лише як допоміжні, наприклад, під час проходження студентами практики тощо).

2. З огляду на практичність застосування недоречно створювати громіздку та малопридатну для використання в навчальному процесі систему критеріїв, тому всю їх

можливу множину необхідно звести до необхідного та достатнього мінімуму. Відтак, видається недоречним застосовувати розгалужену систему критеріїв, що використовуються для оцінки рівня підготовки практичних психологів, і які охоплюють всі можливі сфери та окремі випадки їхньої повсякденної діяльності.

3. Критерієм сформованості професійної компетентності майбутніх психологів є сукупність показників, що характеризують їхню відповідність основним компетенціям, а також здатність адекватно задовольняти потреби клієнтів, виконуючи при цьому чинні професійні вимоги; оцінювання може здійснюватися як за традиційною шкалою, так і іншими, спеціально створеними з врахуванням специфіки даної діяльності.

4. В основу системи критеріїв сформованості загальної професійної компетентності майбутніх психологів доцільно покласти їхню відповідність структурним компонентам даної компетентності; причому критеріями та показниками рівнів є сформованість окремих компетентностей і сукупності компетенцій, які вони включають.

Структуру професійної компетентності психолога можна розкрити через професійні вміння. Відповідно, вона містить широкий набір професійно важливих знань, вмінь і навичок, які необхідні для успішного виконання посадових обов'язків, а також включає якості, які характеризують власну активність особистості, її здатність до постановки цілей, формулювання професійних завдань і вміння добиватися їхнього вирішення, вміння працювати у команді та здатність до ефективної соціальної взаємодії [1, с. 43]. Детальніше структуру професійної компетентності фахових психологів можна розкрити через її основні складові (кожна з яких може бути охарактеризована за наступними критеріями: мотиваційним, когнітивним, діяльнісним і особистісним). Враховуючи наведене, можна запропонувати наступну систему критеріїв сформованості професійної компетентності майбутніх психологів:

- теоретична компетенція (наявність внутрішніх спонукань до володіння необхідною теоретичною інформацією у сфері наукової психології, а також постійного поповнення цих знань; знання необхідних теорій, що дають змогу забезпечувати практичну професійну діяльність; володіння необхідними вміннями і навичками, що дозволяють застосовувати наявні знання на практиці; наявність необхідного розвитку відповідної підструктури особистості);

- етично-ціннісна компетенція (сформованість мотивації до дотримання моральних норм у професійній діяльності; наявність знань про такі норми та наслідки їхнього дотримання чи порушення; вміння реалізувати суспільні норми на практиці, у повсякденних робочих ситуаціях; наявність відповідних якостей особистості: емпатії, здатності до співпереживання та ін.);

- комунікативна компетенція (сформованість мотивації до співпраці з іншими фахівцями, обміну досвідом і т. п.; наявність необхідних знань, що забезпечують можливість ефективної та безконфліктної роботи у команді; вміння реалізовувати сумісну діяльність у різних ситуаціях і на різних рівнях взаємодії; наявність необхідних для такої взаємодії якостей особистості);

- інструментально-досвідна компетенція (сформованість мотивації до застосування сучасної техніки, приладів, необхідних для роботи комп'ютерних програм тощо; наявність необхідних знань про такі прилади і їхні можливості; наявність вмінь і навичок для повноцінного та ефективного їх застосування; наявність необхідних для формування такого досвіду якостей особистості);

- персональна компетенція (наявність мотивації до постійного професійного зростання; наявність необхідних знань, необхідних для забезпечення саморозвитку та кар'єрного просування; наявність необхідних вмінь та навичок для здійснення саморозвитку; відповідний розвиток необхідних для самовдосконалення якостей особистості).

Розглянуті критерії становлять єдину систему і дозволяють різнобічно оцінити

всі складові професійної компетентності майбутніх фахових психологів у процесі їхньої підготовки у ВНЗ.

Висновок. Одержані дані аналітичного дослідження дозволили сформулювати раціональні підходи, на підставі яких можна обрати потрібні компоненти, необхідні для створення системи критеріїв оцінки сформованості професійної компетентності майбутніх психологів. Запропонована сис-

тема критеріїв придатна для застосування у практичних цілях, дозволяє оптимізувати процес оцінювання та покращити його результат; і може бути впроваджена у навчальний процес у ВНЗ.

Література:

1. Вінтюк Ю. В. Професійна компетентність майбутніх психологів: сутність і можливості формування / Ю. В. Вінтюк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2016. – № 4. – С. 36-47.

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОГО АСПЕКТУ В СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Сенюк Б. П.

Доцент кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб Вищого державного навчального закладу України „Буковинський державний медичний університет” Театральна площа, 2, Чернівці, Україна, 58002

Юрнюк С. В.

Асистент кафедри судової медицини та медичного правознавства Вищого державного навчального закладу України „Буковинський державний медичний університет” Театральна площа, 2, Чернівці, Україна, 58002

Борейко Л.Д.

Доцент кафедри догляду за хворими та вищої медсестринської освіти Вищого державного навчального закладу України „Буковинський державний медичний університет” Театральна площа, 2, Чернівці, Україна, 58002

Ткач Є.П.

Доцент кафедри внутрішньої медицини, клінічної фармакології та професійних хвороб Вищого державного навчального закладу України „Буковинський державний медичний університет” Театральна площа, 2, Чернівці, Україна, 58002

Ключові слова: навчальна мотивація, комунікативні мотиви, мотиви уникнення, мотиви престижу, професійні мотиви, мотиви творчої самореалізації, навчально-пізнавальні мотиви.

FORMATION OF THE MOTIVATION ASPECTS IN STUDENTS OF MEDICINES

Keywords: academic motivation, communicative motives, avoidance motives, prestige motives, professional motives, motives of creative self-fulfillment, learning and cognitive motives.

Фахівець в сучасних умовах повинен по-ставати перед суспільством як компетентний, відповідальний, активний, знаючий спеціаліст, який в умовах блискавичного розвитку науки та технологій вміє швидко орієнтуватися та реагувати, постійно оновлює свої знання та вміння, самовдосконалюється і крокує впевнено в ногу з часом, не «вигорає» разом з цим [4]. Щоб досягти вищезаз-

начених якостей, необхідно володіти стійкою мотивацією. Відповідно, важливою складовою навчального процесу в медичних вищих навчальних закладах повинен бути розвиток мотивації до професійної діяльності.

Суть мотивації медика передбачає складне системне утворення, впорядковану сукупність професійно-медичних цінностей, мотивів, спонукань особистості до проведення лікарської діяльності [5]. Тому саме на розвиток мотивації повинні орієнтуватися педагоги, з метою формування повноцінної особистості лікаря [1]. Не може бути навчання без мотивації на постійній основі.

Табл. 1

Поділ на групи і кількість досліджених студентів.

Досліджувані групи	К-сть студентів за гендерними ознаками		Загальна к-сть студентів
	юнаки	дівчата	
Перша (V курс)	80	100	180
Друга (VI курс)	70	80	150

Слід враховувати, що діяльність лікаря здійснюється в умовах підвищених соціальних, професійних вимог і вимагає високого психоемоційного та фізичного навантаження. Гостро ця проблема постає у медичних вищих навчальних і закладах на старших курсах, адже тільки тоді у приходить усвідомлене розуміння низки проблем, які постають після закінчення навчання: неможливість влаштуватися на роботу, невідповідна заробітна плата та ін. Старшокурсники втрачають інтерес до обраної професії, зневірюються у системі та втрачають внутрішню мотивацію, яка є найпотужнішим двигуном до самореалізації [3].

Метою дослідження було з'ясування стану мотиваційної сфери навчальної діяльності студентів медичного факультету ВНЗ.

Методи дослідження ґрунтувались на аналізі теоретичних засад досліджуваної проблеми, представленої у науковій літературі. Ми використовували спостереження, групові бесіди, анкетне опитування, методику діагностики навчальної мотивації у студентів А. А. Реан і В. А. Якунін, модифікація Н. Ц. Бадмаєвої [2].

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження проводилось із застосуванням психодіагностичної методики. Обстежуваними були студенти-медики V-VI курсів медичного факультету ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет». Для створення репрезентативної вибірки та отримання достовірних результатів студенти були розділені на дві групи: перша (V курс) – 180 осіб, друга (VI курс) – 150 осіб.

Дослідження проводилось упродовж 1 року. Вибрані методики належить до типу «олівець-папір» і допускають як групове, так і індивідуальне використання у вигляді

анкетного опитування.

Навчальна мотивація учасників експериментального дослідження складалася з оцінки студентами різних аспектів навчального процесу. Вони включали в такі оцінки: зміст, форму, способи організації навчання через власну призму особистісних та індивідуальних потреб і цілей, які можуть співпадати або не співпадати з цілями навчання.

Ми спостерігали, що дана мотивація учасників обох груп характеризувалася стійкістю (здатність підтримувати необхідний рівень психічної активності при широкому варіюванні чинників), спрямованістю (усвідомлення актуальних потреб особи до опанування майбутніми професійними знаннями і навиками діяльності) і динамічністю (перевірка якості підготовки студентів до кожного заняття та раціональний поділ навчального матеріалу дисципліни на модулі з метою контролю якості засвоєння теоретичного і практичного матеріалу кожного модуля).

Під мотивами професійної діяльності розуміється усвідомлення актуальних потреб особи (здобування вищої освіти, саморозвитку, самопізнання, професійного розвитку, підвищення соціального статусу і так далі), учбових завдань, що задовольняються за допомогою виконання, і спонукаючи його до вивчення майбутньої професії [3].

Зауважимо, що більшість наукових праць присвячених вивченню стану навчальної мотивації студентів, пов'язаною із початковим рівнем навчання, а саме – першим роком. Ми зацікавилися станом мотивації студентів III та IV курсів до навчальної діяльності. Тому до нашої вибірки увійшли студенти саме цих курсів, які, за нашою гіпотезою, вже повинні були б ви-

Табл. 2

Загальні результати дослідження мотиваційної сфери за методикою А. А. Реана і В. А. Якуніна, модифікація Н. Ц. Бадмаєвої

№ з/п	Види мотивів	V курс / у балах	VI курс / у балах
1.	Комунікативні мотиви	3,82	3,88
2.	Мотиви уникнення	2,88	3,22
3.	Мотиви престижу	2,96	3,54
4.	Професійні мотиви	4,67	4,64
5.	Мотиви творчої самореалізації	3,07	3,42
6.	Навчально-пізнавальні мотиви	3,52	3,84
7.	Соціальні мотиви	3,59	3,69

значитися щодо власних професійних перспектив.

Із семи проаналізованих показників статистично значущих відмінностей між досліджуваними групами не виявлено. Однак рівень мотивів престижу в студентів 6 курсу був дещо більшим. Можливо, це пов'язано із більшою кількістю в навчальному процесі предметів практичного спрямування та сформованістю практичних навичок. У першій групі (V курс) діагностовано менший рівень мотивів уникання, порівняно з другою групою (VI курс) (відповідно 2,88 та 3,22 балів).

Однак, вираховавши середній загальногруповий бал за кожною шкалою, нами було встановлено, що в цілому обидві групи мають середній та вищий середнього рівень мотивації до навчання.

Студентів з високим рівнем навчальної мотивації (тих, які отримали більше 4 балів) діагностовано 7,45 % у першій групі (V курс) та 9,44 % у другій групі (VI курс).

Ці студенти характеризуються спрямованістю на навчально-професійну діяльність, на розвиток самоосвіти і самопізнання. Вони, як правило, ретельно планують своє життя, ставлячи конкретні цілі. У них висока потреба в збереженні власної індивідуальності, прагненні до незалежності від інших і бажанні зберегти неповторність, своєрідність власної особистості, своїх поглядів і переконань, свого стилю життя, прагнення якомога менше піддаватися впливу масових тенденцій. Поява життєвих планів, загострена здатність до розуміння стану інших, здатність пережи-

вати емоційно ці стани як свої. Прагнення до досягнення відчутних і конкретних результатів у будь-якому вигляді діяльності, а точніше в навчальній діяльності. Здатність до співпереживання, до активного етичного відношення до людей, до самого себе і до природи; здатність до засвоєння традиційних ролей, норм, правил поведінки в суспільстві.

Студентів з низьким рівнем навчальної мотивації (менше 2 балів) діагностовано 6,51 % у першій групі (V курс) та 5,66 % відповідно у другій групі (VI курс).

Для цієї групи професійна сфера ще не має того значення, яке для них мають сфери навчання і захоплені. Студенти не завжди замислюються про свій завтрашній день, професійне життя є для них, явно, чимось непривабливим і невідомим. Їх значно більше влаштовує безтурботне і буденне студентське життя, в якому навчання змагається з їх улюбленими заняттями. Майбутні плани не мають реальної опори в сьогоденні і не підкріплюються особистою відповідальністю за їх реалізацію. Це пов'язано, на нашу думку, з тим, що студенти ще знаходяться на стадії самовизначення. Наскільки б не були вони інтелектуально готові до усвідомлення всього існуючого, багато чого вони все ж таки не знають, ще немає досвіду реального практичного і духовного життя в суспільстві.

Однак, провівши дане дослідження, ми зафіксували незначне збільшення рівня навчальної мотивації в студентів-стоматологів в умовах Болонської кредитно-модульної системи навчання.

Табл. 3

Аналіз за гендерною ознакою

№ з/п	Види мотивів	V курс		VI курс	
		жінки/ бали	чоловіки/ бали	жінки/ бали	чоловіки/ бали
1.	Комунікативні мотиви	3,77	3,89	4,08	3,85
2.	Мотиви уникнення	2,68	2,99	3,04	3,44
3.	Мотиви престижу	2,82	3,24	3,18	3,77
4.	Професійні мотиви	3,75	4,58	4,74	4,52
5.	Мотиви творчої самореалізації	2,02	3,2	3,51	3,30
6.	Навчально-пізнавальні мотиви	2,15	3,62	3,82	3,92
7.	Соціальні мотиви	2,32	3,65	3,79	3,67

Як показав аналіз результатів обстеження студентів V курсу залежно від статі, за видами мотивів переважають чоловіки порівняно із такими ж у жінок. З-поміж опитаних студентів обох статей другої групи (VI курс) виявлено майже однакові рівні комунікативних, професійних, соціальних і мотивів творчої самореалізації (див табл. 3).

Студенти з низьким рівнем мотивації до процесу навчання відносяться індивідуально. У кращому випадку виявляють пізнавальну активність на рівні запобігання претензій з боку навчальної частини. У гіршому – пошуком шляху заміни матеріальним еквівалентом власному прояву знань. Саме ця частина студентів більшою мірою стурбована організацією свого дозвілля, що домінує в розподілі часу.

Шляхи становлення й особливості мотивації для кожного студента індивідуальні і неповторні. Завдання полягає в тому, щоб, спираючись на загальний підхід, виявити, якими складними, іноді суперечливими шляхами відбувається становлення професійної мотивації студента.

З аналізу результатів проведеного дослідження випливає, що стан професійної мотивації студентів залежить від того, чи оцінює він навчальну діяльність згідно з його власними, реальними можливостями і рівнем домагань, а також впливом на професійну мотивацію думки референтних однолітків.

Поеднання виділених вище параметрів мотивів (типи, рівні) доцільно вивчати і ді-

агностувати в різноманітних ситуаціях реального вибору. Ситуація вибору має ту перевагу, що вони є не тільки усвідомлені, але і реально діючі мотиви. Важливо тільки, щоб студент розумів, що його вибір може привести до реальних наслідків у житті, а не залишиться тільки на словах. Саме тоді результатам такого вибору можна довіряти.

Висновки. Проаналізувавши результатів навчальної мотивації у студентів медичного факультету ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет» V та VI курсів, за методикою А. А. Реана і В. А. Якуніна, модифікація Н. Ц. Бадмаєвої, ми виявили, що в обох групах переважає середній та вищий середнього рівні мотивації; за гендерною ознакою відмінностей між видами мотивів не виявлено. Вважаємо, що слід здійснювати періодичні виміри мотивації (1-2 рази на рік), таким чином можна буде простежити динаміку розвитку мотивації, як в окремого студента, так і групи.

Список використаних джерел

1. Гилюн О. В. Освітні мотивації студентської молоді / О. В. Гилюн // Грані : наук.-теорет. і громад. - політ. альманах / Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара; Центр соц.-політ. дослідж. – Д., 2012. – № 1 (81). – С. 102–104.
2. Методика для диагностики учебной мотивации студентов (А. А. Реан, В. А. Якунин, модификация Н. Ц. Бадмаевой) // Влияние мотивационного фактора на развитие умственных способностей : монография / Н. Ц. Бадмаева. – Улан-Удэ, 2004. – 151 с.
3. Михайличенко В. Є. Роль мотивації навчально-пізнавальної діяльності у формуванні професій-

- ної спрямованості студентів/ В. С. Михайличенко, В. В. Полянська // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2011. – Вип.17 (70). – С. 320–327.
4. Barney E.C. Flex-time as a moderator of the job stress-work motivation relationship : A three nation investigation / E. C. Barney, M. S. Steven Elias // *Personnel Review*. – 2010. – V. 39, № 4. – P. 487-502.
 5. Candi M. Innovation through experience staging : Motives and outcomes / M. Candi, A. Beltagui, J. C. K. Y. Riedel // *Journal of Product Innovation Management*. – 2013. – V. 30, № 2. – P. 279-297/
- Spysok vykorystanyh dzherel**
1. Hylun O. V. Osvitni motyvatsii studentskoi molodi / O.V. Hylun // *Hrani : nauk.-teoret. i hromad. - polit. almanakh / Dnipropetr. nats. un-t im. O. Honchara; Tsentr sots.-polit. doslidzh.* – D., 2012. – № 1 (81). – S. 102–104.
 2. Metodyka dlya dyagnostyky uchebnoy motyvatsyy studentov (A. A. Rean, V. A. Yakunyn, modifykatsyya N. Ts. Badmaevoy) // *Vlyyanye motyvatsyonnoho faktora na razvytye umstvennykh sposobnostey : monohrafiya/ N.Ts. Badmaeva.* – Ulan-Udэ, 2004. – 151 s.
 3. Mykhailychenko V. Ie. Rol motyvatsii navchalno-piznavalnoi diialnosti u formuvanni profesiinoi spriamovanosti studentiv/ V. Ie. Mykhailychenko, V. V. Polianska // *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh : zb. nauk. pr. / Klasych. pryvat. un-t. – Zaporizhzhia, 2011. – Vyp.17 (70). – S. 320–327.*
 4. Barney E.C. Flex-time as a moderator of the job stress-work motivation relationship : A three nation investigation / E. C. Barney, M. S. Steven Elias // *Personnel Review*. – 2010. – V. 39, № 4. – P. 487-502.
 5. Candi M. Innovation through experience staging : Motives and outcomes / M. Candi, A. Beltagui, J. C. K. Y. Riedel // *Journal of Product Innovation Management*. – 2013. – V. 30, № 2. – P. 279-297.

ENGLISH -MEDIUM INSTRUCTION IN HIGHER EDUCATION: UKRAINIAN CONTEXT

Kurlishchuk I. I.

PhD., Associate professor of the Department of Pedagogy Luhansk Taras Shevchenko National University Starobilsk, Ukraine

Abstract. *English as the medium of instruction (EMI) is considered the most significant trend of modern Ukrainian higher education. This study was an attempt to explore the actual use of English-medium instruction programs at Ukrainian universities. Author analyses the main reasons for using EMI and underlines some practical problems.*

Keywords: Medium of Instruction, English-Medium Instruction, Ukrainian Higher Education

In recent years universities across the world have increasingly adopted the use of English language at various levels of learning academic subjects. Julie Dearden emphasizes the fact that “some considered English the new Latin, a world language that could enable movement in academia and business” [1, p.17].

The move to use English as the lingua franca of higher education globally is seen as the single most significant current trend in internationalising higher education [3]. Today the use of English as the medium of instruction (EMI) at higher education institutions across the globe is considered the most significant trend in educational internationalisation. Ukraine is no exception and the using of English at Ukrainian universities has increased dramatically during recent years.

This trend has been motivated by a number of factors, including the implementation of the Bologna process aimed at standardising degrees across European countries. Ukraine has participated in the Bologna Process since 2005. It is the obvious fact that one of the key factors of the rapid spread of English at Ukrainian universities is the increasingly globalised and internalized character of modern higher education. The Law of Ukraine “On Higher Education” (2014) [2] declares “integration into the European Higher Education Area and wider international integration” as well as identifies “the improvement in levels of English in Ukraine’s universities as a priority”.

The increasing use of English in higher edu-

cation has been the subject of debate in numerous European and Asian countries over the last years. The literature describing its growing use all over the world is now vast (for example, Christian Jensen and Jacob Thøgersen (Denmark, 2011), Kingsley Bolton and Maria Kuteeva (Sweden, 2012), Francesca Costa and James A. Coleman (Italy, 2012), Nor Liza Ali (Malaysia, 2013), Guargwei Hu, Linna Li and Jun Lei (China, 2014), Mohammad Reza Chorbani and Sahar Zahed Alavi (Iran, 2014), Julian Chapple (Japan, 2015) and others). Despite this, very few studies have been carried out which investigate the problem of English-medium instruction in Ukrainian universities’ context. Among them are well known researches of Oleg B. Tarnopolsky and Bridget A. Goodman. So information on EMI at Ukrainian higher education institutions is extremely limited.

This study aims to provide information about the actual use of English as a medium of instruction at Ukrainian universities.

The practice shows that English-medium instruction programs in Ukraine have positioned EMI as a language-planning tool to promote university staff and students’ scientific and professional mastery, not only mastery of English. Such programs are oriented on students and staff’s mobility across national educational and scientific borders. Thus, these interests coincide both for academic staff, whose professional careers in modern educational area depend on an ability to teach and

publish in English, and for students, whose access to a well-paid future job also depends on their proficiency in English, the language of business, science and technology.

Globalisation and internationalisation as the underlying educational imperatives are the main factors that influence the use of English as a medium of instruction in Ukraine. The main reasons for using EMI in Ukrainian Higher Education are:

- involving in the world integration process
- supporting scientific collaboration across the world
- promoting academic internationalization
- focusing on extending student exchanges
- teaching and research materials' access
- staff mobility
- graduate employability
- growing number of international students in Ukrainian universities
- international competitiveness in higher education

In the last years English-medium teaching at Ukrainian universities has gained popularity but there are some common problems that need to be solved, such as the lack of EMI teachers and resources, the lack clear guidelines for EMI teaching.

Conclusion. Today English as a medium of instruction is a growing global education phe-

nomenon. It is considered the most significant trend in the world educational process. Ukraine is no exception and the using of English at Ukrainian universities has highly increased. National integration and modernisation of the system of higher education established the English language as the medium of instruction in high school. Modern English-medium instruction programs aims to create a progressive education environment which is conducive to attracting native and foreign students by offering a level of education attractive to them and supporting professional and scientific ambitions of universities' staff. EMI programs focus on develop advanced human resources in order to strengthen the system of Ukrainian higher education and its international competitiveness.

REFERENCES

1. Dearden, J. (2014). English as a medium of instruction—a growing global phenomenon: Phase 1. London: British Council. Retrieved from https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/english_as_a_medium_of_instruction.pdf
2. Law of Ukraine "On Higher Education". July 1, 2014 No. 1556-VII. Retrieved from <http://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=72719>
3. Parr, C. (2014). English language use 'most significant internationalisation trend for HE'. Times Higher Education. Retrieved from <http://www.timeshigher-education.co.uk/news/english-language-use-most-significant-internationalisation-trend-for-he/2013009.article#.U2DPMX1SO7k.twitter>

РОЗВИТОК УЯВЛЕНЬ ПРО ПОДВІЙНИЙ ЗВ'ЯЗОК З ТОЧКИ ЗОРУ ЕЛЕКТРОННИХ ТЕОРІЙ

Валюк В.Ф.

кандидат хімічних наук, доцент кафедри хімії, екології та методики їх навчання
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Ключові слова: етилен, подвійний зв'язок, органічна хімія, історія хімії.

Keywords: ethylene, double bonds, organic chemistry, history of chemistry.

Серед різних методів вивчення хімії історичний метод має великі переваги. Користуючись історичним матеріалом, вивчення хімії набуває нового вигляду, бо розумієш як зароджувались та розвивались нові ідеї та проводились наукові дослідження. Історія розвитку хімії етилену і процесів на його основі є визначальною проблемною лінією, що нерозривно проходить через фундаментальні теорії та методи хімії.

Число наукових статей і патентів, в яких фігурує етилен, на сьогоднішній день вимірюється десятками тисяч, але узагальнюючих робіт порівняно небагато. Це праці енциклопедичного типу, що належать Б. Гришук [1], Ковтун Г.О. [2], Г.В. Семрад О.О. [3]. Найбільша кількість літератури, в тому числі і патентної, описує синтези на основі етилену.

Перші електронні теорії в органічній хімії виникли в результаті злиття класичної теорії хімічної будови з вченням фізики про електрон, атом і молекулу, їх природу і властивості. У 1899 році І.Тіле (Thiele J.) (1865-1918) запропонував абсолютно нову теорію ненасичених сполук [4]. Відповідно до цієї теорії атом, який бере участь в утворенні подвійного зв'язку в повному обсязі втрачає свою спорідненість і залишається певна парціальна валентність. У формулах Тіле вона позначена штрихом:

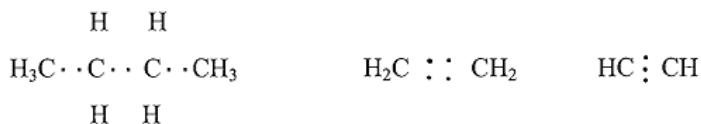
На його думку, саме парціальні валентності сприяють реакції приєднання. Найбільший вплив в органічній хімії мали роботи англійського фізика Дж.Томсона (Thomson J.J.) [3]. Цікаві його структурні формули метану та чотирихлористого Карбону в яких Томсон вперше позначає зв'язок у вигляді стрілок, що позначає напрямок перенесення «корпускул» (електронів).

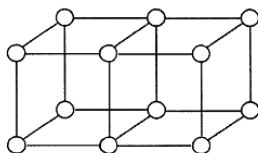
Погляди Томсона були розвинені в роботах американських хіміків К. Фалька (Falk K.G.) і Ж. Нельсона (Nelson J.M.). Так само як і Дж. Томсон Фальк і Нельсон в ненасичених сполуках допускали існування ізомерів.

Приблизно в цей же час 1907-1916 рр. розроблялося поняття про ковалентний зв'язок.

Одним з перших, що запропонував статичну модель атома, був російський вчений Н.А. Морозов в своїй роботі «Періодичні системи будови речовини». У молекулах органічних сполук зв'язок Карбон - Карбон Морозов позначав двома крапками.

За поданням Дж. Льюїса електрони в атомах утворюють оболонки, перша з них містить два електрони (дуплет), друга і третя - по вісім. Необхідно відзначити, що ці думки Льюїса висловив ще до відкриття правил квантування. Таким чином, Дж. Льюїс ввів в хімію електронну інтерпретацію структурного зв'язку. Для пояснення своїх поглядів Дж. Льюїс застосував модель кубічного атома [3].

Електронна інтерпретація подвійного зв'язку представлена у вигляді двох узагальнених електронних пар.

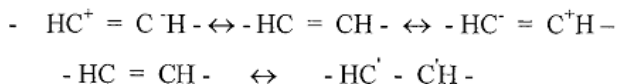

Тільки після виникнення квантової механіки стали розвиватися теорії, побудовані на її основі. Для подвійних зв'язків було запропоновано дві моделі. Перша модель була запропонована Л. Полінгом (Pauling L.) (1901 -) і Слейтером (Slater J.C) в 1931 році в якій обидва узагальнених дуплета вважалися однаковими, а саме утвореними простими зв'язками з тетраедричних орбіталей і спрямованими під певними кутами до напрямку максимального перекривання.

Інша модель була запропонована Е. Хюккелем (Hückel E.) (1898-1980). У ній один узагальнений дуплет утворював звичайний простий зв'язок, а другий бічний зв'язок між двома паралельними атомними р-орбіталями.

В.Галлавей (Callaway W.S.) і Е.Бакер (Barker E.T.) в 1942 році за допомогою спектроскопічного методу визначили величину зовнішнього кута між простими зв'язками H - C - H = 119,55°. Це вказувало на плоску тригональну гібридизацію орбіталей етилену.

Стереохімічні уявлення були розвинуті в працях Л. Полінга [4] і Слейтера. Вони знайшли, що полярним графіком s-орбіталі є сферична поверхня, β-орбіталі - дві рівні сферичні поверхні, які поєднуються в точці, де розташоване ядро.

Вивчаючи розвиток уявлень про подвійний -C=C- зв'язок і будову молекули етилену

вдалося побачити логічний чітко обумовлений ланцюг відкриттів: 1) спочатку уявлення молекули, як сукупності пов'язаних атомів (Дж. Дальтон); 2) молекули, як єдиної унітарної системи (Ш.Жерар); 3) молекули, як частинки з «щільною упаковкою» атомів за рахунок одиниці валентності (А.Кекуле, А.Купер); 4) хімічної частинки певної будови (О. М. Бутлеров); 5) подвійного зв'язку, як специфічної реакційноздатної системи (Е.Ерленмейер); 6) подвійного зв'язку, як елемента структури, що визначає просторову конфігурацію молекули (Я. Вант-Гофф, А.Байер); 7) молекули з певною типовою електронною конфігурацією, що описується методами квантової хімії (Л. Полінга).

ЛІТЕРАТУРА

1. Гришук Б. Андрій Домбровський (19121992) / Б. Гришук // Біологія і хімія в школі : Науковометодичний журнал. – 2004. – № 3. – С. 51-53.
2. Ковтун Г.О. Про хіміків / Г.О. Ковтун. – К.: Академперіодика, 2006. – 264с.
3. Семрад О.О. Історія хімії: навч. посібник / О.О. Семрад, В.Г. Лендел, О.П. Кохан. – Ужгород: ВАТ «Патент», 2003. – 207 с.
4. Черних В. П. Органічна хімія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В.П. Черних, Б.С. Зіменковський, І.С. Гриценко; За ред. В.В. Черних; Нац. фармац. унт. 2е вид., випр. і доп. X. : Оригінал, 2008. –751 с.

ФОРМУВАННЯ ІТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ І ПРОВІЗОРІВ У ПРОЦЕСІ ДИСКУСІЇ

Добровольська А. М.

доцент кафедри медичної інформатики, медичної і біологічної фізики,
кандидат фізико-математичних наук,
ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

Акцентовано увагу на дискусії як провідній формі технології проблемно-діалогічного навчання дисциплінам природничо-наукової підготовки майбутніх лікарів і провізорів, в процесі реалізації котрої відбувається формування їх інформаційно-технологічної компетентності (ІТ-компетентності).

Ключові слова: ІТ-компетентність, навчальна дискусія, проблемно-діалогічна технологія, семінар-дискусія.

Навчання майбутніх лікарів і провізорів у профільних ВНЗ забезпечує формуванні особистостей, здатних застосовувати всі набуті впродовж вищої освіти знання, вміння і навички для вирішення максимально широкого діапазону завдань не тільки в майбутній професійній діяльності, але й у різних сферах спілкування і соціальних відносин.

Обов'язковим елементом процесу інтерактивного навчання майбутніх лікарів і провізорів дисциплінам природничо-наукової підготовки (ДПНП) «Європейський стандарт комп'ютерної грамотності» («ЕСКГ») «Медична інформатика» («МІ»), «Інформаційні технології у фармації» («ІТФ»), «Комп'ютерне моделювання у фармації» («КМФ») і формування в його межах їх ІТ-компетентності є *навчальні дискусії*.

Досліджуючи, ми зважали на те, що *навчальна дискусія* передбачає [3]:

- всебічне обговорення спірного питання на публічних зібраннях (наприклад, лекція або практичне заняття, конференція тощо), у приватній бесіді, під час спору;
- колективне обговорення будь-якого питання, проблеми або зіставлення інформації, ідей, думок, пропозицій.

Для нас також було важливим і те, що в процесі навчальної дискусії особи, в ко-

трих формується ІТ-компетентність, зіставляючи різні думки з одного питання:

- доповнюють один одного – дискусія має характер діалогу;
- протистоять один іншому – дискусія має характер суперечки.

На практиці ми дійшли висновку, що метою проведення дискусії під навчання ДПНП «ЕСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» майбутніх лікарів і провізорів може бути не тільки формування ІТ-компетентності, але й діагностика рівнів її сформованості [1; 2], тренінг, стимулювання творчості суб'єктів освітнього процесу тощо.

Ми переконалися у тому, що під час навчання зазначеним ДПНП за умови формування ІТ-компетентності майбутніх фахівців доцільними є *групові дискусії*, а саме:

- *структуровані*, в яких задається тема для обговорення;
- *неструктуровані*, в яких теми вибирають самі суб'єкти освітнього процесу.

Окрім того, ми пересвідчилися, що таким груповим дискусіям властива спрямованість:

- *тематична* – обговорення в процесі дискусії проблеми, значущої для всієї групи з огляду на наявність можливості сформувати ІТ-компетентність у кожного з її учасників;
- *біографічна* – орієнтування в процесі дискусії на минулий досвід як навчання

зазначеним ДПНП, так і формування в його межах ІТ-компетентності;

- *інтерактивна* – в процесі дискусії використовується матеріал, в основі якого лежить структура і зміст взаємин між особами, в котрих формується ІТ-компетентність.

Досліджуючи, ми дотримувались думки, що практичне заняття з елементами семінару-дискусії – це процес діалогічного спілкування, під час якого відбувається формування практичного досвіду сумісної участі його учасників в обговоренні і вирішенні теоретичних і практичних проблем [3].

На практиці ми переконались у тому, що фрагментарний семінар-дискусія, як форма проблемно-діалогічної технології навчання майбутніх лікарів і провізорів ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ», може містити елементи:

- *«мозкового штурму»*, під час якого з метою формування ІТ-компетентності суб'єктів освітнього процесу висувають велику кількість ідей, котрі не піддаються критиці, серед яких виокремлюють головні, що надалі обговорюються і розвиваються, доводяться або спростовуються;
- *ділової гри*, під час якої відбувається віддзеркалення реальних позицій майбутніх фахівців, котрі беруть участь у наукових або інших дискусіях з метою формування ІТ-компетентності;
- *тренінгу*, під час якого суб'єкти освітнього процесу активно залучаються до

процесу формування ІТ-компетентності за рахунок отримання нової інформації, а також унаслідок набуття вмінь і навичок безпечної поведінки за наявності тиску на них під час навчання зазначеним ДПНП.

Набуття і вдосконалення професійних комунікативних умінь майбутніми лікарями і провізорами під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» за рахунок механізму дискусії, на нашу думку, є достатньо вагомим для майбутньої професійної діяльності, бо успішне фахове використання ними сформованої ІТ-компетентності під час вирішення професійно-спрямованих завдань без таких умінь неможливе.

Література

1. Добровольська А. М. Концептуальна модель формування ІТ-компетентності майбутніх лікарів і провізорів у процесі навчання дисциплінам природничо-наукової підготовки [Електронний ресурс] / А. М. Добровольська // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Сер. : Педагогіка. – 2016. – Вип. 3 (110). – С. 18-28. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvriurpp_2016_3_5.
2. Добровольська А. Формування і розвиток ІТ-компетентності майбутніх лікарів і провізорів за умови інтеграції дисциплін природничо-наукової підготовки / А. Добровольська // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – 2016. – Вип. 1. – С. 87-100.
3. Писарева Г. А. Диалоговые технологии обучения студентов [Электронный ресурс] / Г. А. Писарева // Первое сентября. Открытый урок. – Режим доступа : <http://festival.1september.ru/articles/511013/>

ІНСОМНІЯ ТА ДЕПРЕСІЯ ЯК ОЗНАКИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Токарик О.Л.

магістрант Міжрегіональна академія управління персоналом м. Київ

В статті розглядаються ознаки та класифікація інсомнії, її взаємозв'язок зі стресом, аналізуються наслідки порушення сну.

Ключові слова: сон, стрес, інсомнія, депресія.

Keywords: sleep, stress, insomnia, depression.

В сучасному глобалізованому світі люди на зазнає постійних стресів. Причин для стресу у вік технологічного прогресу безліч. Саме через стресові ситуації в людини відбувається порушення сну, які супроводжуються депресіями і психічними розладами, адже сон є дуже важливим. Організм відновлює сили під час сну, пульс сповільнюється і кров'яний тиск знижується. Мозок не перестає працювати, поновлюючи енергетичні запаси організму. Він обробляє інформацію отриману за день, аналізує її. Одна частина інформації відправляється у довгострокову пам'ять, а інша (непотрібна) стирається.

Варто зазначити, що у разі відсутності сну в людини погіршується увага та пам'ять. Депривація сну також веде до сонливості в денний час, і як наслідок до погіршення фізичного та психічного стану, що призводить до зниження працездатності.

Тривале позбавлення сну проявляється дезорганізацією психічної діяльності, з виникненням галюцинацій та втрати орієнтації в просторі та часі. В цьому випадку збільшення кількості годин сну значно покращує стан людини і веде до повного відновлення порушених психічних функцій [2].

Близько 80% людей, які страждають від депресії, стикаються з безсонням (інсомнія лат. *somnus* - сон). Інсомнія – це розлад сну, який характеризується недостатньою тривалістю та якістю на протязі тривалого періоду. З ранку людина відчуває незадоволеність, а накопичена втома нікуди не зни-

кає. До хронічного порушення сну може привести хатяжна депресія .

Інсомнію можуть викликати різні причини: соматичні захворювання, порушення режиму сну, фізіологічні вікові зміни, прийом алкоголю і кофеїну, але основною причиною будь-яких порушень сну є різні психологічні порушення, які викликають тривали і гострі стреси. Людина, яка має труднощі під час засипання, знаходиться в ситуації гострого стресу. Намагаючись заснути, вона в думках вирішує свої проблеми, однак рішення так і не має, так як не має і сну.

Найбільш відомою та розповсюдженою є хронічна інсомнія, яка триває більше місяця. Критерієм для встановлення такого діагнозу є скарги пацієнтів на втому, знижену увагу та пам'ять, часту зміну настрою, денну сонливість, знижену мотивацію, схильність до помилок і нещасних випадків, головний біль або шлунково-кишкові розлади, а також хвилювання через порушення сну.

Другою за частотою розповсюдження є «психофізіологічна» інсомнія. Життя без стресів уявити собі неможливо, тому є сенс обговорювати реакції людей на стрес. У когось вона проявляється булімією, у когось любов'ю до спорту, а у багатьох - гіперзбудливістю, втратою сну і депресією.

У числі основних механізмів впливу стресів на сон - обмін гормону кортизолу, що виробляється залозами. У нормі мінімальний рівень у вечірні години призводить до засипання, а максимальний вранці – до пробудження. При підвищеному накопиченні

його в вечірні години засинання може бути важким або майже неможливим.

Досить часто інсомнія є спадковим захворюванням, такий її тип називається «ідіопатичний». Пацієнти відмічають в себе чуйний переривчастий сон, починаючи з дитячого віку, а також проблеми зі сном у батьків. Це найважча для лікування група пацієнтів, тому що, інсомнія є у них генетичним захворюванням і обумовлена дефектом обміну одного або декількох гормонів, що відповідають за сон або неспання [3].

Неправильний спосіб життя людини: паління, зловживання алкоголем, переїдання, порушенням гігієни сну, зміна часового поясу може привести до виникнення інсомнії. На здоровий сон також впливає підвищена втома, відсутність постійного зручного місця для сну і постійними пробудженнями вночі через зовнішні причини (сильний шум, яскраві джерела світла, різка зміна температури). Дуже часто можна зустріти безсоння, яке є симптомом більш

серйозного фізичного або навіть психічного захворювання.

Отже, інсомнія – це захворювання, яке стало одним із найрозповсюдженіших в ХХІ столітті. Сучасна людина витрачає час не раціонально, і перш за все вона надає перевагу іншим справам, а не здоровому сну, а це веде до невтішних наслідків. Дуже важливо при перших проявах інсомнії звернутися до лікаря для надання медичної допомоги та розпочати лікування. Багато нещасних випадків на виробництві пов'язані саме безсонням.

Список використаних джерел:

1. Вейн А.М., Хехт К. Сон человека. Физиология и патология. М.: Медицина, 1989.
2. Макачук, М. Ю., Куценко, Т. В., Кравченко В.І., Данилов С.А. Психофізіологія: навчальний посібник / М. Ю. Макачук, Т. В. Куценко, В.І. Кравченко, С.А.Данилов – К. : ООО «Інтерсервіс», 2011. – 329 с.
3. Инсомния: современные диагностические и лечебные подходы / под ред. проф. Я.И. Левина. М.: Медпрактика-М, 2005.
4. Стрыгин К.Н. Сон и стресс // Российский физиологический журнал им. И.М. Сеченова. 2011. Т. 97. № 4. С. 422–432.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ НОРМИ І ДЕВІАНТНА ТРУДОВА ПОВЕДІНКА

Гераськіна О.С.

аспірантка

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Ключові слова: організаційна девіація, кадрова безпека, організаційні норми, девіант-на поведінка на робочому місці.

Останнім часом серед напрямків соціологічних наукових досліджень особливої актуальності набуває дослідження організаційної девіації. Наукова проблема лежить в рамках соціології девіантної поведінки, де організаційні девіації розглядаються відносно внутрішніх організаційних норм, правил і цінностей. Норми організаційної культури — загальноприйняті стандарти індивідуальної та групової поведінки, які визнаються прийнятними в даній організації, що склалися з плином часу в результаті взаємодії її членів. Вони визначають ставлення до явищ, важливих для організації, ставлення до роботи в цілому [1]. Засвоєння норм відбувається в процесі адаптації та соціалізації на робочому місці.

Організаційні норми можуть бути формальними і неформальними, прописаними і непрописаними, індивідуальними або груповими. Безсумнівно, кожна організація має свої особливості і культуру, що залежать від безлічі зовнішніх і внутрішніх факторів, таких як: сфера діяльності, особисті погляди і уявлення керівництва і адміністрації, виробляемый продукт, позиція на ринку, масштаби організації, кількість співробітників і т.д. Однак, якщо уявити загальну картину того, як функціонує нормативна система в будь-якій організації, можна уявити її структуру в такому вигляді:

Нормативно-правова система держави. Перш за все, будь-яке підприємство орієнтоване на суспільство, в якому воно збуває товари, виконує роботи, надає послуги і надає робочі місця. Тому діяльність підприємства та її співробітників повинна ре-

алізовуватися в рамках законів діючої Конституції. Трудові і виникаючі з трудових відносини регулює Кодекс законів про працю України. Дотримання законів обов'язково, в разі їх порушення застосовуються негативні санкції.

Внутрішні формальні специфічні організаційні норми, пов'язані з галуззю діяльності компанії. Відповідно, до співробітників заводу, навчального закладу, медичної установи, Іт-компанії і будь-якого агентства, що працює в сфері послуг, будуть різні вимоги.

Внутрішні неформальні норми, цінності, традиції. У кожній організації є певна етика спілкування, традиції і форма взаємодії між співробітниками, унікальний психологічний клімат, мотиваційна система.

Нас більшою мірою будуть цікавити два останні пункти, тому що в першому випадку держава бере участь у регулюванні поведінки, а в другому і третьому випадку самі сили організації здійснюють контроль і забезпечують свій внутрішній порядок.

Будь-яка поведінка, що відхиляється від норм, незалежно від свого характеру — позитивного або негативного, є несприятливим з точки зору кадрової безпеки, так як вона здатна загрожувати або завдати значної шкоди. Цей феномен отримав назву «організаційна девіація», яку можна визначити, як ряд типових дій, що становлять загрозу для корпорації, з боку її членів, які не зважають у своїх діях на внутрішні норми [2]. Існує велика кількість форм прояву організаційної девіантної поведінки: вона може бути як негативною,

так і позитивною; випадковою або стійкою; реалізовуватися в індивідуальному порядку або в цілих робочих групах. Складність оцінки девіантної поведінки полягає в тому, що оточення девіанта здатне по-різному оцінювати його дії, вчинки або стан. У ситуації міцної згуртованості колективу і віддаленості від керівництва, або відсутності чітких і зрозумілих для всіх норм і правил, колеги можуть оцінювати поведінку девіанта як адекватну або навіть підтримувати його, в той час як адміністрація і управління організації розглядає ці ж самі дії як девіантні. Тому девіантну поведінку завжди потрібно розглядати у трьох вимірах: 1) суб'єкта, чії дії оцінюються як девіантні; 2) з точки зору норми, по відношенню до якої можна встановлювати факт відхилення; 3) в контексті громадської думки й оцінок з боку оточення [2].

Серед поширених видів організаційних девіацій можна виділити:

1) дисциплінарні порушення: залишення робочого місця раніше, чрезмерні перерви, запізнення;

2) адиктивна поведінка, коли співробітник знаходиться в стані залежності від чого-небудь: алкоголь, наркотики, ігрова, комп'ютерна залежність і т.д.;

3) психологічні розлади і проблеми з міжособистісної комунікацією;

4) проблеми, що пов'язані з компетенцією, коли кваліфікація людини не відпові-

дає займаний посаді і працівник не здатний виконувати завдання;

5) різного роду навмисні нанесення шкоди шляхом виведення обладнання з ладу, вчинення крадіжок, зловживання посадовим становищем, розголошення секретної інформації.

Таким чином, перед менеджментом компаній і вченими-дослідниками стає актуальною проблема пошуку нових підходів і принципів до управління персоналом організації, а зокрема до системи її кадрового забезпечення, кадрової безпеки. Для мінімізації ризиків, пов'язаних з організаційними девіаціями, підприємствам необхідно розвивати корпоративну соціальну відповідальність: вдосконалювати мотиваційну систему; особливу увагу приділяти формуванню лояльності персоналу; грамотно підходити до етапу відбору і набору персоналу, його адаптації та соціалізації; створити на підприємствах підрозділи кадрової безпеки. Забезпечення кадрової безпеки сприяє стабільної та ефективної діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Грошев І.В. Организационная культура / И.В. Грошев, А.А. Краснослободцев. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2013 – 535 с. — 2-е изд., доп. и перераб.
2. Рущенко І. П. «Організаційні» девіації і кадрова безпека / І.П. Рущенко // Матеріали науково-практичної конференції «Девіантна поведінка: соціологічний, психологічний та юридичний аспекти» (Харків, 6 квітня 2011 р.). — Х.: ХНУВС, 2011. — С. 147-151.

СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ АСИНХРОННЫМ ДВИГАТЕЛЕМ С ФАЗНЫМ РОТОРОМ С ВКЛЮЧЕННЫМИ В ЦЕПИ СТАТОРА ПРЕОБРАЗОВАТЕЛЕМ

Шрамко Ю.Ю.

кандидат технических наук,
Днепропетровский государственный технический университет.

Ключевые слова: релейный регулятор, машина двойного питания, векторное управление, функционал качества, переходные процессы

Keywords relay control, double feed induction motors, vector control, quality functional, transient processes

Введение. В современных электромеханических системах применяется большое количество различного рода электродвигателей. Наиболее распространенным является асинхронный двигатель с различным исполнением ротора. Большинство грузоподъемных механизмов в качестве силового двигателя использует асинхронный двигатель с фазным ротором, это обусловлено тем, что простотой регулирования его механических характеристик путем включения добавочных сопротивлений в роторную цепь, или же включение полупроводникового каскада который позволяет производить рекуперацию энергии. Однако данные системы не позволяют получить большой диапазон регулирования скорости, что существенно ограничивает область применения таких двигателей.

Кроме того на точность обработки задания общепринятых систем управления влияют различного вида параметрические и координатные возмущения которые снижают а в некоторых случаях могут привести к поту, что привод будет не в состоянии работать с заданной точностью. Применение систем, устойчивых при неограниченном коэффициенте усиления [1], обеспечивает нулевую чувствительность к параметрическим и координатным возмущениям. Реализация бесконечно больших коэффициентов усиления осуществляется релейными элементами, работающими в скользящем режиме [1-4].

Математические основы синтеза систем управления, устойчивых при неограниченном коэффициенте усиления, изложены в публикациях [5-7]. Перечисленные научные труды посвящены методам синтеза алгоритмов управления, оптимальных по минимуму интегральных квадратичных функционалов качества, или решению задачи аналитического конструирования регуляторов. Однозначной связи между видом и весовыми коэффициентами интегрантов функционала качества с одной стороны и динамическими показателями качества синтезированных систем с другой стороны в выше перечисленных работах не установлена. В некоторых случаях произвольное назначение весовых коэффициентов приводит к неустойчивости системы.

Актуальность работы. Для устранения указанных выше недостатков используем метод синтеза систем управления, устойчивых при неограниченном увеличении коэффициента усиления, получивший и название модифицированного принципа симметрии [8], позволяет однозначно связать коэффициенты функции Ляпунова с параметрами объекта управления и показателями качества процесса управления.

Материал исследования .

Асинхронный двигатель в самом общем случае при следующих допущениях: намагничивающие силы обмоток двигателя распределены синусоидально вдоль окружности воздушного зазора; потери в стали статора и ротора отсутствуют; обмотки статора и ротора строго симметричны со сдвигом осей обмоток на 120° ; насыщение магнитной цепи отсутствует,

описывается системой дифференциальных уравнений:

$$\begin{aligned} p\psi_{sa} &= u_{sa} - R_s i_{sa}; \\ p\psi_{sb} &= u_{sb} - R_s i_{sb}; \\ p\psi_{sc} &= u_{sc} - R_s i_{sc}; \\ p\psi_{ra} &= u_{ra} - R_r i_{ra}; \\ p\psi_{rb} &= u_{rb} - R_r i_{rb}; \\ p\psi_{rc} &= u_{rc} - R_r i_{rc}; \end{aligned} \quad (1)$$

$$\begin{aligned} M_{эм} &= -N_p [(i_{1a} i_{2a} + i_{1b} i_{2b} + i_{1c} i_{2c}) * M_{12} * \sin(\gamma_{эл}) + \\ &\quad (i_{1a} i_{2b} + i_{1b} i_{2c} + i_{1c} i_{2a}) * M_{12} * \sin(\gamma_{эл} + 2\pi/3) + \\ &\quad (i_{1a} i_{2c} + i_{1b} i_{2a} + i_{1c} i_{2b}) * M_{12} * \sin(\gamma_{эл} - 2\pi/3)]; \\ p\omega_r &= \frac{M_{эм} - M_{ст}}{J}; \end{aligned}$$

$$p\gamma = \omega_r,$$

где $M_{эм}$ – электромагнитный момент двигателя, $M_{ст}$ – статический момент, N_p – число пар полюсов, ω_r – скорость вращения ротора, M_{12} – взаимная индуктивность между обмотками статора и ротора, γ – угол поворота ротора, $\gamma_{эл}$ – электрический угол, $\gamma_{эл} = N_p \cdot \gamma$, $u_{sa}, u_{sb}, u_{sc}, u_{ra}, u_{rb}, u_{rc}$ – мгновенные значения фазных напряжений статора и ротора; $i_{sa}, i_{sb}, i_{sc}, i_{ra}, i_{rb}, i_{rc}$ – мгновенные значения токов статора и ротора; $\psi_{sa}, \psi_{sb}, \psi_{sc}, \psi_{ra}, \psi_{rb}, \psi_{rc}$ – полные потокоцепления фазных обмоток; R_s, R_r – активные сопротивления обмоток статора и ротора, p – оператор дифференцирования.

Уравнения асинхронной машины в 3^х фазных координатах позволяют с наибольшей общностью исследовать различные режимы работы АМ при питании от преобразователей частоты (инверторов). Однако для синтеза систем автоматического управления эти уравнения непригодны, т.к. содержат гармонические коэффициенты.

Преобразуем систему (1) к двухфазной и разрешим относительно производных частоты вращения ротора, ориентирующего вектора потокоцепления статора и составляющих тока статора и получим систему уравнений относительно ψ_s и составляющих тока статора

$$\left. \begin{aligned}
 p\psi_{su} &= u_{su} - R_s i_{su}; \\
 pi_{su} &= \frac{1}{L_s - L_m K_r} u_{su} - \omega_r i_{sv} - \frac{R_s}{\psi_{su}} i_{sv}^2 - \frac{R_s + R_r}{L_s - L_m K_r} \frac{L_s}{L_r} i_{su} + \\
 &\quad + \frac{R_r}{L_r (L_s - L_m K_r)} \psi_{su} + \frac{u_{su}}{\psi_{su}} i_{sv} - \frac{K_r}{L_s - L_m K_r} u_{ru}; \\
 p\omega_r &= \frac{3}{2J} N_p \psi_{su} i_{sv} - \frac{M_{ct}}{J}; \\
 pi_{sv} &= \frac{1}{L_s - L_m K_r} u_{sv} + \omega_r i_{su} + \frac{R_s}{\psi_{su}} i_{sv} i_{su} - \frac{\omega_r}{L_s - L_m K_r} \psi_{su} - \\
 &\quad - \frac{R_s + R_r}{L_s - L_m K_r} \frac{L_s}{L_r} i_{sv} - \frac{u_{sv}}{\psi_{su}} i_{su} - \frac{K_r}{L_s - L_m K_r} u_{rv}.
 \end{aligned} \right\} \quad (2)$$

Развязку внутренних нелинейных перекрестных связей осуществляют релейные регуляторы работающие в скользящем режиме, поэтому после линеаризации и декомпозиции система (2) может быть представлена в виде двух подсистем, которые описывают каналы управления потоками реактивной и активной мощности:

$$\left. \begin{aligned}
 p\psi_{su} &= u_{su} - R_s i_{su}; \\
 pi_{su} &= \frac{R_r}{L_r (L_s - L_m K_r)} \psi_{su} - \frac{R_s + R_r}{L_s - L_m K_r} \frac{L_s}{L_r} i_{su} + \frac{1}{L_s - L_m K_r} u_{su},
 \end{aligned} \right\} \quad (3)$$

$$\left. \begin{aligned}
 p\omega_r &= \frac{3}{2J} N_p \psi_{su} i_{sv}; \\
 pi_{sv} &= -\frac{R_s + R_r}{L_s - L_m K_r} \frac{L_s}{L_r} i_{sv} - \frac{\omega_r}{L_s - L_m K_r} \psi_{su} + \frac{1}{L_s - L_m K_r} u_{sv}.
 \end{aligned} \right\} \quad (4)$$

В соответствии с методом синтеза [9] получаем оптимальные управления, вырабатываемые регуляторами:

потокоцепления статора

$$U_1^R = i_{s\max} \cdot \text{sign} \left(-m_2^R c_{22}^R - (c_{22}^R)^2 + m_2^R p + p^2 \right) \cdot (\psi_{su}^* - \psi_{su});$$

реактивной составляющей тока статора

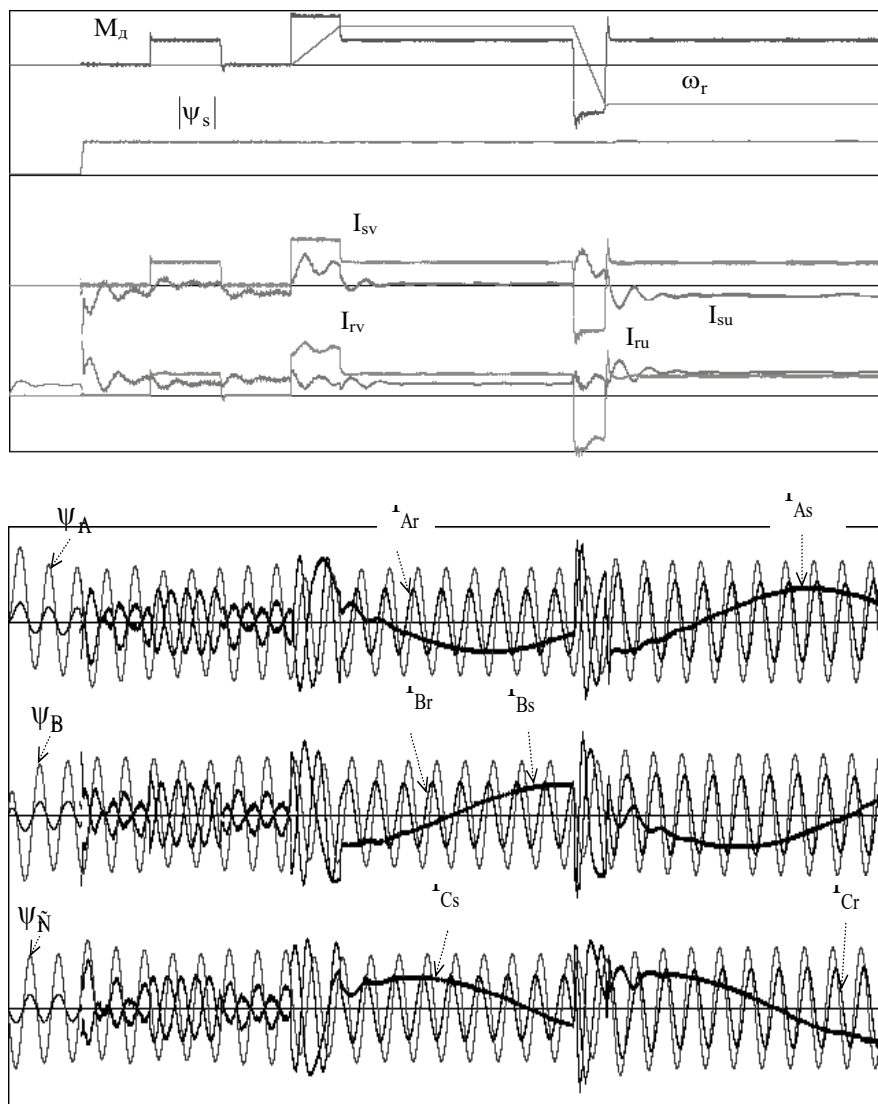

Рисунок 1. Результаты математического моделирования

$$U_2^R = U_{\max} \cdot \text{sign}((m_2^R - c_{22}^R - p)(i_{su}^* - i_{su}));$$

скорости вращения ротора

$$U_1^A = i_{s\max} \cdot \text{sign}\left(\left(1 - \frac{1}{c_{22}^A} p\right) \cdot (\omega_r^* - \omega_r)\right);$$

активной составляющей тока статора

$$U_2^A = U_{\max} \cdot \text{sign}(i_{sv}^* - i_{sv}),$$

$$\text{где } c_2^R = c_2^A = -\frac{R_s + R_r \frac{L_s}{L_r}}{L_s - L_m K_r}, m_2^R = \frac{1}{L_s - L_m K_r}, i_{s\max}, i_{r\max} - \text{максимальное зна-}$$

чения тока статора и ротора; U_{\max} – предельно допустимые напряжения управления; символом * обозначены заданные значения соответствующих переменных.

На рис. 1 представлены результаты математического моделирования предложенной системы: намагничивания двигателя, наброса нагрузки при нулевом задании скорости, разгон двигателя до номинального значения скорости и реверса с активным моментом, приложенным к валу двигателя.

На рис. 1 видно, что после окончания реверса двигатель работает в режиме генераторного торможения. Представленные переходные процессы демонстрируют высокие динамические показатели электропривода с синтезированной системой управления.

Выводы.

Показанные результаты показывают возможность создания систем на базе АДФР по схеме МДП с достаточно широким диапазоном регулирования..

ЛИТЕРАТУРА.

1. Емельянов С.В. Системы автоматического управления с переменной структурой. – М.: Наука, 1967. – 336с.
2. Мееров М.В. Синтез структур систем автоматического регулирования высокой точности. – М.: Наука, 1978. – 113 с.
3. Уткин В.И. Скользящие режимы в задачах оптимизации и управления. – М.: Наука, 1981. – 367 с.
4. Борцов Ю.А., Юнгер И.Б. Автоматические системы с разрывным управлением. – Л.: Энергоатомиздат, 1986. – 167 с.
5. Летов А.М. Математическая теория процессов управления. – М.: Наука, 1981. – 256 с.
6. Красовский А.А. Аналитическое конструирование контуров управления летательными аппаратами. – М.: Машиностроение, 1969. – 240 с.
7. Красовский А.А. Системы автоматического управления полетом и их аналитическое конструирование. – М.: Наука, 1973. – 558 с.
8. Садовой А.В., Сухинин Б.В., Сохина Ю.В. Системы оптимального управления прецизионными электроприводами. – К.: ИСИМО, 1996. – 298 с.

ДЕНОРМАЛИЗАЦИЯ РЕЛЯЦИОННЫХ БАЗ ДАННЫХ

Шевченко Дмитрий

Студент,

Харьковский национальный университет радиоэлектроники

Ключевые слова: Денормализация, Базы данных, Производительность

Цель данного исследования заключается в том, чтобы определить, когда нужна денормализация, когда она оправдана и как её грамотно реализовать.

Вопрос денормализации баз данных является актуальным по ряду причин, а именно: скорости обработки запросов, поддержке целостности данных, оптимизации запросов к реляционной базе данных.

Что такое денормализация? Обычно под этим термином понимают стратегию, применимую к уже нормализованной базе данных с целью повышения ее производительности. Смысл этого действия — поместить избыточные данные туда, где они смогут принести максимальную пользу. Для этого можно использовать дополнительные поля в уже существующих таблицах, добавлять новые таблицы или даже создавать новые экземпляры существующих таблиц. Логика в том, чтобы снизить время исполнения определенных запросов через упрощение доступа к данным или через создание таблиц с результатами отчетов, построенных на основании исходных данных.

Непременное условие процесса денормализации — наличие нормализованной базы. Важно понимать различие между ситуацией, когда база данных вообще не была нормализована, и нормализованной базой, прошедшей затем денормализацию.

Рассмотрим некоторые распространенные ситуации, в которых денормализация может оказаться полезна.

В запросах к полностью нормализованной базе нередко приходится соединять до десятка, а то и больше, таблиц. А каждое соединение — операция весьма ресурсоемкая.

В такой ситуации может помочь денормализация путем сокращения количества таблиц или денормализация путем ввода дополнительного поля в одну из таблиц. При этом появляется избыточность данных, требуются дополнительные действия для сохранения целостности БД.

Зачастую медленно выполняются и потребляют много ресурсов запросы, в которых производятся какие-то сложные вычисления, особенно при использовании группировок и агрегатных функций. Иногда имеет смысл добавить в таблицу 1-2 дополнительных столбца, содержащих часто используемые (и сложно вычисляемые) расчетные данные. Создание столбца, содержащего предварительно рассчитываемые значения, позволяет значительно сэкономить время при выполнении запроса, однако требует своевременного изменения данных в этом столбце.

Один из способов определить, насколько оправданы те или иные шаги, — провести анализ в терминах затрат и возможных выгод. Во сколько обойдется денормализованной моделью данных? Затраты включают в себя физические аспекты, такие как дисковое пространство, ресурсы, необходимые для управления этой структурой, и утраченные возможности из-за временных задержек, связанных с обслуживанием этого процесса.

Что может помочь в грамотной денормализации?

Чтобы не ограничивать возможности базы данных, важные для бизнеса, необходимо придерживаться стратегии сосуществования, а не замены.

Можно денормализовать структуру базы данных и при этом продолжать пользоваться преимуществами нормализации, если пользоваться триггерами баз данных для сохранения целостности информации, идентичности дублирующихся данных. К примеру, при добавлении вычисляемого поля на каждый из столбцов, от которых вычисляемое поле зависит, вешается триггер, вызывающий единую хранимую процедуру, которая и записывает нужные данные в вычисляемое поле. Надо только не пропустить ни один из столбцов, от которых зависит вычисляемое поле.

Подведём итоги. Для ускорения работы реляционных баз данных иногда можно прибегать к денормализации. При денормализации важно сохранить баланс между повышением скорости работы базы и

увеличением риска появления противоречивых данных. Поэтому проводить денормализацию базы надо очень аккуратно, очень выборочно, только там, где без этого никак не обойтись. Если заранее нельзя подсчитать плюсы и минусы денормализации, то изначально необходимо реализовать модель с нормализованными таблицами, и лишь затем, для оптимизации проблемных запросов проводить денормализацию.

Список литературы:

1. Кириллов, В.В. Введение в реляционные базы данных. Введение в реляционные базы данных / В.В. Кириллов, Г.Ю. Громов. - СПб.: БХВ-Петербург, 2012. - 464 с.
2. Дейт К. Дж. Введение в системы баз данных, 8-е издание.: Пер. с англ. - М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. - 1328 с.
3. Черняк Л. Смутное время СУБД // Открытые системы. СУБД. - 2012. - №12. - С. 28-31.

СПОСОБЫ РЕШЕНИЯ ЗАДАЧИ КОММИВОЯЖЕРА

Танасюк Д.О.

Студент, Харьковский национальный университет радиоэлектроники

Ключевые слова: алгоритм на графах, задача коммивояжера, эвристический алгоритм, оптимизация

Keywords: graph algorithm, travelling salesman problem, heuristic function, optimization

Задача коммивояжера – одна из самых известных задач комбинаторной оптимизации, заключающаяся в поиске самого выгодного маршрута, проходящего через указанные города хотя бы по одному разу с последующим возвратом в исходный город. В условиях задачи указываются критерий выгодности маршрута (кратчайший, самый дешёвый, совокупный критерий и тому подобное) и соответствующие матрицы расстояний, стоимости и тому подобного. Как правило, указывается, что маршрут должен проходить через каждый город только один раз – в таком случае выбор осуществляется среди гамильтоновых циклов.

Несмотря на достаточно простую формулировку, задача является NP-полной. Трудность данной задачи объясняется тем, что с ростом количества городов количество потенциальных маршрутов растёт очень быстро, а точное решение может быть найдено только через полный перебор всех маршрутов. Например, даже для пятнадцати городов количество таких маршрутов равно 43 589 145 600. Если считать, что компьютер может перебрать миллиард маршрутов в секунду, то искать решение для задачи с сотней городов ему придётся больше триллиона лет.

Следует отказаться от попыток отыскать точное решение задачи коммивояжера и сосредоточиться на поиске приближенного – пускай не оптимального, но хотя бы близкого к нему, потому что даже приближенное решение данной задачи имеет большую практическую ценность в разработке микросхем, планировании транспортных маршрутов и т.д.

Простейшим жадным решением является алгоритм ближайшего соседа. Формулируется следующим образом: пункты обхода плана последовательно включаются в маршрут, причем каждый очередной включаемый пункт должен быть ближайшим к последнему выбранному пункту среди всех остальных, ещё не включенных в состав маршрута. Алгоритм просто реализуется, быстро выполняется, но для любого количества городов, большего трех, в задаче коммивояжера можно подобрать такое расположение городов (значение расстояний между вершинами графа и указание начальной вершины), что алгоритм ближайшего соседа будет выдавать наихудшее решение.

Наибольшее распространение среди схем неявного перебора получил метод ветвей и границ, в основе которого лежит идея последовательного разбиения множества допустимых решений. На каждом шаге метода элементы разбиения (подмножества) подвергаются анализу – содержит ли данное подмножество оптимальное решение или нет. Если рассматривается задача на минимум, то проверка осуществляется путем сравнения нижней оценки значения целевой функции на заданном подмножестве с верхней оценкой функционала. В качестве оценки сверху используется значение целевой функции на некотором допустимом решении. Допустимое решение, дающее наименьшую верхнюю оценку, называют рекордом. Если оценка снизу целевой функции на заданном подмножестве не меньше оценки сверху, то рассматриваемое под-

множество не содержит решения лучше рекорда и может быть отброшено.

Если значение целевой функции на очередном решении меньше рекордного, то происходит смена рекорда. Будем говорить, что подмножество решений просмотрено, если установлено, что оно не содержит решения лучше рекорда. Если просмотрены все элементы разбиения, алгоритм завершает работу, а текущий рекорд является оптимальным решением. В противном случае среди не просмотренных элементов разбиения выбирается множество, являющееся в определенном смысле перспективным. Оно подвергается разбиению (ветвлению). Новые подмножества анализируются по описанной выше схеме. Процесс продолжается до тех пор, пока не будут просмотрены все элементы разбиения.

Рассмотренные алгоритмы являются базовыми и простейшими. На практике используются более сложные алгоритмы: муравьиный алгоритм, генетический алгоритм, метод имитации отжига, метод градиентного спуска и многие другие. Одни алгоритмы лучше работают на определенных входных данных, другие лучше работают с определенными формулировками задачи, поэтому выбор алгоритма всегда зависит от конкретной задачи.

Список литературы:

1. Рейнгольд Э., Нивергельт Ю., Део Н. Комбинаторные алгоритмы. Теория и практика: пер. с англ. М.: Мир, 1980. 478 с.
2. Майника Э. Алгоритмы оптимизации на сетях и графах. М.: Мир, 1981, 324 стр.
3. Гончаров Е.Н., Ерзин А.И., Залюбовский В.В. Исследование операций: [Электронный ресурс]. 2005. – Режим доступа: http://math.nsc.ru/LBRT/k4/or/or_part4.pdf (Дата обращения: 25.08.2017).

УСЛОВИЯ ГИДРОГАЗОДИНАМИЧЕСКОГО ПОДОБИЯ ПРИ ВЫСОКОТЕМПЕРАТУРНОМ МОДЕЛИРОВАНИИ КОНВЕРТЕРНЫХ ПРОЦЕССОВ С ДОННОЙ ПОДАЧЕЙ КИСЛОРОДНОГО ДУТЬЯ

Пантейков С.П.

доцент, кандидат технических наук, кафедра металлургии чёрных металлов, Днепровский государственный технический университет, г.Каменское, Украина.

Приведены основные условия газогидродинамического подобия для осуществления на лабораторных моделях высокотемпературного моделирования конвертерных процессов производства стали с донной подачей кислорода для продувки железоуглеродистого расплава.

Ключевые слова: подобие, продувка, конвертер, моделирование.

Keywords: similarity, blowing, converter, simulation.

Выплавка стали в промышленном конвертерном агрегате, особенно при различных вариантах донной и комбинированной продувок ванны, характеризуется чрезвычайно сложной совокупностью газо- и гидродинамических, физико-химических и тепловых процессов, по-разному протекающих в различных зонах рабочего пространства конвертера с развитием окислительных и восстановительных экзо- и эндотермических реакций, растворением твёрдых материалов (лома и извести), шлакообразованием, газовой выделением, тепло- и массообменом, диффузией, адсорбцией и т.д. Безусловно, моделирование в лабораторных условиях таких процессов представляет собой очень трудоёмкий и сложный процесс, связанный, прежде всего, с соблюдением подобия газогидродинамических процессов, происходящих в рабочей полости лабораторной модели конвертера. В свою очередь, соблюдение подобия процессов в промышленном образце и модели конвертера требует правильности организации, прежде всего, дутьевого режима ведения плавки при выбранных конструкциях применяемых дутьевых устройств – донных и, если необходимо, то верхних и/или боковых фурм.

Высокотемпературное моделирование представляет собой метод экспериментального физического исследования, в котором изучение какого-либо газогидродинамического, физико-химического и теплового явлений по отдельности или в любой их совокупности производится на уменьшенной «горячей» модели промышленного образца [1, 2].

Для осуществления прямого и полного подобия протекающих явлений в модели и образце при высокотемпературном моделировании необходимо соблюдение равенства на образце и модели критериев геометрического, физического и динамического подобия [2, 3]:

Соблюдение геометрического подобия «горячей» модели и образца конвертера по основным параметрам рабочего пространства агрегата не представляет сложностей и осуществляется следующим образом:

$$\frac{H'_{св}}{H_{св}} = \frac{H'_p}{H_p} = \frac{H'_{ц}}{H_{ц}} = \frac{H'_к}{H_к} = \frac{H'_б}{H_б} = \frac{h'_д}{h_д} = \frac{h'_в}{h_в} = \dots = \frac{D'_г}{D_г} = \frac{D'_{ц}}{D_{ц}} = \frac{D'_д}{D_д} = \frac{D'_о}{D_о} = C_\ell \equiv idem, \quad (1)$$

при этом необходимый учёт конструктивных особенностей донных фурм, верхних и боковых дутьевых устройств (при их наличии), а также мест расположения продувочных

фурм в рабочем пространстве конвертерного агрегата осуществляется путём соблюдения подобия следующих параметрических критериев (симплексов):

$$\text{для донных фурм: } \frac{h_d}{d_{\text{вых}}^d} \equiv \text{idem} \text{ и } \frac{D_o^d}{D_{\text{ц}}} \equiv \text{idem}; \quad (2)$$

$$\text{для донно-боковых фурм: } \frac{\delta_{\text{ц}}}{d_{\text{вых}}^d} \equiv \text{idem} \text{ и } \frac{h_d^d}{D_{\text{ц}}} \equiv \text{idem}; \quad (3)$$

$$\text{для верхней фурмы: } \frac{H_{\text{ф}}}{d_{\text{вых}}^b} \equiv \text{idem} \text{ и } \frac{d_o^b}{D_{\text{ц}}} \equiv \text{idem}; \quad (4)$$

$$\text{для верхне-боковых фурм: } \frac{H_{\text{б}}}{d_{\text{вых}}^b} \equiv \text{idem} \text{ и } \frac{d_o^b}{D_{\text{ц}}} \equiv \text{idem} \quad (5)$$

В выражениях (1)...(5): $H_{\text{св}}$ – свободная высота рабочего пространства конвертера над уровнем ванны в спокойном состоянии, м (здесь и далее величины со штрихом относятся к модели); H_p , $H_{\text{ц}}$, H_k – соответственно высоты рабочего пространства, цилиндрической и конической частей агрегата, м; $H_{\text{б}}$ – высота размещения боковых фурм (при их наличии) от уровня рабочей поверхности футеровки днища конвертера, м; h_d – толщина футеровки днища конвертера, м; h_d^d – высота расположения донно-боковых фурм в стенке конвертера относительно уровня днища агрегата, м; $\delta_{\text{ц}}$ – толщина стенки цилиндрической части конвертера, м; h_b – глубина ванны в спокойном состоянии, м; D_r – диаметр горловины конвертера, м; $D_{\text{ц}}$ – диаметр цилиндрической части рабочего пространства конвертера, м; D_d – диаметр рабочего пространства конвертера по днищу, м; D_o^d – диаметр окружности расположения донных фурм в днище, м; $H_{\text{ф}}$ – высота верхней фурмы над уровнем спокойной ванны, м; $d_{\text{вых}}^b$ – диаметр выходного сечения сопла верхней фурмы, м; d_o^b – диаметр окружности расположения сопел на торце головки верхней фурмы, м; $d_{\text{вых}}^b$ – диаметр выходного сечения сопла донной фурмы, м; $d_{\text{вых}}^b$ – диаметр выходного сечения сопла боковой фурмы, м; d_o^b – диаметр окружности расположения сопел на торце боковой фурмы, м; C_{ℓ} – критерий (константа) геометрического подобия линейных величин (другие названия – безразмерный линейный параметр системы [4] или масштаб геометрических размеров [5]).

Физическое подобие «горячей» модели и образца соблюдается в полной мере [6, 7][185], так как физические характеристики (плотность ρ , вязкость ν , поверхностное натяжение σ и др.) σ и др.) взаимодействующих газовой (г), металлической (м) и шлаковой (ш) фаз являются совершенно одинаковыми по величине в сходных точках образца и модели в сходственные моменты времени при одних и тех же исходных условиях эксперимента:

$$\frac{\rho_m}{\rho_m} = \frac{\rho_{\text{ш}}}{\rho_{\text{ш}}} = \frac{\rho_{\text{г}}}{\rho_{\text{г}}} = \frac{\nu_m}{\nu_m} = \frac{\nu_{\text{ш}}}{\nu_{\text{ш}}} = \frac{\nu_{\text{г}}}{\nu_{\text{г}}} = \frac{\sigma_m}{\sigma_m} = \frac{\sigma_{\text{ш}}}{\sigma_{\text{ш}}} = \dots = C_{\Phi} \equiv \text{idem}, \quad (6)$$

а их соотношение – критерий физического подобия $C_{\Phi} = 1$.

В случае донной продувки железуголеродистого расплава в полости конвертера кислородными (окислительными) и топливными (защитными) струями донных фурм, условия динамического подобия будут иметь вид:

$$C_{\text{д}}^{\text{д}} = \frac{i_{\text{O}_2}^{\text{д}} \cdot \cos \beta \cdot n_{\text{с}}^{\text{д}} \cdot n_{\text{д}}}{m_{\text{м}} \cdot g} \equiv \text{idem}; I_{\text{д}} = \frac{i_{\text{O}_2}^{\text{д}} \cdot \cos \beta \cdot n_{\text{с}}^{\text{д}} \cdot n_{\text{д}}}{I_{\text{пг}}^{\text{д}}} \equiv \text{idem}, \quad (7)$$

где $i_{\text{O}_2}^{\text{д}}$ – импульс одиночной донной струи кислорода, Н; $n_{\text{с}}^{\text{д}}$, $n_{\text{д}}$, β – соответственно количество продувочных каналов (сопел) для кислорода в донных фурмах, количество последних в футеровке днища или стен агрегата и угол наклона донных фурм или их сопел к вертикали или к радиусу (в случае расположения донных фурм или их сопел под углом), град; $m_{\text{м}}$ – садка конвертера, кг; $g=9,81$ – ускорение силы тяжести, м/с²; $I_{\text{пг}}^{\text{д}}$ – суммарный импульс защитных струй природного газа донных фурм, Н; $I_{\text{д}}$ – относительный импульс потоков газов, учитывающий соотношение расходов газов снизу (кислорода и защитной среды – природного газа) [4]; $C_{\text{д}}$ – критерий динамического подобия процесса донной кислородной продувки конвертерной ванны.

При этом, для учёта конструктивных особенностей донных фурм и мест их расположения при равномерно-симметричном расположении определённого числа ($n_{\text{д}}$) донных фурм в днище агрегата условия динамического подобия (7) дополняются симплексами (2).

В случае равномерно-симметричного расположения определённого числа ($n_{\text{д}}$) донных (донно-боковых) фурм в цилиндрической стенке конвертера ниже уровня расплава учёт конструктивных особенностей донных фурм и мест их расположения осуществляется дополнением условий динамического подобия (7) симплексами (3).

Применительно к комбинированной донно-верхней многоструйной кислородной продувке, с учётом конструктивных особенностей верхней кислородной фурмы с однорядным расположением сопел в головке и координат её расположения в рабочем пространстве конвертера, которые отражены в симплексах (4), условия динамического подобия (7) необходимо дополнить соотношением, включающим относительный импульс донных и верхних кислородных потоков дутья $I_{\text{дв}}$, который учитывает соотношение расходов окислительного газа снизу и сверху для продувки ванны [4], а основным критерием динамического подобия вместо $C_{\text{д}}^{\text{д}}$ будет выступать критерий динамического подобия $C_{\text{д}}^{\text{в}}$ процесса верхней многоструйной кислородной продувки конвертерной ванны, т. е:

$$\left. \begin{aligned} C_{\text{д}}^{\text{в}} &= \frac{i_{\text{O}_2}^{\text{в}} \cdot \cos \alpha \cdot n_{\text{в}}}{m_{\text{м}} \cdot g} \equiv \text{idem}; \frac{H_{\text{ф}}}{d_{\text{вых}}^{\text{в}}} \equiv \text{idem}; \frac{d_{\text{о}}^{\text{в}}}{D_{\text{ц}}} \equiv \text{idem}; \\ I_{\text{дв}} &= \frac{i_{\text{O}_2}^{\text{д}} \cdot \cos \beta \cdot n_{\text{с}}^{\text{д}} \cdot n_{\text{д}}}{i_{\text{O}_2}^{\text{в}} \cdot \cos \alpha \cdot n_{\text{в}}} \equiv \text{idem}; I_{\text{д}} = \frac{i_{\text{O}_2}^{\text{д}} \cdot \cos \alpha \cdot n_{\text{с}}^{\text{д}} \cdot n_{\text{д}}}{I_{\text{пг}}^{\text{д}}} \equiv \text{idem}, \end{aligned} \right\} \quad (8)$$

при этом, для учёта конструктивных особенностей донных или донно-боковых фурм и мест их расположения в футеровке агрегата условия динамического подобия (8) дополняются симплексами (2) или симплексами (3).

В выражениях (8): $i_{\text{O}_2}^{\text{в}}$ – импульс одиночной кислородной струи верхней фурмы, Н; $n_{\text{в}}$, α – соответственно количество сопел Лаваля в головке верхней фурмы и угол их наклона к вертикали, град.

В случае верхней подачи двух потоков кислорода (основного потока на «жёсткую» продувку расплава и дополнительного потока на шлакообразование и дожигание горючих составляющих отходящих газов) через специальные конструкции двухпоточных (двухрядных, двухконтурных и двухъярусных) верхних фурм условия динамического подобия (8) для комбинированной донно-верхней кислородной продувки дополняются следующими соотношениями, включающими относительный импульс верхних (основного и до-

полнительного) потоков газов I_B , который будет учитывать соотношение расходов кислорода через сопла Лаваля (для продувки ванны) и цилиндрические сопла (на шлакообразование и дожигание отходящих газов), а также учитывающими конструктивные особенности верхней двухпоточной фурмы:

$$I_B = \frac{i_{O_2}^{\text{доп}} \cdot \cos \gamma \cdot n_B^{\text{доп}}}{i_{O_2}^B \cdot \cos \alpha \cdot n_B} \equiv \text{idem}; \quad \frac{H_{\text{я}}}{d_{\text{вых}}^{\text{доп}}} \equiv \text{idem}; \quad \frac{d_o^{\text{доп}}}{d_o^B} \equiv \text{idem}, \quad (9)$$

где $i_{O_2}^{\text{доп}}$ – импульс одиночной дополнительной кислородной струи, Н; γ и $n_B^{\text{доп}}$ – соответственно угол наклона дополнительных сопел верхней фурмы к вертикали, град, и их количество в двухпоточной верхней фурме; $H_{\text{я}}$ – расстояние по стволу верхней фурмы между ярусами основных и дополнительных сопел, м (только для двухъярусной фурмы); $d_{\text{вых}}^{\text{доп}}$ – диаметр выходного сечения дополнительного сопла, м; $d_o^{\text{доп}}$ – диаметр окружности расположения дополнительных сопел верхней фурмы, м.

В случае применения боковых (верхне-боковых) топливно-кислородных фурм, установленных в верхней конусной части конвертера под углом к поверхности ванны, условия динамического подобия (7)...(9) соответственно для 2-х вариантов донной продувки конвертерной ванны (с установкой донных фурм в днище или стенке конвертера) и 2-х вариантов комбинированной продувки (с одно- или двухпоточной верхней фурмой) необходимо дополнить соотношениями, включающими: относительный импульс боковых и основных (донных или верхних) потоков дутья $I_{\text{босн}}$, учитывающий соотношение расходов кислорода сбоку и снизу или сверху для продувки ванны, и относительный импульс боковых потоков газов I_G , учитывающий соотношение расходов газов (кислорода и защитной среды – природного газа) сбоку [4]:

$$I_{\text{босн}} = \frac{i_{O_2}^b \cdot \cos \varphi \cdot n_b}{I_{O_2}} \equiv \text{idem}; \quad I_G = \frac{i_{O_2}^b \cdot \cos \varphi \cdot n_b}{I_{\text{пг}}} \equiv \text{idem}, \quad (10)$$

при этом, для учёта конструктивных особенностей боковых фурм и мест их расположения условия динамического подобия (7)...(10) необходимо дополнить симплексами (5).

В выражениях (10): $i_{O_2}^b$ – импульс одиночной кислородной струи боковой фурмы, Н; $I_{\text{пг}}$ – суммарный импульс защитных струй природного газа боковой фурмы, Н; φ и n_b – соответственно угол наклона боковых фурм к вертикальной оси конвертера, град, и количество сопел в боковой фурме.

Для донной продувки с боковыми фурмами:

$$I_{\text{босн}} = i_{O_2}^d \cdot \cos \beta \cdot n_c^d \cdot n_d \quad (11)$$

Для комбинированной донно-верхней продувки с боковыми фурмами.

$$I_{\text{босн}} = i_{O_2}^B \cdot \cos \alpha \cdot n_B \quad (12)$$

При подаче порошкообразных шлакообразующих материалов и углеродсодержащих теплоносителей условия подобия (7)...(10) несколько видоизменяются. Однако, во всех случаях при вышеописанных подходах к определению условий динамического подобия в дутьевом режиме операции учитывается геометрическое подобие рабочего пространства конвертера и конструкций дутьевых устройств, что даёт возможность с большей степенью достоверности переносить с «горячей» модели на образец полученные путём высо-

котемпературного моделирования данные о форме и размерах реакционных зон, а также протекающих в них и в объёме остальной ванны физико-химических процессах [7-9], получая новую достоверную и ценную в научном плане информацию для создания новых конструкций фурм, конвертерных агрегатов и процессов [3, 9-23].

Для сохранения теплового подобия «горячей» модели конвертера необходимо воспользоваться методикой, описанной в работе [24].

Литература

1. Чернятевич А.Г. Высокотемпературное моделирование кислородно-конвертерного процесса // Изв. вузов. Чёр. мет.– 1991.– №12.– С.16-19.
2. Протопопов Е.В., Чернятевич А.Г. Условия подобия при высокотемпературном моделировании конвертерных процессов. Аэродинамическое подобие // Изв. вузов. Чёр. мет.– 1997.– №8.– С.26-31.
3. Пантейков С.П. Разработка многоцелевых конструкций фурм и энерго-сберегающих методов продувки конвертерной ванны с их использованием: Дис канд. техн. наук.– Днепропетровский, 1998.– 332 с.
4. Марков Б.Л., Кирсанов А.А. Физическое моделирование в металлургии.– М.: Металлургия, 1984.– 119 с.
5. Основы научных исследований в чёрной металлургии / В.И.Баптизмандский, Г.А.Воловик, Б.И.Емлин и др. // Под общ. ред. Ю.Н.Яковлева.– Киев-Донецк: Вища школа, 1985.– 205 с.
6. Чернятевич А.Г., Зарвин Е.А. К вопросу горячего моделирования кислородно-конвертерного процесса // Изв. вузов. Чёр. мет.– 1978.– №4.– С.40-45.
7. Чернятевич А.Г., Бродский А.С., Пантейков С.П. Высокотемпературное моделирование поведения конвертерной ванны при комбинированной продувке кислородом // Изв. вузов. Чёр. мет.– 1997.– №12.– С.27-31.
8. Чернятевич А.Г., Пантейков С.П. Макроструктура и параметры реакционной зоны при многоструйной донной топливно-кислородной продувке // Сборник научных трудов ДГТУ: Сер. Металлургия.– Днепропетровский, 1995.– Вып. 1.– С.11-15.
9. Чернятевич А.Г., Пантейков С.П., Мастеровенко Е.Л. Разработка многоцелевой конструкции верхней фурмы для конвертеров жидкофазного восстановления // Сборник научных трудов ДГТУ: Сер. Металлургия.– Днепропетровский, 1998.– С.48-52.
10. Повышение эффективности верхней продувки ванны 250-т конвертеров / А.Г.Чернятевич, Л.М.Учитель, А.С.Бродский, А.В.Гресс, С.П.Пантейков // Чёр. мет. Бюл. НТИ.– 1995.– №6.– С.15-17.
11. Разработка многоцелевых конструкций фурм для конвертерных агрегатов жидкофазного восстановления / А.Г.Чернятевич, О.А.Жульковский, С.П.Пантейков, Е.Л.Мастеровенко // Труды V конгресса сталеплавильщиков, 14-17 октября 1998 г.Рыбница.– М.: Черметинформация, 1999.– С.147-149.
12. Пантейков С.П. О рациональной конструкции наконечника для головок верхних фурм конвертеров // Сталь.– 2001.– № 4.– С.27-30.
13. Пантейков С.П. Современная конструкция фурменной головки и рациональные технологические режимы её использования // Новости чёрной металлургии России и зарубежных стран. Часть 1. Чёр. мет. Бюл. НТИЭИ.– 2001.– №10.– С.30-33.
14. Патент 47732 Украина, МПК7 С 21 С 5/28. Способ верхней продувки расплава / С.П.Пантейков, А.Г.Чернятевич, В.В.Несвет и др.– №2001085877; Заявл. 21.08.2001; Опубл. 15.07.2002. Бюл. №7.
15. Патент 47848 Украина, МПК7 С 21 С 5/28. Способ продувки расплава сверху / С.П.Пантейков, А.Г.Чернятевич, В.В.Несвет и др.– №2001106827; Заявл. 08.10.2001; Опубл. 15.07.2002. Бюл. №7.
16. Патент 50992 Украина, МПК7 С 21 С 5/42, С 21 С 5/46, С 21 С 5/48, F 27 D 13/00, F 27 D 17/00. Конвертер с боковыми фурмами / С.П.Пантейков.– №2001117642; Заявл. 08.11.2001; Опубл. 15.11.2002. Бюл. №11.
17. Патент 51085 Украина, МПК7 С 21 С 5/48. Боковая фурма / С.П.Пантейков.– №2001129114; Заявл. 27.12.2001; Опубл. 15.11.2002. Бюл. №11.
18. Повышение ресурсосберегающей эффективности при верхней продувке 250-т конвертерной ванны / С.П.Пантейков, А.Г.Чернятевич, В.В.Несвет и др. // Экотехнологии и ресурсосбережение.– 2003.– № 4.– С.66-72.
19. Повышение ресурсосберегающей эффективности верхней продувки 250-т конвертерной ванны / С.П.Пантейков, А.Г.Чернятевич, В.В.Несвет и др. // Изв. вузов. Чёр. мет.– 2003.– №5.– С.24-29.
20. Патент 59734 Украина, МПК7 С 21 С 5/46, С 21 С 5/48, F 27 D 1/16, F 27 D 13/00, F 27 D 17/00. Фурма огнеупорная топливно-кислородная / С.П.Пантейков.– №2002119515; Заявл. 28.11.2002; Опубл. 15.09.2003. Бюл. №9.
21. Патент 69619 Украина, МПК7 С 21 С 5/00. Способ и конвертер для выплавки стали / С.П.Пантейков.– №2003109354; Заявл. 17.10.2003; Опубл. 15.09.2004. Бюл. №9.
22. Совершенствование системы охлаждения фурменных головок конвертера / С.П.Пантейков, В.В.Несвет, Л.М.Учитель и др. // Сталь.– 2013.– №8.– С.53-58.
23. Разработка безопасных конструкций фурменных головок / С.П.Пантейков, Ю.П.Махлай, Е.С.Пантейкова, Л.В.Кадацкий // Сталь.– 2015.– №9.– С.15-17.
24. Пантейков С.П., Семерунина Л.П. О высокотемпературном моделировании комбинированных конвертерных процессов с продувкой ванны кислородом сверху и подачей нейтральных газов для донного перемешивания // Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej "Inżynieria i technologia. Badania podstawowe i stosowane: wyzwania i wyniki" (Gdańsk (PL), 30.05.2017-31.05.2017).– Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2017.– Str.25-29.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕМОНСТРАЦІЙНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПРИ ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ

Скворцова Н.В.

асистент кафедри фізики

Прівалова Д.Ю.

студентка 3 курсу,

фіз.-мат. факультету «Донбаський державний педагогічний університет»

В статті актуалізується проблема дистанційної форми навчання. Показана роль демонстраційного експерименту з фізики.. Наведено приклад проведення демонстраційного експерименту під час дистанційної форми навчання.

Ключові слова/keywords: дистанційна форма навчання/distance form of studying, демонстраційний експеримент/demonstrative experiment, комп'ютерне моделювання/computer modeling.

Сучасний інформаційний простір є складною системою, над якою працювала велика кількість людей. На даний час в ньому відбуваються методологічні зміни в систематизації роботи з інформацією. Подібні зміни не змогли пройти стороною системою освіти.

Формі навчання та організації знань освітня практика завжди було присвячено велику кількість уваги. Поява випускника здатного швидко знаходити необхідну інформацію, у короткий термін її обробляти та репрезентувати, бути самостійним, творчим та адаптованим до стрімкого розвитку сучасних інформаційних технологій – є актуальною проблемою сьогодення. Появі такого випускника може посприяти дистанційна форма навчання, оскільки вона передбачає використання технічних засобів, самостійний вибір часу для навчання, самостійне вивчення певного блоку інформації.

Проблема дистанційного навчання є актуальною майже для всіх вишів.

Успішність засвоєння знань під час дистанційного навчання залежить від якості структурованої інформації дистанційного курсу дисципліни, що зроблена викладачем. С.Ю. Полянський стверджує, що методи організації навчально-пізнавальної

діяльності здобувача освіти у традиційній системі внаслідок постійно зростаючого потоку інформації постіндустріального суспільства та існування великої кількості джерел інформації не сприяють зростанню системного сприйняття інформації здобувачами освіти, перетворенню інформації в знання. Комунікаційні можливості отримання величезних обсягів інформації та втрата сучасним викладачем статусу єдиного джерела знань роблять необхідним розробку нових методів роботи і організації навчально-виховного процесу [4, с. 24].

Під час організації навчального процесу, у всій інформаційній структурі освітнього процесу відбуваються не тільки кількісні, а й якісні зміни. Суть полягає в тому, як саме зміни в обробці, передачі та зберіганні інформації відображаються на пізнавальному процесі, перетворюють інформацію в певний об'єм знань та який внесок мають при формуванні свідомості особистості. Під час зменшення швидкості та збільшенні ефективності пошуку інформації завдяки пошуковим сервісам, суспільний інформаційний простір не має необхідності усвідомлення особистістю причинно-наслідкових зв'язків подій і явищ, системного розуміння і системного знання. Таким чином форма дистанційного навчання – це

така «форма навчання, при якій взаємодія вчителя і учнів між собою здійснюється на відстані та відображає всі властиві навчальному процесу компоненти (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання), що реалізуються специфічними засобами інтернет технологій або іншими засобами, що передбачають інтерактивність» [2, с. 17]. А також це «навчання за допомогою засобів телекомунікацій, при якому суб'єкти навчання (учні, педагоги, та ін.), маючи просторову або тимчасову віддаленість, здійснюють загальний навчальний процес, спрямований на створення ними зовнішніх освітніх продуктів і відповідних внутрішніх змін (збільшень) суб'єктів освіти» [3]. Отже, ми можемо стверджувати, що згідно з порядком встановленим вищими освітніми установами, освітні заклади мають повне право використовувати дистанційну форму навчання при всіх формах здобуття освіти.

Таким чином, дистанційні засоби освіти базуються на CDD технологіях: навчальні матеріали надаються здобувачам вищої освіти на мультимедійних носіях та викладаються у загальний доступ у соціальні мережі, на сайт кафедри, факультету. Спілкування з викладачем також може здійснюватися за допомогою відеозв'язку, інтернет конференцій та вебінарів. Для якісного засвоєння знань дистанційну форму навчання доцільно поєднувати з очними формами занять: лекціями, практичними заняттями, лабораторними роботами, консультаціями і контрольними роботами. Ряд вишів вже проводять віртуальні лекції та семінари в режимі реального часу. Іспити проводять в найближчому до місця проживання здобувача вищої освіти навчальному центрі вишу. Мережеве навчання може бути організовано як автономно, так і на основі розгортання інформаційно-освітніх середовищ.

Враховуючи особливості викладання дисциплін фізико-математичного циклу, що пов'язані з сухим, формальним поданням змісту матеріалу при дистанційному навчанні доцільно використовувати комбіно-

вану технологію відеоконференц-зв'язку та вебінару. Завдяки цьому відбувається організація мережових знань, які супроводжуються демонстраційними експериментами, віртуальними лабораторними роботами, анімаційними презентаціями та ін.

Необхідність використання демонстраційного експерименту в процесі засвоєння нових знань зумовлюється більш якісним розумінням у здобувачів вищої освіти фізичних явищ, демонстраційний експеримент дає змогу детальніше розкрити зміст фізичних понять, встановити зв'язок між явищами і застосуванням їх в навколишньому середовищі. Значна його роль полягає у формуванні образного мислення, спостережливості, здатності робити на основі спостережуваних фактів необхідних узагальнень, передбачати перебіг процесу, що спостерігається і т.д. Зорові образи демонстраційних дослідів зберігаються в пам'яті краще, ніж теоретичний матеріал, і виконують функції опорних елементів знання, на яких вибудовується навчальний матеріал.

На думку А.Є. Нельзіна та Н.А. Оспенникова: «Використання інструментів віртуального середовища стає також необхідним і в навчальному демонстраційному експерименті. Демонстраційний експеримент з ІКТ-підтримкою володіє більш широким спектром можливостей (інструментальних і дидактичних) в порівнянні з його традиційною версією» [1, с. 129].

Отже, проведення демонстраційного експерименту під час дистанційної форми навчання можливе наступним чином:

- підготовка до проведення експерименту: повторення теоретичного матеріалу з необхідної теми, перегляд анімаційних або відеороликів, на яких показані експерименти подібні до демонстраційного. Для створення анімаційних роликів можна, наприклад, використовувати такі програми як Sparkol VideoScribe, PowToon.

- проведення експерименту: при проведенні онлайн лекції викладач може проводити демонстраційний експеримент «в живу». Для зберігання матеріалу викладач може записати відео з демонстраційним

експериментом на фото або відеокамеру та викласти його у мережу разом з іншим теоретичним матеріалом як відео лекцію, або вставити в презентацію як відео файл. Підготовку відео файлу можна, наприклад, зробити у Windows Media Player, Sony Vegas Pro, Adobe After Effects, презентацію в Google presentation. Виконання поряд з реальним експериментом комп'ютерного експерименту дасть змогу краще засвоїти та запам'ятати матеріал. Для його проведення можна використовувати ті ж програми, що і для створення анімаційних роликів, або Crocodile Physics, Model Vision Studium. Для закріплення матеріалу, після комп'ютерного експерименту доцільно показати слухачам інші відео фрагменти натуральних експериментів, взятих з Інтернету.

- обговорення результатів та висновки: порівняння реального та комп'ютерного експерименту.

Таким чином, у сучасному середовищі, дистанційна форма навчання зайняла своє місце разом з очною та заочною формами навчання. Можливо, у недалекому майбутньому, темп сучасного життя зробить її найбільш поширеною та затребуваною, оскільки дистанційне навчання дає змогу

здобувачу вищої освіти самому вибирати час та місце для вивчення необхідного матеріалу.

Як показано, використання демонстраційного експерименту під час дистанційної форми навчання також не має труднощів та ускладнень. Для цього викладачеві необхідно вміти користуватись ІКТ-технологіями, знати основи комп'ютерного програмування, слідкувати за новинами у світі фізики та технічного забезпечення.

Література.

1. Нельзин А.Е., Оспенников Н.А. Демонстрационный эксперимент в условиях ИКТ-насыщенной среды / А.Е. Нельзин, Н.А. Оспенников // Информационные компьютерные технологии в образовании. – Вестник ПГПУ. – Вып. 5. – с.129-145.
2. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В. Теория и практика дистанционного обучения: Учеб. пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева // Под ред. Е. С. Полат. М.: Издательский центр «Академия», 2004.
3. Полат Е.С., Хуторской А.В. Проблемы и перспективы дистанционного образования в средней образовательной школе / Е.С. Полат, А.В. Хуторской Доклад [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.ioso.ru/ioso/senatus/meeting280900.html>
4. Полянский С.Ю. Фреймовая организация информации как способ формирования системы знаний / С.Ю. Полянский. – Открытое и дистанционное образование, 2016. № 1(61).

ОСОБЛИВОСТІ ТА ГЕОГРАФІЯ ПОШИРЕННЯ ЛЕКСЕМИ ДЗЯЛКА (DZIAŁKA) І МОТИВОВАНИХ ТОПОНІМІВ

Шийка С. В.

кандидат філологічних наук Національний університет водного господарства та природокористування

У статті розглядаються джерела походження, семантика, географія поширення і словотвір лексеми діялка (działka).

Ключові слова: апелятив, географічний термін, лексема, семантика, топонім.

Keywords: appellative, geographical term, lexeme, semantics, toponym.

Процеси суспільного розвитку, глобалізації та міжкультурної інтеграції мотивують до використання новітні та актуалізовані слова-запозичення. Інтерес українських та слов'янських учених-ономастів до вивчення особливостей їхнього функціонування в певному національному мовному середовищі й на суміжних територіях зростає. Із-поміж таких назв виділимо ті, що називають поле, або його частину, земельну ділянку: *Дзялка, Пай, Плантація, Фермерське Поле, Участок, Фазенда*. Мотиватором топоніма *Дзялка* виступає загальна назва *дзялка*. Нижче закреслюємо свою увагу на витоках, семантиці, ареалі поширення і словотворі лексеми *дзялка* (działka).

У польському мовному просторі полісемантичний апелятив *działka* реалізує значення 'ділянка землі виділена під будівництво чи вирощування', 'сад', 'невелика ділянка землі, розташована в місті, орендована або виділена мешканцям, призначена для вирощування овочів і фруктів та посадки квітів', 'діапазон діяльності, обсяг заходів, обов'язків, навичок', 'частка, яка припадає на когось після розподілу прибутку або майна', 'доза наркотиків' [11]. Унаслідок внутрішньослов'янської міжмовної "дифузії" зазначена лінгвістична одиниця поширилася на суміжні території. Так, у західних областях України та Білорусі, що межують із польською територією, лексема *дзялка* використовується переважно як географічний термін. Зокрема, на Волині ця загальна географічна назва крім основного компонента

своїї семантичної структури 'невелика ділянка, частина поля', включає ще й додаткові уточнення: 'ділянка просапних, яку наділяють для обробітку', 'сінокос, виділений колгоспникам для косіння' [1, 123]. На території Рівненщини номен *дзялка* позначає 'земельну ділянку' [6, 40], а в лемківських говірках - 'частину ґрунту, ділянку землі' [4, 83]. Подібну семантику передає термін *дзялка* і в білоруському діалектному мовленні: 'смужка; виділена ділянка посіву, луку, лісу', 'шматок землі, яким наділяли малоземельних білорусів за часів Польщі' [7, 59], 'невелика ділянка землі, виділена для користування' [2, 39].

Природно виводити лексему *działka* від *dzielić* 'ділити, розділяти', що має праслов'янські корені, пор. псл. **děliti* 'ділити', укр. *ділити* 'ділити' [8, 233], білор. *дзяліць* 'ділити' [9, 137]. Волинська дослідниця О. Данилюк вважає, що український і білоруський номен *дзялка* належать до полонізмів. Незаперечним свідченням цього є незакономірне для української мови її звукове оформлення, замість очікуваного українського варіанта **ділка*, мотивованого дієсловом *ділити* [1, 123].

Під впливом характерних особливостей інноваційного суспільного розвитку актуалізуються до вжитку лінгвістичні фрази, основним елементом яких виступає польське слово *działka*. Серед них: *działka na sprzedaż* - земельна ділянка для продажу, *działka przemysłowa* - промислова ділянка, *vip działka* - віп ділянка, *działka inwestycyjna*

– інвестиційна ділянка, *działka rekreacyjna* – рекреаційна ділянка, *działka rekreacyjno-budowlana* – рекреаційно-будівельна ділянка, *działka nad morzem* – земельна ділянка на березі моря, *działka nad jeziorem* – земельна ділянка на березі озера, *leśna działka* – лісова ділянка, *atrakcyjna działka* – приваблива ділянка, *urocza działka* – красива ділянка, *działka ogrodowa* – садова ділянка, *działka lotniskowa rekreacyjna* – ділянка літнього відпочинку, *działka ewidencyjna* – кадастрова ділянка землі, *działki przyzagrodowe* – приватні земельні ділянки.

Як географічний термін, лексема *дзялка* мотивує низку власних топографічних назв України, Білорусі та Польщі. Так, зокрема, на Рівненщині засвідчено такі мікротопоніми: *Дзялка* – назва поля, *Дзялка Покорновського* – назва поля, урочища, *Ціхусова Дзялка* – назва пасовища, *Дзялки* – назва кутка села, сіножаті, частини селища [5, 158], в Білорусі: *Дзялка Яцкемскага* – назва поля, *Дзялки* – назва поля, яке поділене на окремі ділянки, сіножаті [3, 73], на території Польщі: *Działki* – назви населених пунктів та їхніх частин [10].

Підсумовуючи зазначимо, що апелятив *дзялка* (*działka*) має праслов'янські корені, актуалізований і локалізований на території Польщі та в західних областях України й

Білорусі. Він використовується переважно як географічний (агрономічний) термін на позначення земельних об'єктів невеликих розмірів та активний у творенні власних географічних назв.

ЛІТЕРАТУРА

1. Данилюк О. К. Географічна термінологія Волині. Дис. ... канд. філол. наук. – Луцьк, 2000. – 222с.
2. Гілевич Н. Диялектны слоўнік. – Мінск: Беллітфонд, 2005. – 176 с.
3. Мікратапанімія Беларусі. Матэрыялы / рэд. М. В. Бірыла, Ю. Ф. Мацкевіч. – Мінск: Навука і тэхніка, 1974. – 328 с.
4. Пиртей П. С. Словник лемківської говірки. – Legnica-Wrocław, 2001. – 461 с.
5. Словник мікротопонімів та мікрогідронімів Ровенщини / упоряд. С. В. Шийка. – Тернопіль: Астон, 2016. – 452 с.
6. Шийка С. В. Словник народних географічних термінів Ровенщини. – Тернопіль: Астон, 2016. – 118 с.
7. Яшкін І. Я. Беларускія геаграфічныя назвы. Тапаграфія. Гідралогія. – Мінск: Навука і тэхніка, 1971. – 256 с.
8. Этимологический словарь славянских языков. Праславянский лексический фонд / под. общ. ред. О. Н. Трубачёва. – М.: Наука, 1977. – Вып. 4. – 235 с.
9. Этымалагічны слоўнік беларускай мовы / рэд. Г. А. Цыхун. – Мінск: Беларус. навука, 1985. – Т. 3. – 407 с.
10. Działki: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Dzia%C5%82ki> (Дата звернення 18.08.2017).
11. Wielki słownik języka polskiego: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wsjp.pl/> (Дата звернення 18.08.2017).

ХУДОЖНІ ФУНКЦІЇ ПАРЦЕЛЬОВАНИХ КОНСТРУКЦІЙ У НОВЕЛАХ РАНЬОГО ПЕРІОДУ ТВОРЧОСТІ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

Сидоренко Ольга Юріївна,

студентка IV курсу факультету української та іноземної філології і мистецтвознавства ДНУ імені Олеся Гончара

Ключові слова: парцеляція, лексичний повтор, лейтмотив.

Keywords: parceling, lexical repeat, leitmotif.

Синтаксичний рівень мови надає письменнику широкі можливості для вибору конструкцій, які здатні передати потрібний зміст. Розставити власне авторський логічний чи фразовий наголос допомагає такий синтаксичний прийом, як парцеляція, що характеризується потужними експресивними можливостями. Дослідниця Л. Марчук наголошує, що саме завдяки градації парцельованих конструкцій у художніх творах Ольги Кобилянської створюється ефект глибокого і правдивого зображення внутрішнього світу персонажів [4, с. 245]. Дослідивши різні види парцеляції в новелах раннього періоду творчості буковинської письменниці, можна зробити висновок, що другорядні члени речення відокремлюються частіше, ніж головні, а парцелятами переважно виступають присудки, додатки та обставини. Зокрема, останні найчастіше парцелюються з метою ритмізації прози, передачі звукових ефектів, які активізуються в уяві читача: «Вона скавувати. **Все наново в однаковім темпі від високих і до найнижчих тонів**» [1, с. 136] («Жебрачка»); посилення динамізму висловлення: «Швидкими кроками пішли вони всі разом. **Усе швидше й швидше**» [1, с. 108] («Видиво») чи навпаки – статичності дії: «Там він сів собі на хвилюку закурити люльку. **Недовго сидів**» [1, с. 118] («Природа»). Парцельовані конструкції є вищою мірою емоційно забарвленими та комунікативно значущими, вони найяскравіше відображають процес спонтанного мовлен-

ня, зокрема у новелах «Valse Melancholique»: дівчина «**викликувала в мене довіру і симпатію. Якоюсь лагідною певністю, а найбільше – поглядом своїм. Спокійним, а zarazom – меланхолійним таким!**» [1, с. 269] та «Природа»: «**Та вона хотіла би раз побачити очі і його уста зблизка... Тільки раз – потім уже малювала би напам'ять**» [1, с. 115]. Парцеляція використовується також з метою підкреслити й наголосити на важливості кожної наступної авторської думки, оскільки саме у формально виділеному актуалізується необхідна для розуміння характеру, світогляду, мотивів поведінки персонажа інформація: «Вона вічно шукала гармонії. **У людях, в їх відчутті, в їх відносинах до себе й до природи...**» [1, с. 254] («Valse Melancholique»); «О, він **додержить свою обіцянку. Вона станеться правдою. Такою правдою, як було правдою те, що подивляв її, що боровся до послідніх сил із суворістю життя...**» [1, с. 144] «Аристократка»; «**Дикі Карпати! Вона знала їх горду, замкнену красу, як і їх чудних мешканців, гуцулів. Знала всі тайни лісу...**» [1, с. 115] («Природа»). Нерідко ізольована частина речення є атрибутивною, оскільки вказує на певну важливу, на думку письменниці, ознаку, без якої неможлива повноцінна оцінка героя: «**Сумовито, а zarazom лакомо були звернені всіх очі на нього. Великі, жадібні очі, в котрих тіла несвідома пристрасть полудневих рас**» [1, с. 294] («Покора»); «**У неї є сестра. Старша від неї**» [1, с. 221], «**І не виджу, який він. Чи**

старий, чи молодий, чи файний, чи поганий!» [8, с. 230] («Некультурна»). Ще одна функція парцелятив – виразити внутрішній стан персонажа: «Я цілком потону в тім виді... Потону!...» [1, с. 135] («Жебрачка»), «...почала плакати. Тихо, але цілою душою» [1, с. 171] («Аристократка»).

Продуктивно у ранніх новелах Ольги Кобилянської парцеляються і **лексичні повтори**, які сприяють створенню ритмічності прози, градації висловлення, передачі динамізму чи навпаки уповільнення дії, процесу, як у новелі «Некультурна»: «...відтак як стала вона бігти! Бігла, бігла, цілу дорогу бігла, що тяглася вже межі горами, аж доки не прибігла...» [1, с. 238], «І воліклася вона поволі, поволі, мов сліпа, або збитта, або сам стариня, і доволілася до своєї хати» [1, с. 238]. Подеколи протягом всього твору повторюються цілі речення, які маніфестують провідний лейтмотив твору або акцентують увагу на певному особливому типові особистості: у новелі «Valse Melancholique» таким є тип патріархальної жінки, справжньої матері, втіленням якої є Марта: «А я тобі кажу, Мартухо, що царство на землі належить все-таки до тебе» [1, с. 259]; у новелі «Жебрачка» – тип людини-митця нового часу, подразненого голосом бідної прохачки: «Змилуйтесь над нещасливою, а Бог заплатить вам!» [1, с.

136]. Часто повтори окремих слів, словосполучень поширюють висловлену попередньо думку, несуть в собі додатковий відтінок значення: «Прислухайтесь! Що шепоче до неї? Що шепоче та шелестить ледве чутно?» [1, с. 110] «Людина з народу», «Тонкі чорні брови звелись немов од болю, на високому чолі лежала своєрідна тінь, тінь скорботи» [1, с. 107] («Видиво») чи його апогей, вершину: «Тепер підносить голову мені здається, що надто високо», і я бачу: вона сліпа, цілком сліпа» [1, с. 137] («Жебрачка»), «Прибули здалека і мусіли знов даліше... далеко... страх далеко!» [1, с. 295] («Покора»).

Таким чином, парцеляція у ранній новелістиці Ольги Кобилянської впливає на процес розкриття авторського задуму, ідейно-емоційного навантаження творів, розуміння самотності й оригінальності індивідуального стилю письменниці.

Література

1. Кобилянська О. Ю. Зібрання творів: у 10 т. Т. 1. / О. Кобилянська; редкол.: В. І. Антофійчук та ін. – Чернівці: Букрек, 2013. – 471 с.
2. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту / І. М. Кочан. – К.: Знання, 2008. – 423 с.
3. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту / М. Крупа. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. – 416 с.
4. Мацько Л., Сидоренко О., Мацько О. Стилїстика української мови / Л. Мацько, О. Сидоренко, О. Мацько. – Київ: Вища школа, 2003. – 462 с.

МОВНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА СПРИЙНЯТТЯ УСНИХ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ

Козуб Л. С.

кандидат філологічних наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Ключові слова / Keywords: англійська комерційна телереклама / English television commercial, соціолінгвістичні особливості / sociolinguistic peculiarities, аудитивний аналіз / auditory analyses, сприйняття текстів / perception of texts, реципієнт / recipient.

Численні дослідження різних типів комунікації вказують на те, що під час міжкультурного спілкування може виникати низка перешкод, що простежуються не лише на особистісному, а й масмедійному рівні. За твердженням О. Леонтович, комунікативні перешкоди можуть бути з боку адресата, адресанта, а також з боку оточення, що впливає на сприйняття звукових і візуальних комунікативних сигналів. При цьому перешкоди з боку учасників комунікації автор поділяє на фізіологічні, мовні, поведінкові, психологічні та культурологічні [3, с. 229]. З погляду мети нашого дослідження особливу увагу звернемо на мовні фактори, до яких автор відносить: фонетичні, лексичні, граматичні помилки; порушення логіки викладу, труднощі сприйняття мовлення; неправильна інтерпретація семантичних мовних одиниць; нерозуміння граматичних конструкцій; невміння сприйняти цілісність тексту тощо.

Разом з тим, когнітивні методи дослідження та інтерпретації масмедійного дискурсу дозволяють виділити два блоки факторів, що впливають на сприйняття адресатом інформації: фактори, що пов'язані з адресантом (особистісний, інформаційно-технічний) і фактори, що пов'язані з адресатом (особистісний: світоглядний, культурологічний, національний, релігійний, віковий, гендерний, соціальний, політико-економічний, територіальний; інформаційно-технічний тощо) [2, с. 39]. Особливе зацікавлення науковців під час дослідження текстів масової

комунікації, зокрема рекламних текстів, викликає друга група факторів.

Аналіз соціолінгвістичних особливостей актуалізації комерційного телерекламного тексту дозволив встановити, що важливу роль у виборі мовних засобів забезпечення його ефективного впливу на потенційних споживачів відіграє адекватне передбачення рекламистом масовості аудиторії, її вікової неоднорідності і психологічного роззосередження, невизначеності настрою реципієнтів у момент сприйняття інформації, а також їхніх переконань, поглядів, смаків, захоплень, бажань і звичок.

Особливо важливим у контексті започаткованого нами дослідження уявляється положення про те, що найсуттєвіша відмінність особистісно орієнтованого мовленнєвого спілкування від соціально орієнтованого полягає в сутності адресата повідомлення [6, с. 51]. До того ж очевидним є те, що, організовуючи мовленнєвий вплив, комунікант повинен мати певні відомості або відповідну сукупність даних, які дозволяють йому створити узагальнений образ адресата. Складність передбачення образу адресата в телерекламі, який відрізняється принципово від образу реципієнта в особистісно орієнтованому мовленнєвому спілкуванні, не заперечує можливості його створення, оскільки об'єднаний образ адресата – це спільні для певної аудиторії соціальні атрибути потенційних учасників спілкування.

На думку Т.М. Лівшиць [4, с. 44], Дж.Р. Россігера та Л. Персі [5, с. 70], най-

більш ймовірних споживачів доцільно характеризувати за такими ознаками: географічні (район проживання, тип місцевості, клімат), психографічні (традиції, політичні запити, звички), поведінкові (стиль життя, духовні запити), демографічні (стать, вік, сімейний стан). Необхідність врахування наведених ознак обумовлено тим, що через рекламу в засобах масової інформації комунікант "звертається" до кожного зокрема, але впливає не на деякий рольовий набір особистості, а на окремі рольові сегменти, спільні для всіх індивідів, які складають конкретну аудиторію.

Унаслідок того, що з погляду теорії спілкування всі різновиди інтеркомунікації є діалогічними, комунікант змушений орієнтуватися на діалог, який спонукає його до прийняття ролі телеглядача, а рекламист – добирати такі прийоми і засоби спілкування, які б переконали телеглядача в унікальності такого спілкування, тобто в його спрямуванні на дану конкретну особу [6, с. 56]. Лише в цьому випадку формулу "вплив масової комунікації" можна замінити формулою "взаємодія за допомогою масової комунікації", тому що вона вдаліше відображає суть даного процесу. Тут слід не погодитися з тими, хто твердить, що телебачення – це сфера неконтактного одностороннього зовнішнього монологічного мовлення [1, с. 193].

Звернення особливої уваги на фактори, пов'язані з адресатом, важливо ще й під час прогнозування реакції на пропоновану інформацію, оскільки сприйняття однакової інформації може бути різним. За твердженням М.Р. Желтухіна, одна і та сама інформація завжди буде сприйматися по-різному: скільки адресатів, стільки варіантів сприйняття інформації. Ще складніше, на думку автора, прогнозувати їх реакцію, яка також буде відрізнятися. Проте за умови співпадіння факторів (вік, стать, національність, світогляд, соціальний статус тощо) можливе зближення позицій адресатів і їх реакцій на інформацію, що сприймається [2, с. 39].

Звернемо увагу на те, що найважливішою характеристикою будь-якого висловлення в

умовах засобів масової інформації вважається відношення комуніканта до аудиторії, яке виражається через використання особливих семіотичних прийомів і мовних засобів (лексичних, стилістичних, інтонаційних тощо), що передбачають чи імітують реакції аудиторії. До цих засобів належать прямі і непрямі звертання, риторичні запитання, експресивна інтонація, ритм, жести, елементи розмовності у лексиці.

Проведене експериментально-фонетичне дослідження сприйняття текстів англійської комерційної телереклами здійснювалося двома групами аудиторіїв-інформантів (носіями і неносіями англійської мови) та аудиторами-фонетистами. При цьому до першої групи входили носії мови з Великої Британії та США (віком від 25 до 65 років), які мають філологічну підготовку та практику аудіювання мовленнєвих текстів. Аналіз аналізованих текстів засвідчив, що труднощі у сприйнятті реклами мали обидві групи аудиторіїв.

На аудитивному рівні було встановлено, що причинами цих труднощів для носіїв англійської мови були, за їхнім твердженням, швидкий темп мовлення, висока гучність, особливо поєднання швидкого темпу з високою гучністю, використання акцентів, а також недостатня обізнаність у предметі дослідження. Так, якщо інформант не є спортивним вболівальником, не цікавиться тенденціями сучасної музики і не знайомий з особливостями функціонування деяких технічних засобів (наприклад, не є програмістом), то така реклама у поєднанні із зазначеними вище просодичними засобами викликає труднощі сприйняття.

Необхідно також зазначити, що використання в англійській і американській телевізійній рекламі не лише локальних, але й іншомовних акцентів є досить поширеним явищем. Аудитори-інформанти як носії мови стверджували, що використання акценту як соціолінгвістичної особливості телереклами обумовлене насамперед необхідністю спрямування впливу рекламного повідомлення на певні соціальні групи адресатів. Таке вживання розраховане насамперед на іноземців

(мексиканців, іспанців, індусів), які проживають на території США та Великої Британії. Найбільший комерційний успіх досягається при використанні акцентів у різних за тривалістю звучання рекламних текстах, розрахованих на адресата з середнім соціальним статусом, і не використовується у рекламі, адресованій глядачам з високим та низьким соціальним статусом.

До того ж в рекламних текстах, крім англомовних, зустрічалися французький, іспанський, індійський акценти, а також акценти народів Карибського басейну і народів Півночі. Про це свідчать не лише дані аудиторів, а й вербальний супровід та візуальне оформлення телереклами. Специфіка використання акценту полягає саме у тому, що, будучи не зовсім зрозумілим, він потребує певного зосередження уваги або викликає потребу у повторному перегляді реклами, а отже, виконує свою емоційно-прагматичну функцію.

Серед факторів, що впливають на сприйняття англійських комерційних телерекламних текстів інформантами неносіями англійської мови необхідно відзначити варіювання темпу та гучності, зокрема чергування помірного, сповільненого та прискореного темпу і помірної, зниженої, підвищеної та високої гучності. Варіювання темпу і гучності відзначається не лише протягом цілого тексту, але також у межах окремих синтагм. Крім того варто зауважити, що прискорений темп мовлення зазвичай звучить досить емоційно, передаючи емоції захоплення, розгублення, рішучості, проте створює перешкоди для інтерпретації аналізованих текстів.

Дослідження також засвідчило, що перешкоду у сприйнятті інформації може викликати текст, поданий у вигляді неформальної бесіди кількох осіб, які нерідко перебивають одне одного, і мовлення яких супроводжується зниженою гучністю. У такому випадку, з одного боку, речення звучать довірливо і водночас емоційно, а з іншого, зниження гучності у поєднанні з прискореним темпом мовлення кількох осіб ускладнює розуміння рекламного повідомлення.

Ще одним фактором, що впливає на сприйняття реклами є превалювання у деяких текстах низьких тонів, що супроводжується музикою і додатковим шумом. У окремих випадках фонове забарвлення за гучністю може значно перевищує гучність самого тексту. До того ж аналіз декількох текстів засвідчив використання екстранизкого висотнотонального рівня їхнього завершення. Такі тексти були визначені аудитором як низькочастотні і нетипові для англійської телереклами, але з іншого, аудитором наголошувалося, що вони віддзеркалюють маргінальний (у напрямку зниження прагматичного потенціалу) варіант просодичного оформлення реклами, реалізованої у межах середнього емоційно-прагматичного потенціалу, оскільки окремі елементи його просодичного оформлення вживаються у межах структурних компонентів більш частотних телерекламних текстів.

Таким чином, під час аналізу особливостей сприйняття англійської комерційної телереклами носіями і неносіями англійської мови та специфіки комунікації через засоби масової інформації вбачається недостатнім вивчення лише лексичного складу чи лексичного розмаїття тексту, способів його синтаксичного конструювання та інтонаційного оформлення, оскільки більш важливого значення набуває необхідність пошуку певної кореляції між згаданими компонентами і позамовними факторами, які відіграють важливу роль для розуміння та інтерпретації телерекламних текстів.

Література

1. Дешериев Ю.Д. Социальная лингвистика / Ю.Д. Дешериев. – М. : Наука, 1977. – 381 с.
2. Желтухина М.Р. Политический и масс-медиаальный дискурсы: воздействие – восприятие – интерпретация / М.Р. Желтухина // Язык, сознание, коммуникация: Сб. ст. – М. : МАКС Пресс, 2003. – Вып. 23. – С. 38-51.
3. Леонтович О. Русские и американцы: парадоксы межкультурного общения: Монография / О. Леонтович. – М. : Гнозис, 2005. – 352 с.
4. Лившиц Т.Н. Реклама в прагматическом аспекте / Т.Н. Лившиц. – Таганрог : ТТПИ, 1999. – 212 с.
5. Росситер Дж.Р. Реклама и продвижение товаров / Дж.Р. Росситер, Л. Перси. – СПб : Питер, 2001. – 651 с.
6. Туманян Э.Г. Язык и массовая коммуникация / Э.Г. Туманян. – М. : Наука, 1984. – 377 с.

УДК 811.133.1'42:82-92

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ІНШОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ФРАНЦУЗЬКОМУ ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ «ЗІРКОВОГО» ІНТЕРВ'Ю)

Мозолевська Аліна Сергіївна

к.філол.наук, в.о. доцента кафедри романо-германської філології Чорноморський національний університет ім. Петра Могили (м. Миколаїв, Україна)

У статті досліджуються функціональні особливості інішомовних запозичень у французькому «зірковому» інтерв'ю як одного з компонентів семантичної структури аналізованого медіатексту. Автором виокремлено основні функції запозичень у мовленні репортера та респондента.

Ключові слова: «зіркове» інтерв'ю, репортер, респондент, англіцизм, запозичення, номінативна функція, інформативна функція, оцінна функція, експресивна функція.

The article investigates the functional properties of language borrowings in the French star interview as one of components of the semantic structure of a mediatext. The author identifies three main functions of the language borrowings in the speech of the reporter and respondent.

Key words: star interview, reporter, respondent, English borrowing, language borrowing, nominative function, nominative function, evaluative function, expressive function.

Дедалі більший вплив медійних дискурсів на різні сфери життя визначає спрямованість сучасних лінгвістичних досліджень на вивчення мовлення засобів масової інформації, вагоме місце серед яких посідають розвідки жанру інтерв'ю.

Увага приділяється як загальним жанровим особливостям інтерв'ю (М. Л. Штельмах [7]), так й окремим субжанровим різновидам (наприклад, аналіз політичного інтерв'ю (А. В. Максютя [3]), економічного інтерв'ю (Т. С. Клошкіна [1]), інтерв'ю-монологу (Г. Т. Крижанівська [2])). Однак, зважаючи на те, що субжанру «зіркове» інтерв'ю приділено недостатньо уваги (О. В. Швець [6]), особливості вживання та функціонування іншомовних запозичень у цьому субжанрі до сьогодні ще не отримали достатнього висвітлення у сучасній лінгвістиці. Зауважмо, що функціональний аспект запозичень у мовленні ЗМІ неодноразово привертав увагу дослідників (І.Я. Мислива-Бунько [4], Л. С. Цірадчук [5], К. Геншт [8]), що зумовлює актуальність обраної теми. У статті ми маємо на меті висвітлити функціональні особливості використання іншомовних запозичень у субжанрі «зіркове» інтерв'ю.

Як показав аналіз текстового матеріалу, достатньо розповсюдженим явищем для сучасної французької преси є використання запозичень з англійської мови. Англіцизми зустрічаються в репліках обох учасників комунікації та мають неоднакове смислове та функціональне навантаження. У деяких випадках вони вживаються як емоційно нейтральні номінативи: «- *Pourquoi avez-vous imaginé cette situation de kidnapping?* [10, 07/05/2012]». До стилістично нейтрального вживання англіцизмів можна також віднести назви книг, пісень та фільмів, що подаються без перекладу французькою мовою. Подібні випадки зустрічаються в мовленні обох співрозмовників: «- *Vous avez joué récemment dans le thriller Time Out. Vous y incarniez un justicier amoureux. Aimez-vous les films sentimentaux?* - - *Il est vrai que j'en ai tourné pas mal* [10, 12/03/12]», «- *Vos livres de chevet?* - - *The New Capitalism, de Robert Preston, et 50 Shades of Grey, d'E. L. James, le best-seller érotique du moment* [10, 10/06/12]». Використання заголовків без перекладу можемо пояснити з одного боку, намаганням журналіста передати індивідуальне мовлення респондента,

з іншого – сподіванням на широку обізнаність потенційних читачів, які не потребують перекладу автентичної назви. Зазначимо, що вибір формату назви залежить від журналіста, у деяких випадках надається переклад чи коментар щодо використаного запозичення: «- *Cowboys contre envahisseurs : sur le papier, le concept fait peur... - On a songé à changer le titre. A faire plus poétique. Mais on ne va pas se mentir, c'est du cinéma popcorn pour l'été...* [13, 18/08/11]», «- *Quel est le look qui vous obsède en ce moment ? - ...Côté coiffure, j'ai l'obsession de la ponytail (NDLR : le nouveau nom de la queue-de-cheval). Et surtout de sa version wet look, cheveux lustrés et bien disciplinés* [13, 29/05/12]». У вищенаведених прикладах журналіст використовує французькі еквіваленти для англійських номінативів (*Cowboys & Aliens*, *ponytail*), що спрощує процес розуміння висловлювання потенційним читачем.

Англомовні запозичення також вживаються для опису реалій, які не існують у французькій культурі. Це може бути проілюстровано наступним прикладом, у якому згадується відома англійська традиція пити чай о 17:00 : «*C'est l'heure du tea time ...* [9, 04/2013] ». Крім того, емоційно нейтральні номінативи використовуються репортером та респондентом для номінації винаходів, предметів одягу, страв іншомовного походження : «**Mon dessert préféré**: Je ne peux pas en citer qu'un seul : le sticky rice with mango, le fondant au chocolat, la tarte aux myrtilles [11, 26/07/2017] ». Зазначений спосіб номінації явищ навколишньої дійсності дозволяє краще відтворити повсякдення життя респондента-«зірки», передати особливості побуту чи вподобань, тим самим дозволяючи потенційному читачеві зблизитись зі своїм кумиром.

Достатню розповсюдженим прийомом є використання репортером англомовних запозичень у заголовку «зіркового» інтерв'ю. У багатьох випадках запозичене слово виступає як актуалізатор текстової інформації, надає змогу потенційному читачеві передбачити зміст основної частини інтерв'ю: «*L'interview working mum d'Albane Cleret* [12, 03/11/2011]». Варто зазначити ,

що смислове навантаження запозичення може мати як позитивний («*Sienna Miller, l'icône trendy* [10, 14/03/2013]») так і негативний характер «*Béatrice Dalle, l'interview trash d'une star du cinéma* [11, 14/07/2017]» .

У «зіркового» інтерв'ю поширеним є використання англіцизмів у ролі оцінних номінативів, які витісняють французький еквівалент: «- *En musique, je n'ai jamais aimé la pop, j'ai plutôt bon goût ... je trouve aussi que les filles qui vivaient à côté de moi dans les autres caravanes avaient un super look* [12, 20/01/12]», «... *Je ne déteste pas le côté play-boy au volant d'une Jaguar, même si cela ne me ressemble pas tout à fait* ! [10, 12/03/12]». У поодиноких випадках запозичуються інші частини мови: дієслова – «...*D'un côté elle relookait les femmes dans son salon « Charlie en Particulier »....* [13, 29/05/2012]», вигук – «- *La chanson était Who I Was Born To Be. - Oups...* [15, 04/03/2012]», прислівники – «- *j'étais super inspirée et je me suis amusée à proposer quelque chose de théâtral et girly* [16, №3306]». Не виключеними є випадки включення до тексту інтерв'ю репліки респондента англійською мовою: «- *Ton objet Geek incontournable ?- IPhone, of course...* [9, 10/2012]». Подібне широке використання англіцизмів у тексті «зіркового» інтерв'ю не тільки передає індивідуальний стиль «зірки», але слугує показником віднесеності респондента до певного прошарку суспільства (шоу-бізнес, молодіжна субкультура тощо). Відповідно, спілкування з представником визначеної суспільної групи потребує поваги до правил комунікативної поведінки спільноти, що виявляється у виборі форми звертання, мовного реєстру та загального стилю ведення розмови. Проілюструємо дане положення наступними прикладами: «- *T'es devenu un people maintenant, ...- En arrivant ici, sur mon vélo, y a un mec qui m'a dit : « Salut Nikos ! ». C'est bon d'être un people !* [15, №8055]», «-*Les trois basiques de votre dressing ? - Mes boots en daim Isabel Marant, une chemise vintage et n'importe quoi de chez Balenciaga* [10, 01/06/2012]». У наведених текстових фрагментах журналіст та респондент приймають єдиний мовний код, що не тільки полегшує комунікацію, але й демонструє спілкування людей одного рівня, пред-

ставників однієї соціальної групи. Вибір такого стилю ведення розмови залежить від соціальних та вікових характеристик респондента. У більшості випадків репортер займає домінуючу позицію у виборі тактики ведення розмови (формальна / неформальна), про що свідчить відповідний добір питальних реплік. Респондент підтримує обрану тактику за допомогою відповіді. З огляду на це не виключені конфліктні ситуації, коли обраний стиль розмови виявляється неприйнятним для одного з учасників комунікації. Це виявляється в реакції співрозмовника на відповідну репліку: « *-Vous êtes un fashion addict ? - Quelle horreur ! Avant, on disait « victime de la mode ». Tout ça est pathétique. La relation à la mode doit se contrôler !* [14, 30/03/12]».

Значно менш частотними є запозичення з інших мов. У проаналізованих текстах «зіркового» інтерв'ю зустрічається лише декілька подібних випадків: « *- La veste perfecto, par exemple celle de PhiDes paillettes, par exemple le top Proenza Schouler ...* [9, 10/12/12]», « *-Le pistolerolo amnésique incarné par Daniel Craig est une sorte de Jason Bourne de l'Ouest...* [13, 18/08/11]». Дане явище може бути пояснене з одного розповсюдженістю англійської мови, відповідно запозичення з якої є зрозумілими широкій аудиторії, та складністю декодування запозичень з інших мов.

Отже, у французькому «зіркового» інтерв'ю запозичення вживаються як у мовленні респондента, так і репортера. Основним джерелом запозичень виступає англійська мова, що пояснюється широким використанням англійської мови у різних сферах спілкування, у тому числі і у світі шоу-бізнесу. У функціональному аспекті іншомовна лексика характеризується достатньо широким спектром реалізації текстових функцій: від емоційної нейтральних номінативів в основній частині інтерв'ю до концептуальних одиниць у заголовку. Подальшою перспективою дослідження вважаємо поглиблення вивчення впливу запозичень на засвоєння текстової інформації у тексті інтерв'ю.

ПОСИЛАННЯ ТА ПРИМІТКИ

1. Ключкина Т. С. Реализация коммуникативных стратегий во французском экономическом интервью / Т. С. Ключкина // Вестник Московского государственного лингвистического университета. – 2012. – № 10(643). – С. 42–53.
2. Крижанівська Г. Т. Комунікативно-прагматичні та семантико-стилістичні особливості медіа-жанру «інтерв'ю-монолог» (на матеріалі сучасних англомовних жіночих журналів) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Крижанівська Галина Тадеївна ; Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2011. – 20 с.
3. Максюта А. В. Імідж політика VIA політичне інтерв'ю / А. В. Максюта // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Розділ VII. Комунікативна лінгвістика. – 2009. – № 5. – С. 417–421.
4. Мислива-Бунько І.Я. Складні слова-запозичення в сучасному газетному дискурсі як реценції глобалізаційних процесів /І.Я.Мислива-Бунько // Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи: науково-практичний журнал /відп. ред. С.І.Кравченко; упоряд. М.А.Рожило. - Луцьк: Волинський національний університет ім. Лесі Українки, 2012. - № 1 (1). - С. 107 - 112.
5. Сірачук Л. С. ЗАПОЗИЧЕННЯ В ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОМУ ПОЛІ «JOB» У ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ <http://int-konf.org/filonauki/67-sradchuk-l-s-zapozichennya-v-leksiko-semantichnomu-pol-job-u-gazetnomu-diskurs.html> Категорія: Філологічні науки, Сучасна наука в мережі Internet (25-27.02.2013 р.)
6. Швеє Е. В. «Звездное» інтерв'ю в комунікативно-прагматическому аспекті. Автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук (спеціальність – 10.02.01) / Елена Владимировна Швеє, – Калининград, 2008. – 24 с.
7. Штельмах М. Л. Інтерв'ю в системі жанрів сучасної українськомовної комунікації : автореф. дис... канд. філол. наук (спеціальність – 10.02.01) / Штельмах Марія Леонідівна// Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут філології. – К., 2008. – 18 с.
8. Gentsch K., English Borrowings in German Newspaper Language: Motivations, Frequencies, and Types, on the basis of the Frankfurter Allgemeine Zeitung, Muenchner Merkur, and Bild // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.swarthmore.edu/sites/default/files/assets/documents/linguistics/2005_gentsch_kerstin.pdf
9. Cosmopolitan [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cosmopolitan.fr/>
10. Le Figaro Madame [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.madame.lefigaro.fr/>
11. Marie Claire [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.marieclaire.fr/>
12. Elle [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.elle.fr/>
13. Le Nouvel Observateur [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nouvelobs.com>
14. Libération [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.liberation.fr/>
15. Libération. – № 8052-8192.
16. ParisMatch. – № 3019-3309.

ПРОБЛЕМА ГОЛОДОМОРУ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХХ СТ.

Ю.О. Масалкова

студентка магістратури заочно-дистанційного відділення Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

У статті розглядається проблема голодомору, яка була актуальна в українській літературі ХХ століття. Подаються приклади творів, де була порушена дана проблема.

Ключові слова: проблематика, голод, література, дитинство.

Key words: problems, hunger, literature, childhood.

Період з кінця 20-х до початку 30-х років ХХ століття – найтрагічніший в історії українського народу. Проте до проголошення 1991 року Україною незалежності він залишався білою плямою насамперед для самих українців, оскільки більшовицька система працювала на те, щоб витравити у народу його історичну пам'ять. Сама лише згадка про голод кваліфікувалася як антирадянщина, а голод, спрямований на винищення цілого народу, мав піти в небуття.

Лише 1993 року Україна вперше за шістьдесят років вішанувала пам'ять своїх земляків. Лише в умовах суверенної держави українці дістали можливість подивитися на свою минувшину очима правди. Важливу роль у цьому відіграє художня література, точніше відтворена в ній реальність. Про твори на тему голодомору В. Барки «Жовтий князь», У. Самчука «Марія», А. Дімарова «Самосуд» заговорили лише в роки незалежності. Деякі твори мають автобіографічний характер і відбивають справжні події тогочасної дійсності.

Проблема голодомору в українській літературі ХХ століття є болючою. Зняття табу з історичної правди про 1932-1933 рр. відкрило невилгоїні рани в душах очевидців, на чию долю випало скалічене дитинство, втрати найрідніших, незабутні враження мученицьких смертей.

Проблему голодомору в українській літературі ХХ століття у своїх наукових працях піднімали такі дослідники як Д. Чуб,

С. Шевчук, В. Дубравін, Яр Славутич, С. Єфремов, М. Кудрявцев, В. Пахарченко.

Художня література воскресила найболючіші спогади про тяжкі страждання в роки геноциду проти цілого народу, відбивши їх у творах українських письменників А. Дімарова «Самосуд», У. Самчука «Марія», В. Барки «Жовтий князь» та ін. [1, с. 68]. Актуальним це питання було для творчості К. Гордієнка. Дослідниця Т.М. Шарова у науковій статті про трагічні колізії роману К. Гордієнка «Буймир» подає яскраві факти бідності у роки війни та знущання над селянами в період голодомору [5, с. 310]. Додатково ознайомитись із творчістю К. Гордієнка можна за допомогою електронного засобу навчального призначення, який детально представлений у навчально-методичному посібнику «Методологічні аспекти комп'ютерної підтримки самостійної роботи студентів-філологів» [4].

Актуальність обраної теми полягає: по-перше, у тому, що в ній об'єктом спеціального вивчення стали літературні твори, які відображають голодомор 1932-1933 рр. в Україні. По-друге, у тому, що голодомор 1932-1933 рр. суттєво вплинув на творчість багатьох українських письменників, які досліджували цю тему. По-третє, проблема голодомору довгий час не вивчалася в літературі, оскільки була забороненою і зараз викликає неабияке зацікавлення у дослідників. По-четверте, у важливості історич-

ного погляду на поставлену проблему. Поп'яте, у роботі здійснено аналіз художніх засобів відображення голоду літературою в історичному аспекті. Новизна нашої роботи полягає у комплексному дослідженні сукупності художніх засобів відображення голоду [3, с. 11].

Визначаючи роль і місце творів про голодомор 1932-1933 років у загальному процесі розвитку української літератури, ми приходимо до висновку, що такі твори повинні займати чи не головне місце в розвитку української літератури. Ці твори несуть у собі величезний матеріал для вивчення людської душі, психології людини в нелюдських умовах її існування, розкривають силу духу українського народу в його намаганні знайти духовну опору в минулому, врятувати свій внутрішній світ від морального падіння, знайти в собі сили для виживання [2, с. 8].

Більшість творів проблему голоду розкривають у контексті нещасливої долі – вдівства, сирітства. Становище вдів, сиріт неодмінно тягне за собою нестатки, в тому числі і голодування, яке через пошуки їжі розкриває мораль інших осіб. Крайній ступінь бідуювання передається образами, що символізують голодне існування, а в інших таке становище лише передбачається, оскільки бідна родина, та ще й без батька, за народними уявленнями приречена до бідуювання, а отже голодування. Цей мотив набуває особливої виразності у баладах, де емоційність образного вирішення теми набирає ознак голосіння з притаманними йому окличними реченнями, що посилюють почуття трагічної перспективи для тих, хто залишається жити.

У соціально-побутовій казці, як у такій, що найближче стоїть до реальної дійсності серед казкових жанрів, проблема голоду розкривається у контексті відображення своєрідної системи її художніх засобів. Аналіз текстів не виявив зразків, де б голод був спеціальною темою соціально-побутової казки. Однак проблема голодомору постає часом як епізод у житті окремого персонажа, і тоді з вирішенням про-

блеми голоду, як і в пісенних жанрах, пов'язується розгортання сюжету, в процесі чого виявляються особливості характерів усіх трьох груп казкових героїв – злоторців, добротворців, знедолених.

Проблемі голодомору в українській літературі присвятили ряд своїх праць такі відомі дослідники-літератори як Яр Славутич «Голодомор в українській літературі Заходу», Михайло Кудрявцев «Голод-33 в художній літературі», «Холокост в художніх інтерпретаціях», Сергій Єфремов «Без хліба. Проблема голоду в українському письменстві» тощо.

Не дивно, що перші твори письменників про голодомор на Україні з'явилися за кордоном. До цього доклали зусиль такі гранди як Улас Самчук, Василь Барка, Тодось Осьмачка. Першим художнім твором в українській та світовій літературі про велику трагедію століття був роман Уласа Самчука «Марія» (1933), написаний за кордоном по гарячих слідах страшних подій.

Одним із кращих творів про голодомор на Україні вважають роман ще одного українського емігранта Василя Барки «Жовтий князь». Хочеться згадати ще й про Тодося Осьмачку. У повісті «План до двору» (1951) він пише не стільки про сам голод, як дає широку панораму нищення українського села, власне розтрощування його залишків під час і після голоду 1932 – 1933 років.

Твори про події 1932–1933 рр. – це насамперед відбита у народній пам'яті правда про голодомор, правда, яка потрібна нині усій нашій державі, кожній людині в її прагненні до самопізнання, до вивчення тих явищ, які вплинули на мораль суспільства, на генофонд нації, які дають великий урок для розуміння ролі особистості і народу в історії.

Коли про трагедію 1933 року наприкінці 80-х заговорили як про штучно організований геноцид, тема голодомору набула в художній літературі нового осмислення, висвітлюється як одне з закономірних явищ тоталітарної доби з її аморальними чинниками: жорстокістю, антилюдяністю, руйна-

цією духовності, ідеологічним фарисейством. Жорстокі дії «перетворювачів світу» під час примусової колективізації майстерно виписані А. Дімаровим у повісті «Самосуд» (1989) – творі про два «страшних спустошення» українського села: перше у голодному 1933-му, друге – у дні другої світової війни.

Причини, що викликали селянську трагедію тридцять третього, А. Дімаров аналізує і в повісті «Тридцяті». Про чорне лихо, спричинене примусовою колективізацією, йдеться і в інших творах. Наприклад, Олекса Галі-Головко присвятив голодові повість «Ім дзвони не дзвонили» (Вінніпег, 1987), що має розділи, які переходять у спогади чи репортажі. Про голод йдеться в оповіданні Бориса Антоненко-Давидовича «Протеже дяді Васі», драмі Івана Рачади «Сповідь у світовому храмі».

Цікавим є той факт, що на тему голодомору в Україні саме 1932 – 1933 років були написані безпосередньо такі різні за жанрами прозові твори як повісті-притчі А. Дімарова «Тридцяті», «Самосуд», роман (дея-

кі дослідники визначають жанр твору як повість) У. Самчука «Марія», роман В. Барки «Жовтий князь», повість Є. Гуцала «Голодомор», драма П. Куліша «97».

Як бачимо, твори, написані на тему голодомору, досить-таки різні за жанрами. Але у всіх проблема голоду постає як трагічне тло, через яке висвітлюються риси персонажів, і особливого значення набуває виховний аспект.

Література:

1. Кудрявцев М. Голод-33 в художній літературі / М. Кудрявцев // Слово і час. – 1993. – № 10. – С. 68 – 73.
2. Кудрявцев М. Холокост-33 в художній інтерпретації / М. Кудрявцев // Дивослово. – 1999. – №9. – С. 7 – 10.
3. Славутич Яр. Голодомор в українській літературі Заходу / Яр Славутич // Слово і час. – 1991. – № 7. – С. 10 – 18.
4. Шаров С.В. Методологічні аспекти комп'ютерної підтримки самостійної роботи студентів-філологів: навч.-метод. посіб. – [2-ге видання доп. і перероб.] / С.В. Шаров, Т.М. Шарова / [передмова проф. І.Л. Михайлина]. – Харків: Федорко, 2014. – 200 с.
5. Шарова Т.М. Трагічні колізії роману К. Гордієнка «Буймир» // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського. Філологічні науки : (літературознавство) : зб. наук. пр. / за ред. О.С.Філатової. – Миколаїв : МНУ ім. В.О.Сухомлинського, 2015. – № 2 (жовтень). – С. 309 – 312.

ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ. АНТИЧНА ЛІТЕРАТУРА» ЗА ДОПОМОГОЮ КОМП'ЮТЕРНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Шаров С.В.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформатики і кібернетики
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Пуць Л.А.

студентка 4 курсу
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Анотація. У статті представлені особливості електронного засобу навчального призначення з історії зарубіжної літератури. Акцентовано на основних перевагах підручника як допоміжного засобу при вивченні дисципліни. Наголошується на тому, що електронні засоби навчального призначення можуть використовуватися не лише під час аудиторної роботи, а й для самостійної підготовки студентів.

Ключові слова: електронний засіб навчального призначення, комп'ютерна навчальна програма, зарубіжна література, інформаційні технології, студенти.

Key words: electronic means of educational assignment, computer training program, foreign literature, information technology, students.

Останнім часом з розвитком інформаційних технологій роль електронних засобів навчального призначення безупинно зростає. У зв'язку з актуальністю означеного питання фахівцями різних галузей науки й освіти ведуться розробки основних принципів створення та застосування електронних підручників. Широке впровадження в процес навчання цих інновацій є провідним чинником розвитку освіти ХХІ ст., а технічне забезпечення навчального процесу – об'єктивною необхідністю [1].

Деякі питання впровадження програмно-педагогічних засобів у процес навчання мови та літератури досліджували Н. Ротмістров, Є. Азімов, В. Вембер, Є. Дмитрієва, Т. Крамишева та інші науковці. У сфері їх інтересів лежали дослідження особливостей навчання філологічних дисциплін за допомогою інформаційних технологій з педагогічної та лінгвістичної точок зору.

Поступове збільшення кількості комп'ютерної техніки у побуті робить пер-

спективною галузь, пов'язану з розробкою та впровадженням електронних підручників та освітніх технологій для самостійної роботи студентів, що зумовлено вимогами європейської системи освіти. Задовольнити ці вимоги неможливо без наявності легкодоступних навчально-методичних матеріалів. Частково вирішити цю проблему вдається за рахунок створення електронних навчальних підручників, які у першу чергу реалізують навчальну функцію та дозволяють інтенсифікувати процес вивчення конкретної дисципліни.

В умовах збільшення кількості навчальних годин на самостійну підготовку та зменшення загального обсягу годин, що виділяються на аудиторне викладання курсу "Історія зарубіжної літератури. Антична література", означене питання є актуальним. В той же час, використання сучасних інформаційних технологій є соціально значущим аспектом у формуванні професійної компетенції майбутнього вчителя-філолога» [3, с. 69]. У

цьому плані доцільним є формування мультимедійного навчально-методичного комплексу, в якому була б зведена вся інформація, необхідна для студента, що вивчає названу дисципліну.

Ми вважаємо, що одним з напрямів підвищення ефективності навчального процесу за допомогою інформаційних технологій є використання електронних засобів навчального призначення (ЕЗНП), які одночасно можна назвати потужним дидактичним засобом [2, с. 237]. Це можуть бути як освітні ресурси навчального призначення, так і комп'ютерні навчальні програми, які містять теоретичний матеріал, мультимедіа- складову, тестові завдання тощо. Різноманітні електронні засоби навчального призначення, які можуть використовуватися студентами-філологами представлено у інших працях [4, с. 292].

Відповідно до завдань, які описані в робочій програмі дисципліни «Історія зарубіжної літератури. Антична література», на базі Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького було створено електронний підручник «Історія зарубіжної літератури. Антична література» (автори Т.М. Шарова, С.В. Шаров), що став допоміжним засобом під час вивчення дисципліни, яка вивчається студентами-філологами на 1 курсі. Програмний засіб складається з декількох основних частин: лекційний матеріал, семінарські завдання, самостійна робота, фотогалерея, відео, додатково, перевірка тощо.

Електронний засіб навчального призначення дозволяє студентам ознайомитися з теоретичним матеріалом, який вивчається у межах курсу «Історія зарубіжної літератури. Антична література». Для цього слід натиснути кнопку «Лекції» у головному віні програми. У цьому вікні можна ознайомитися з наступними лекціями: «Етапи розвитку та особливості давньогрецької літератури», «Давньогрецька міфологія», «Героїчний епос Стародавньої Греції. Гомер та його поеми», «Література Греції класичного періоду», «Давня римська література. Творчість комедіографів Плавта та Терен-

ція» та іншими, повний перелік яких описаний у методичних рекомендаціях до використання програмно-педагогічного засобу. Для переходу на потрібну лекцію користувачу слід клацнути мишею на відповідну назву лекції у вікні ліворуч.

Програмно-педагогічний засіб дозволяє студентам ознайомитися із завданнями, поданими до семінарських занять, які виконуються у межах курсу «Історія зарубіжної літератури. Антична література». Слід зазначити, що семінарські заняття є основною формою роботи студентів-філологів, оскільки вони повинні багато читати художніх творів. Для перегляду ходу роботи семінарського заняття слід натиснути кнопку «Семінари» у головному вікні програми. Зовнішній вигляд зазначеного вікна аналогічний вікну, де студенти можуть ознайомитися із лекційним матеріалом. Всього у програмному засобі запропоновано вісім семінарських занять.

У програмному засобі студенти можуть ознайомитися із завданнями, поданими на самостійне опрацювання у межах курсу «Історія зарубіжної літератури. Антична література», для чого слід натиснути кнопку «Самостійна робота» у головному віні програми. Зовнішній вигляд зазначеного вікна аналогічний вікну, де студенти можуть ознайомитися із лекційним матеріалом. Всього у програмному засобі запропоновано вісім завдань до самостійної роботи.

Кнопка «Біографії» у головному вікні програмного засобу дозволяє користувачу потрапити у вікно, де можна ознайомитися із біографіями всіх представників даного періоду, які вивчаються у межах курсу «Історія зарубіжної літератури. Антична література». Всього запропоновано переглянути 28 біографій митців. Для вибору конкретної біографії слід у переліку вибрати конкретного митця і автоматично праворуч буде завантажено файл із потрібною інформацією. До текстового наповнення щодо кожного автора подається фотографія митця, яку можна переглянути у збільшеному вигляді.

Кнопка «Тексти» у головному вікні програмного засобу дозволяє користувачу потрапити у вікно, де можна ознайомитися із творами видатних представників цього періоду, які вивчаються у межах курсу «Історія зарубіжної літератури. Антична література». Всього запропоновано ознайомитися із творчістю 28 митців. Для перегляду конкретного твору слід у переліку вибрати конкретного митця та його твір і автоматично праворуч буде завантажено файл із потрібною інформацією.

Кнопка «Фотогалерея» у головному вікні програмного засобу дозволяє користувачу потрапити у вікно, де можна ознайомитися із зображеннями, малюнками, скульптурами, титульними сторінками книг видатних представників цього періоду, які вивчаються у межах курсу «Історія зарубіжної літератури. Антична література». Всього запропоновано ознайомитися із творчістю 20 митців. Всі зображення конкретного митця представлені у вигляді окремого файлу. Для перегляду конкретного митця слід вибрати його у переліку ліворуч і автоматично праворуч буде завантажено файл із потрібною інформацією.

Кнопка «Відео» у головному вікні програмного засобу дозволяє користувачу потрапити у теку, де можна ознайомитися із відео файлами, які стосуються античної літератури.

Кнопка «Додатково» у головному вікні програмного засобу дозволяє користувачу потрапити у вікно, де можна ознайомитися із рекомендованою літературою до курсу та словником античної міфології, який містить всі потрібні терміни та поняття за алфавітом. Для перегляду потрібної інформації слід скористатися кнопками «Словник античної міфології» та «Література».

Для забезпечення контролю навчальних досягнень студентів та самостійної перевірки студентами своїх знань у електронному засобі навчального призначення є можливість пройти тестування, доступ до якого здійснюється натисканням кнопки «Перевірка» у головному вікні програми.

Крім того, зверху вікна розташовані додаткові кнопки, які дозволяють здійснювати швидку навігацію по вікнах електронного засобу навчального призначення.

Користувачу пропонується декілька видів перевірки: власне тестування, використання тренажерів «Митці на пам'ять» та «Твори і митці». Конкретний режим обирається із запропонованого переліку. Всього пропонується відповісти на десять запитань, які генеруються випадковим чином із статичної бази запитань. Студент повинен вибрати один варіант відповіді із трьох запропонованих.

Електронний засіб навчального призначення «Історія зарубіжної літератури. Антична література» оформлено в Державній службі інтелектуальної власності, про що свідчить свідоцтво про авторське право (№ 68136 від 05.10.2016).

Отже, електронний засіб навчального призначення з курсу «Історія зарубіжної літератури. антична література» дозволить забезпечити вивчення дисциплін під час самостійної роботи, оскільки містить весь необхідний навчальний матеріал: лекції, семінари, завдання до самостійної роботи, фотогалерею, твори митців, біографії митців, блок контролю.

Література

1. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании: [учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / И.Г. Захарова. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 294 с.
2. Шаров С.В. Електронні засоби навчального призначення: характеристика та вимоги / С.В. Шаров, Т.І. Мартинюк // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. праць. – Вип. 32-33. – Харків : НТУ «ХПІ», 2013. – С. 231 – 236.
3. Шаров С.В. Методологічні аспекти комп'ютерної підтримки самостійної роботи студентів-філологів: навч.-метод. посіб. – [2-ге видання доп. і перероб.] / С.В. Шаров, Т.М. Шарова / [передмова проф. І.Л. Михайлина]. – Харків: Федорко, 2014. – 200 с.
4. Шарова Т.М. Використання електронного засобу навчального призначення під час викладання історії української літератури / Т.М. Шарова, С.В. Шаров // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки. Випуск 39. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2015. – С. 290 – 296.

МОВНІ МАРКЕРИ КОНФЛІКТНОЇ МОВЛЕННЕВОЇ ПОВЕДІНКИ

Тараненко К. В.

Кандидат філологічних наук, Університет митної справи та фінансів

Ключові слова: конфлікт, маніпуляція, маркер, мовна особистість, мовленнєва поведінка.
Key words: conflict, manipulation, marker, linguistic personality, speech behavior.

У процесі спілкування беруть участь особистості. Вони приймають на себе ті чи ті комунікативні ролі, обмінюються своїми мовленнєвими ходами та, відповідно, комунікативними ролями. Усе це знаходить своє вираження в тому, як кожен із мовців оформлює свої комунікативні наміри (інтенції), якими засобами мови він їх реалізує.

Мовна особистість характеризується тим, що добре володіє засобами мовного коду рідної мови в різних типах комунікативних ситуацій та мотивовано й цілеспрямовано вживає певні одиниці мови [2]. Структура мовної особистості формується трьома рівнями: інваріантним, когнітивним та прагматичним (В. Голдин, Ю. Каруалов, І. Халеева). З огляду на варіативність вираження прагматичного рівня структури мовної особистості виділяють поняття типу мовної особистості. Він визначається як стійка структура, що відображає індивідуальні особливості суб'єкта, який вступив в комунікацію, і мовленнєва поведінка, що детермінує його [1, 118]. Мовні особистості умовно поділяють на три типи: конфліктний, центрований та кооперативний.

Конфліктний тип мовної особистості свідомо чи підсвідомо будує своє спілкування руйнівно, згубно впливаючи на спроби творення взаєморозуміння. При цьому, конфліктному типу мовної особистості не обов'язково сперечатися, ображати чи гнівно доводити свою думку. Конфліктність мовної особистості виявляється на тонших рівнях, ніж може сприйняти свідомість мовця, який бере участь у діалозі. Як і самі конфлікти, що бувають відкрити-

ми (прямими) та прихованими (непрямими), конфліктний тип мовної особистості може виявлятися у двох ролях: агресора та маніпулятора. Основою спілкування агресора є спрямованість на агресію, вороже ставлення до навколишнього світу, співрозмовника чи обставини мовлення, із такою відкритою або непрямой образи співрозмовника, його приниження. Власне конфліктна особистість може навіть не помічати вияви агресивної мовної поведінки, однак, ця особливість може стабільно виражатися на інваріантному та когнітивному рівнях мовної особистості. Звинувачення, образа чи приниження конфліктного типу особистості мають чітке спрямування на об'єкти чи обставини мовлення, тому маркерами агресивного стилю спілкування є широке вживання займенників другої та третьої особи: *ти, ви, він, вона, вони*. Звичайно, займенники «я» та «ми» також не оминаються агресорами, але обов'язково у дихотомії «я – ти», «ми – вони». Наприклад: *Тобі легко говорити, бо я тут, а ти там* [3, 48]. Або: *– Але ж ми – чоловік і дружина, ми обіцяли одне одному. – Ой, прошу тебе, Славо, не треба! – гнівно скривився Доброжанський. – Не можу я слухати ці дещеві й нікому не цікаві заморочки... Немає «ми» і ніколи не було! Хіба я тобі цього не казав? Є «я», і є «ти». Пожили під одним дахом і досить. Все. Крапка* [4, 152]. У мовленні агресорів можна дуже часто натрапити на антоніми, що покликані звинуватити, образити чи принизити когось або щось: *– Пропорції дрібного і великого! Ось у чому різниця між розумом жіночим та чоловічим, зрозуміла?* [3, 17]. Агресори схильні до

вживання дієслів у наказовому способі. Також на інваріантному рівні мовної особистості маркерами агресивної поведінки є вставні слова, що виражають незадоволення, наприклад: *як на зло, на сором, чого до того, як навмисне*. Синтаксис агресорів характеризується перевагою односкладних номінативних речень, що допомагають агресору взяти гору над співрозмовником.

Маніпулятивна поведінка конфліктного типу мовної особистості спрямована на зниження статусу співрозмовника, його повчання та нав'язування власної думки. На відміну від агресивного типу, маніпулятори починають думку із займенника «я»: *я вважаю, я б на твоєму місці, я розумію, але* тощо. Оскільки маніпулятори намагаються оминути участь у прямих конфліктах, їхньою метою є прихований вплив на співрозмовника засобами мови й переконання його вчинити так, як зручно й вигідно маніпулятору. У нагоді стають вставні слова, що вказують на джерело повідомлення: *по-моєму, по-твоєму, на мою думку, як відомо* тощо, або виражають впевненість: *безумовно, без сумніву, певна річ, доведено* тощо, або привертають увагу співрозмовника: *чуєш, бачиш, уяви собі, зверніть увагу, майте на увазі, зрозумійте*

тощо. Маніпулятивна особистість реалізує мовне маніпулювання, обираючи з можливих варіантів мовних описів саме ті способи вираження, які містять потрібні їй відтінки значення, що подають ситуацію у вигідній для неї позиції, призводять до бажаної реакції співрозмовника. Маніпулятори вдаються до вживання полісемантичних слів, евфемізмів, okazionalazmiv, що здатні завуальовувати, затемнювати факти, а також постійно перебувають співрозмовника, ставлять питання, що докорінно змінюють тему розмови.

Отже, основні тактики мовленнєвої поведінки конфліктного типу мовної особистості спрямовані на зайняття позиції «над» співрозмовником, досягнення мовленнєвого й інтелектуального панування, комунікативного садизму.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горло Е. А. Прагмалінгвістический анализ письменного поэтического текста // Основные проблемы современного языкознания. Материалы всероссийской научной конференции. . 2007. С. 116–121.
2. Красных В. В.. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? М.: ИТДГК «Гнозис», 2003. . – 375 с.
3. Костенко Ліна. Записки українського самашедшого. К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. . – 416 с.
4. Куява Ж. Дерево, що росте в мені. Харків: Книжковий клуб “Клуб Сімейного Дозвілля”, 2015. . – 224 с.

ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ НАЙМЕНУВАНЬ КВІТІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Заліська А.Ю.

магістр,

Зуєнко Н.О.

доцент Національний університет біоресурсів і природокористування України

Ключові слова: фахова мова, термін, аграрних термінів, термінологія рослинництва, лексико-семантичні групи

Key words: specialty language, term, agrarian terms, plant terminology, lexico-semantic groups

Засобом спілкування в кожній із сфер стає фахова мова, в якій базовими лексичними та понятійними одиницями є терміни. Отже, виникає необхідність визначення поняття “термін”. Ґрунтовні теоретичні та практичні аспекти вивчення терміна як лінгвістичного феномену, на які ми спираємося у своєму дослідженні, розкриті в роботах К. Я. Авербуха, Л. М. Алексеева, Б. М. Головіна, С. В. Гриньова, В. П. Даніленко, А. С. Д’якова, І. С. Квітко, Т. Р. Кияка, З. Б. Куделько, В. М. Лейчика, І. Т. Панько, Е. Ф. Скороходька, М. Brekke, Н. Felber та багатьох інших науковців. Науковці ще не прийшли до єдиного загальноприйнятого розуміння поняття “термін”. Загалом, лінгвісти одностайні в тому, що терміни складають основу спеціальної лексики і обслуговують сферу наукових знань (О. І. Павлова, Т. І. Панько, D. Faulseit, W. Fleischer, H.-R. Fluck). Як наголошує В. М. Лейчик, “наявність великої кількості різноманітних визначень обумовлюється тим, що термін виступає об’єктом цілого ряду наук, кожна з яких намагається виділити в терміні ознаки, які є істотними з її точки зору” [5, с. 20].

Важливу роль при дослідженні аграрних термінів відіграє ономазіологічний аспект. Так для назв певних рослин, дерев, ягід тощо в сучасній аграрній термінології німецької мови паралельно існує декілька груп, зареєстрованих в галузевих перекладацьких словниках:

- багряник (*Cercidiphyllum* Sieb. et Zucc): *der Griffelbaum, der Kuchenbaum, der Katsurabaum*;
- звіробої (Hypericum perforatum L.): *Johanniskraut, Hexenkraut, Johannisblut, Liebeskraut, Hartheu, Teufelsfluchtkraut, Bockskraut, Mannskraft, Mariabettstroh*;
- кмин звичайний (*Achillea* L.): *Schafgarbe, Judenkraut*;
- нагідки лікарські, календула (*Calendula officinalis*): *Goldblume, Sonnenwendblume, Warzenkraut*.

Це явище обумовлене тим, що процеси номінації рослин мають довгу історію становлення, яка виявляє взаємообумовлені та разом з тим протилежні тенденції: оскільки протягом багатьох століть німецька мова існувала у формі численних діалектів та у вигляді наддіалектних варіантів, які були більшою або меншою мірою регламентованими (мова канцелярій та спілкування при дворах кайзерів), позначення тієї чи іншої рослини різняться не тільки територіально, а й у межах соціальних груп [4,738-739]. У процесі єднання німецької нації та формування німецької літературної мови до загальнонаціонального фонду включались найбільш поширені одиниці, але традиції регіональних наукових та сільськогосподарських кіл сприяли збереженню протягом довгого часу місцевих назв. Як наслідок, виникали синонімічні і фактично рівні в семантичному плані (денотативна співвіднесеність) ряди термі-

нів – так звані дублети, триплети, тертети, пентети, секстети [7, 86]. Образний характер не завжди притаманний усім існуючим назвам однієї рослини. Інколи різні позначення однієї рослини пов'язані з різними образами.

Так, у лексиконі Л. Ротшильда знаходимо (Rothschilds, L., Hand- und Kontor-Lexikon für den Kaufmannsstand (1881): der Kuchenbaum (der Griffelbaum): власну назву ми також порівнюємо з переносно-образним характером.

У функції, яка має образний характер, вживаються: - власні імена (антропоніми): die Johannes//weide (пасовище, зтравлене з початку червня), das Johannis//korn (місцевий сильно кущистий сорт жита, вирощуваний на зелений корм), der Johannis//käfer, (хрущ волосистий сірий), die Johannis//blume (арніка гірська; королиця звичайна), die Johannis//beere (смородина), das Jakobs//holz (верба мигдалевидна, das Isabellen//holz (персея), das Bertholds//kraut (лобода запашна), die Jakobs//wiese (одноукісна лука); - географічні назви (топоніми): das Japan//holz (цезальпінія саппан), die Madagaskar//bohne (квасоля лимська (кутовидна), лима), die India//faser (волокно агави), die Jerusalem//bohne (вігна промениста). Особливо частотним є ІСК Johannes, що має екстралінгвістичне підґрунтя. День літнього сонцестояння називався Johannistag, тому це знайшло відображення у назвах трав, квітів, ягід, які стигли приблизно в цей час, та в назвах комах, які були особливо активні в цей період. А.О. Брагіна зазначає, що в таких випадках власне ім'я є подібним номенклатурному знаку або терміну [2,131]. Подібними до таких є також групи, в яких у функції з переносно-образним характером виступають назви місяців: das Mai//kraut (чистотіл великий), die März//blume (матій-мачуха звичайна, підбіл звичайний), der Juli//käfer (хрущик металічний), der Juni//käfer (жук червневий бурий).

Нами виявлені лексико-семантичні групи виражені одиницями різних лексико-семантичних класів :

1) ЛСГ позитивної оцінки високого соціального стану: das Königs//kraut (дивина шерстиста), die Prinzes//bohne (цукрова квасоля);

2) ЛСГ релігійного характеру: der Paradies//baum (маслина європейська, оливкове дерево), die Jerusalem//bohne (вігна промениста), der Jerusalem//dorn (паркінсонія колюча);

3) ЛСГ – назви тварин: die Igel//blume (заяча конюшина колюча), die Kuh//blume (кульбаба лікарська; калюжниця болотна), die Fuchs//bohne (термопсис) die Kuh//bohne (коров'ячий горох, вігна китайська);

Досліджено що, українські та німецькі еквіваленти термінів рослинництва мають однакову образність: нім. die Mutter//knolle (Mutter – мати, Knolle – бульба) – укр. материнська бульба; нім. der Blut//dorn (Blut- кров, Dorn – дерен, колючка) – укр. глід криваво- червоний; нім. die Gold//wurzel (Gold- золото , Wurzel - корінь) – укр. іспанський золотий корінь, сколімс іспанський. У деяких випадках український та німецькі терміни пов'язані з перекладом різних образів: нім. das Edel//kraut (edel – шляхетний, дорогий, Kraut – трава, зілля) – укр. дивина тарганяч; нім. das Hart//heu (hart – твердий, Heu – сіно) – укр. звіробій; нім. das Königs//kraut (König – король, Kraut – трава, зілля) – укр. дивина шерстиста. Інколи український термін включає в себе ознаку безобразного переносу, яка в німецькій мові має метафоричний характер: нім. die Feuer//bohne (Feuer – вогонь, Bohne – квасоля) – укр. червона квасоля, турецькі боби; нім. das Gold//kraut (Gold- золото, Kraut- трава, зілля) – укр. жовтозілля звичайне.

Утворення значень аграрних термінів лежить зовнішня схожість та подібність функцій. Спостереження над живою природою викликали в людини певні асоціації, що стали поштовхом до найменування нових понять шляхом семантичної трансформації зоологічних, релігійних, соматичних термінів та суспільних понять у терміни рослинництва сільського господарства. Як зазначає В.М. Телія, метафора успішно

виконує роль призми, через яку людина здійснює акт бачення світу [3, 179].

Посилаючись на класифікацію О. Огуя, серед німецьких образних складних термінів рослинництва можна виділити наступні групи:

1) живі метафори та метонімії: die Mond//bohne, die Kugel//frucht;

2) затемнені метафори: die Dick//rübe, die Fieber//wurzel;

3) мертві метафори: die Johannis//beere, die Prinzeß//bohne[6].

Таким чином, проведений аналіз образності термінології рослинництва сільсько-го господарства сучасної німецької мови показав, що перенесення образності може відбуватися на основі зовнішніх або функціональних ознак, що мають образний характер, можна об'єднати у наступні лексико-семантичні групи: 1 ЛСГ позначення кольору; 2 ЛСГ позначення форми; 3 ЛСГ – назви тварин; 4 ЛСГ – соматизми;

5 ЛСГ релігійної сфери; 6 ЛСГ власних назв; 7 ЛСГ темпоральності та інші.

Література

1. Виноградов В.В. Основные типы лексических значений слова// Вопр. языкознания. – 1953. – №5. – С. 3-29.
2. Брагина А.А. Лексика языка и культура страны. – М.: Русский язык, 1981.
3. Телия В.Н. Метафора как модель смыслопроизводства и ее экспрессивно-оценочная функция // Метафора в языке и тексте. – М.: Наука, 1988.
4. Кудрявцева Н.Б. Гетеронимативность в семантическом поле номинаций фитонимов (на материале современного немецкого языка). – Дисс. канд. филол. наук. – Белгород, 2004.
5. Лейчик В. М. Терминоведение. Предмет, методы, структура / В. П. Лейчик. – [2-е издание, исправленное и дополненное] – М. : URSS, 2006. – 254 с.
6. Огуй О.Д. Лексикология німецької мови. Lexikologie der deutschen Sprache. – Вінниця, Нова книга, 2003.
7. Duden. Herkunftswörterbuch. Band 7. – Mannheim-Leipzig-Wien-Zürich, 2001.
8. Schippan T. Lexikologie der deutschen Sprache. – Tübingen, 1992.
9. <https://www.garten-treffpunkt.de/lexikon/blumen.aspx>

ТРАДИЦІЙНЕ ХРИТІАНСТВО ТА ЦЕРКВА ІСУСА ХРИСТА СВЯТИХ ОСТАННІХ ДНІВ: АНТАГОНІЗМ СВІТОГЛЯДІВ

Панцир А.М.

аспірант кафедри культурології, релігієзнавства та теології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

В статті розглядаються фундаментальні положення світогляду мормонів, аналізуються і порівнюються відмінності онтологічних доктрин мормонізму від традиційного християнства, досліджується вплив християнських та нехристиянських теологічних систем на філософсько-релігійні погляди Церкви Ісуса Христа Святих Останніх Днів.

Ключові слова: християнський світогляд, священне писання, мормони, християнство, неохристиянські організації, Церква Ісуса Христа Святих Останніх Днів.

Keywords: Christian worldview, spiritual scripture, Mormons, Christianity, neo-Christian organizations, The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints.

Новітній час відкрив нові можливості та водночас створив специфічні умови функціонування релігійної мережі західного суспільства. Це сприяло появі цілої низки релігійних організацій з нетрадиційним віровченням для світової спільноти, які дістали назву новітніх релігійних течій та рухів. Особливу групу становлять релігійні об'єднання які вибудовують власне віровчення на стику християнства з іншими релігіями або модернізують його, пристосовуючи до власного буття і відходячи від канонів традиційного християнства. Найбільшою з таких релігійних організацій є Церква Ісуса Христа Святих Останніх Днів, яка налічує за офіційними даними близько 15,8 млн. членів по всьому світу [7].

Поряд зі священним писанням християн Біблією корпус священних текстів мормонів складається ще з трьох додаткових джерел: Дорогоцінна Перлина, Книга Мормона, Вчення і Завіти.

Мормони використовують той же самий переклад Біблії, що й протестанти, або навіть католики і православні, але лише 39 канонічних книг Старого Заповіту і всі 27 книг Нового. В англomовних країнах поширений переклад короля Якова (KJV). Відсутність загальноприйнятого варіанта Біблії (за виключенням окремих глав перекладених Джозефом Смітом) у мормонів

пояснюється тим, що послідовники Церкви Ісуса Христа Святих Останніх Днів (далі Церкви) не вважають жоден переклад надійним. У восьмому Уложені Віри сказано: «Ми віримо, що Біблія – це слово Боже настільки, наскільки правильно її перекладено; ми також віримо, що Книга Мормона – це слово Боже» [УВ 1:1-13].

Книга Мормона є найважливішим з усіх писань, в ній міститься «ще одне Євангеліє Ісуса Христа» в додаткових 15 книгах. Книга Мормона розповідає про вихід групи євреїв близько 600 року до нашої ери з землі обітованої, їх подорож до американського континенту, розселення, життя давніх царів і пророків, винищення народів, перебування і проповідання Ісуса Христа в Америці та ін. [4].

Книга Мормона, як і дві інші книги відкидається усіма традиційними християнськими церквами, як православними і католиками так і протестантами. Історія давніх народів, яка описана у Книзі Мормона, також не підтверджується сучасною наукою.

Дорогоцінна Перлина, а також Вчення і Завіти є основними джерелами космологічного і космогонічного вчення мормонів.

Вчення і Завіти являють собою збірник настанов та розмірковувань для послідовників Церкви з різних питань, включаючи роздуми про буття, матерію і дух. На від-

міну від традиційного християнства мормони стверджують, що будь який дух – це матерія, але більш «тонка», тобто така що має інші властивості. Таким чином мормони розрізняють особливу духовну матерію та неоформлену матерію хаосу, з якої створений наш світ через впорядкування [6].

Традиційне Християнство впевнене, що Бог (причому Бог-Отець) створив світ з нічого. У мормонів «нічого» не існує як таке. Оскільки все є матерія. Бог є вічний, однак він наділений досконалим вічним матеріальним тілом і живе у системі Колоб, тобто в іншому світі. Цей світ творить син Бога – Ісус Христос через впорядкування вже існуючої матерії. Таким чином Бог виступає деміургом. В цьому моменті можна бачити, що онтологічне вчення мормонів тяжіє до платонізму[5].

Створення нашого світу і доземне життя людей описане в Книзі Авраама, яка входить до складу Дорогоцінної Перлини. Біблійний пророк Авраам за твердженням послідовників Церкви є автором давнього манускрипту, що написаний давньоєгипетською мовою. Цей твір потрапив до записовника Церкви Джозефа Сміта на початку XIX ст., який за його словами був перекладений ним на англійську мову. У книзі розповідається про подорож Авраама, його полон та таємниці, які були йому розкриті. Все це є додатковим елементом, якого немає у Біблії, а тому відхиляється традиційними християнськими церквами. Є також науковий сумнів щодо вірності перекладу, оскільки сам текст манускрипту вже перекладений сучасними фахівцями.

Існування доземного вічного життя в системі Колоб поруч з Богом-Отцем також розходиться з традиційною християнською теологією. Ще більшим стає розрив між традиційним християнством і мормонами у питаннях есхатології.

Мормонська теологія передбачає матеріальне існування після воскресіння в одному з трьох царств божої слави відповідно до їх благочестя і служіння: Целестіальному, Терестріальному або Телестіальному. Проте для демонів і Сатани, а також дуже

поганих людей уготоване інше місце – Зовнішня Темрява [5].

У віровченні мормонів не існує пекла або чистилища у традиційному розумінні як такого. Церква використовує інші терміни для вираження схожих значень, це Зовнішня Темрява (для позначення неповторюваної матерії за межами нашого матеріального світу) і Духовна В'язниця (для позначення негативного посмертного стану перебування душі). З прикладу стає очевидним, що в цьому питанні все ж таки існує деяке співвідношення з католицькими догматами та протестантською теологією, однак пекельні стани і пекло як місце набувають дещо іншого значення.

Чи не найважливішим моментом розходження є розуміння і тлумачення Трійці, яка є іпостасями єдиного Бога. Віровчення мормонів характеризує Божественну Трійцю як трьох різних осіб, що зайняті однією справою: створенням, впорядкуванням космосу і матерії, керуванням світом на принципах мудрості і любові. Причому лише Святий Дух є власне духом і немає матеріального тіла.

Ще одним незвичним для християн моментом є те, що храми у мормонів і церкви не є тотожними поняттями. Храми будуються і освячуються для спеціальних обрядів і потреб служіння, вхід до яких відкритий не для всіх. Церква є домом молитви і місцем проведення основних обрядових дій. Вхід до церкви доступний кожному як мормону так і будь-якій людині.

Таким чином, можна виділити риси які як об'єднують мормонів з традиційним християнством, так і ті, які їх від нього відрізняють. Зокрема серед головних спільних для всіх традиційних християн і мормонів є такі риси як:

1. Віра в Трійцю.
2. Віра в Бога, молитва до нього.
3. Віра в Ісуса Христа як сина божого і спасителя.
4. Віра в Святого Духа, який перебуває серед віруючих і сходиться на них.
5. Віра в воскресіння та життя вічне.
6. Біблія є священним писанням.

Натомість є доволі специфічні риси при-
тамання мормонізму, які гостро сприйма-
ються послідовниками традиційного хрис-
тианства . серед яких:

1. Бог не є творцем з «нічого», а наш світ
створює Ісус Христос за дорученням Отця.

2. Бог - Отець має досконале вічне тіло, а
Ісус Христос мав тіло ще до приходу на
землю. Зачаття Ісуса Христа на Землі відбу-
лося природнім способом, оскільки Бог –
Отець має тіло.

3. Люцифер є братом Ісуса Христа.

4. Вічне життя як і життя взагалі
можливе лише в матерії.

5. Наявність ще трьох додаткових
писань.

6. Існування системи Колоб (мате-
ріального божественного світу).

Представлений перелік спільних і від-
мінних рис між традиційним християн-
ством і мормонами не є вичерпним, оскіль-
ки його розгляд і аналіз потребує окремого
фундаментального дослідження.

Отже, мормони є дуже специфічною, але
безумовно християнською течією, яке вві-
брало в себе елементи східних релігій,
гностицизму та неоплатонізму. Течія вини-

кає під час Великого Пробудження у США
у протестантському середовищі, яке потре-
бувало оновлення. Церква є сучасною релі-
гійною організацією, яка поєднує різні фі-
лософські і культурні елементи з християн-
ством у своїй діяльності, віровченні і світо-
гляді.

Література:

1. Біблія. – К: Українське біблійне товариство, 2007. - 1375 с.
2. Григоренко А.Ю. Эсхатология, миллениаризм, ад-
вентизм: история и современность.- СПб.: Евро-
пейский дом, 2004. - 392 с.
3. Дорогощінна Перлина. Ukrainian. – SLC (Utah)
: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints
“Intellectual Reserve. Inc.”, 2005. - 72с.
4. Книга Мормона. Ukrainian. – SLC (Utah): The
Church of Jesus Christ of Latter-day Saints “
Intellectual Reserve. Inc.”, 2005. - 636с.
5. «Министерство Исследования Мормонизма»
[Електронний ресурс]: Ресурс организации,
созданный группой исследователей Мормониз-
ма - Режим доступа: <http://www.mrm.org> . (дата
звернення: 28.08.2017).
6. Учення і Завіти. Ukrainian. – SLC (Utah): The
Church of Jesus Christ of Latter-day Saints “
Intellectual Reserve. Inc.”, 2006. - 348с.
7. Facts and Statistics: [Електронний ресурс]. Офі-
ційний англомовний Інтернет – ресурс новин для
медіа Церкви Ісуса Христа Святих Останніх
Днів. – Режим доступа: <http://www.mormonnewsroom.org/facts-and-statistics> (дата
звернення: 28.08.2017).

DYNAMICS OF FINANCIAL SECURITY INDICATORS IN GEORGIA

Tsimintia Kakhaber

Doctor of Economics.

Associate Professor. Sokhumi State University.

Keywords: Economic security, Functional indicators, Financial security

Economic safety is a difficult and versatile category, towards the structure, evaluation criteria and indices of which there are different opinions.

For the purposes of the economic characterization of the country a system of functional indicators of the economic safety is often used, which includes: indicators of the stable economic development of the country; indicators of the social security; indicators of the financial security, and indicators of food safety.

Financial security is of paramount importance for the system of economic safety. Financial security indices describe the level of the financial development of the country and the readiness for existing challenges and threats.

It is acknowledged that financial security involves budget, investment, pricing, financial, insurance, currency, stock exchange, banking and crediting system, and financial and monetary security, which are reviewed on different levels– the country, region, field (set, cluster),

on the level of economic entity and the individual [4; p.13-14].

Georgia, which is undergoing a long period of the economic transformation, has quite adjusted and organized financial system which has been developing stably for decades and there has not been any essential fluctuations observed. Besides, as it is revealed from the analysis of financial safety indicators, there is a high opportunity that the stability may be violated.

For the purposes of characterization of the financial security we chose the following functional indicators: monetization level, the share of external loan in the GDP; share of internal debt in the GDP; the share of state debts in total expenses; inflation rate, share of state expenditures in the GDP; tax collection rate against the GDP; For the determination of their Marginal values we will use the post-soviet union experience, the values determined by the Copenhagen Criteria and the values determined by the Scientific and Re-

Table 1
Financial security indicators in Georgia [6; 7]

#	Names of indicators	Marginal value	Georgia				
			2002	2003	2005	2010	2015
1	The monetization level (%)	50	6,2	6,2	9,2	14,3	18
2	The share of external loans in the GDP (%)	30	44,6	44,9	26,8	33,6	32,5
3	The share of internal debts in the GDP (%)	30	20,4	18,3	13,6	5,1	8,9
4	The share of state debts in total expenses (%)	20	14	12	10	6,1	8,2
5	Inflation rate (%)	5-6	5,6	4,8	8,2	7,1	4,0
6	The share of state debts in the GDP (%)	40-50	64,9	63,2	40,0	42,4	41,4
7	Tax revenues against GDP (%)	32	15,2	9,4	15,8	23,5	23,7

search Institute of Georgia for social and economic and regional problems. [1, p. 129-133; 3, p. 89-91; 5, p.77].

Besides, as it turned out, their majority are below the economic safety limit, which supports the presumption that there is fluctuation in the financial sector and a high level of instability.

The monetization level. The margin value of this indicator is 50%. The monetization level in Georgia comprised 6,2 % in 2003, during the period of analysis it was characterized by the growth tendency and for 2012 it reached 15,5 %, for 2014 it reached 20,25 %, and for 2015 it reached 18%. As we can see it is significantly low as compared with the desired level. It is worth mentioning that the monetization level (2015 -42%) that has been estimated according to MS plant is higher.

The share of external loans in the GDP, the marginal value of which comprises 30 %, in Georgia it comprised 44.6% in 2002, and for 2015 it comprised 32.5%. As we see, it slightly exceeded the limit value. As it is expected, it should not exceed the limit in the near future as well. This is supported by the growth of the GDP on the background of the increase of external loans. To our opinion the Government of Georgia, from the point-of-view of the economic safety, has enough, although small reserves to take external loans. Besides, it is worth mentioning that according to the data of 2015, out of GEL 10 334 mln, 28.5% comprises the loans supporting the budget, 54,9 % - for the coverage of investment projects, 4,6 % restructured loans, and 11,6 % - stocks and 0,4% - taken by the National Bank of Georgia from the currency fund;

The share of internal debts in the GDP (the margin value 30%). In 2002 the mentioned value in Georgia reached 20,4 %. During the internal analysis period it had a positive dynamics and for 2015 it reached - 8,9 %. It is not expected that the limit will be exceeded. According to the types the structure has the following form: treasury bonds 57,2%, indebtedness toward the National Bank - 19 % and so called historical loan - 23,8%. Alto-

gether the remaining debt for the year of 2015 comprises GEL 2 828 million;

The share of state debts in total expenses (the margin value 20%). In 2002 the mentioned value in Georgia reached 14,1 %, and for 2015 it comprised 8,2 %. On the background of the increase of the GDP, the growth of these data is expected by the period when most of the state loans are repaid of after the grace period has expired, and only in the case if the intensity of the exited grows of the GDP decreases. In spite of this, it will still remain to be adequate with the requirement of the limit value;

Inflation rate (the margin value 5-6%). Based on the official statistics, by 2002-2010 it was approximated to the desired limit value and by 2012 deflation took place;

The share of state debts in the GDP (the margin value 40-50%). By 2002 it reached 64.8% and by 2003 it reached 63.2%. Afterwards, the high intensity of the growth of the GDP made it possible to regulate it within the norm and by 2012 the value reached 34,9 %, although during the following periods there was a tendency of slight growth and by 2015 it reached 41,4%.

When discussing the problem related to the state loans, the purpose of loans taken during 1990-2002 still remains as one of the most important issue. The structural analysis of received credits show that during this period the consumers' loans were especially high, which were oriented mainly to food supply of population. It is desirable that in the future the taken credits have more developed character and are mainly used for the technological development of the country;

Tax revenues against GDP (the margin value 32%). Despite the large scale tax reform implemented in Georgia and the fundamental improvement of tax administration, the mentioned data for 2015 comprises 23,7 %. It is clear that to this direction further activities will need to be carried out. It is also worth mentioning that one of the main directions of the development of this field is the optimization of the tax revenue structure and the correlation between direct and indirect taxes.

References:

1. Scientific Research Institute of Social-Economic and Regional Problems. "Methodological Recommendations For Development of Economic Security Program". "Problems of formation and Functioning of Market Economy of Georgia". Collection of works, VII volume. Tbilisi, 2003. (In the Georgian language).
2. Scientific Research Institute of Social-Economic and Regional Problems. "Economic Security Concept of Georgia". "Problems of formation and Functioning of Market Economy of Georgia". Collection of works, VII volume. Tbilisi, 2003. (In the Georgian language).
3. Tsimintia K. State Regulation of Economy (Aspects of Economic Security). Tbilisi, 2009. (In the Georgian language).
4. Каренина У.И. Финансовая безопасность (на уровне государства, региона, организации, личности). Киров, 2015.
5. Сенчагов В.К. Экономическая безопасность: геополитика, глобализация, самосохранение и развитие. Книга четвертая. 2002.
6. National Statistics Office of Georgia. WWW. Geo-Stat.ge;
7. Ministry of Finance of Georgia. WWW. Mof.ge

КАТЕГОРИИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ, ОБЛАДАЮЩИХ ПРАВОМ НА БЕСПЛАТНОЕ ЛЕКАРСТВЕННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Дубова К.А.

Магистрант 3 курса юридического факультета

Стерлитамакский филиал ФГБОУВО

Башкирский государственный университет

Научный руководитель

Доцент, к.ю.н. Чернова Э.Р.

Ключевые слова: несовершеннолетние, лекарственные средства, лекарственное обеспечение, социальная помощь.

Keywords: minors, medicines, provision of medicines, social help

Полное, качественное и своевременное обеспечение населения, а в частности и несовершеннолетних, лекарственными средствами является основой укрепления, сохранения и восстановления здоровья, увеличения продолжительности жизни граждан.

В соответствии с ч. 1 ст. 4 федерального закона «Об обращении лекарственных средств» лекарственные средства – вещества или их комбинации, вступающие в контакт с организмом человека или животного, проникающие в органы, ткани организма человека или животного, применяемые для профилактики, диагностики (за исключением веществ или их комбинаций, не контактирующих с организмом человека или животного), лечения заболевания, реабилитации, для сохранения, предотвращения или прерывания беременности и полученные из крови, плазмы крови, из органов, тканей организма человека или животного, растений, минералов методами синтеза или с применением биологических технологий. [3]

Правовое регулирование обеспечения несовершеннолетних лекарственными средствами осуществляется как на федеральном, так и региональном уровне. Кроме того создаются различные программы в данной области, которые основываются на

федеральном законодательстве, учитывают региональные особенности и потребности и утверждаются органами власти субъекта Российской Федерации.

В соответствии с подобными программами если медицинская помощь будет оказываться несовершеннолетнему в стационарных условиях, то лекарственные средства будут предоставлены бесплатно. Ч. 2 ст. 80 федерального закона «Об основах охраны здоровья граждан в РФ» предусматривает, что несовершеннолетний в таком случае обеспечивается лекарствами, включенными в перечень жизненно необходимых и важнейших лекарственных препаратов, и медицинскими изделиями, предусмотренными стандартами медицинской помощи. [2]

На сегодняшний день можно выделить следующие категории несовершеннолетних, имеющих право на бесплатно обеспечение лекарственными средствами. К ним относятся:

1. дети-инвалиды в соответствии с п. 1 ч. 1 ст. 6.2 Федерального закона от 17.07.1999 № 178-ФЗ «О государственной социальной помощи» [4] ,

2. все дети в возрасте до 3-х лет и дети из многодетных семей в возрасте до 6 лет в соответствии с указом Президента РФ от 5 мая 1992 г. N 431 «О мерах по социальной поддержке многодетных семей» [5] ,

3. несовершеннолетние, страдающие редкими (орфанными) заболеваниями обеспечиваются лекарственными средствами за счет средств бюджета субъекта Российской Федерации в соответствии с ч. 9 ст. 83 федерального закона «Об основах охраны здоровья граждан в РФ» [2],

4. дети-сироты и дети, оставшиеся без попечения родителей, в соответствии с нормативными правовыми актами субъектов Российской Федерации. Так в Республике Башкортостан действует закон «О дополнительных гарантиях по социальной защите детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей» [6].

Таким образом, в настоящий момент в Российской Федерации льготное лекарственное обеспечение несовершеннолетних осуществляется по различным критериям, отличающимся по источникам финансирования и нормативно-правовым основаниям.

Литература:

1. Найговзина Н.Б., Ковалевский М.А. Система здравоохранения в Российской Федерации: организационно-правовые аспекты // М. – 2011 г. – 340с.

Нормативно-правовые акты

1. Федеральный закон от 21.11.2011 № 323-ФЗ (ред. от 21.07.2014) «Об основах охраны здоровья граждан в Российской Федерации» // «Российская газета». – № 263. – 23.11.2011.
2. Федеральный закон от 12 апреля 2010 г. № 61-ФЗ «Об обращении лекарственных средств» // «Российская газета». – № 78. – 14.04.2010 г.
3. Федеральный закон от 17 июля 1999 г. № 178-ФЗ «О государственной социальной помощи» // «Российская газета». – № 142. – 23.07.1999 г.
4. Указ Президента РФ от 5 мая 1992 г. № 431 «О мерах по социальной поддержке многодетных семей» (с изм. и доп., вступ. в силу с 25.02.2003) // «Российские вести». – № 11. – 14.05.1992 г.
5. Закон Республики Башкортостан от 27 октября 1998 года №188-з «О дополнительных гарантиях по социальной защите детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей» // «Советская Башкирия». – № 206-207(24184-24185). – 06.11.1998 г.

© К.А. Дубова, 2017

РАМОЧНАЯ КОНВЕНЦИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ОБЪЕДИНЕННЫХ НАЦИЙ ОБ ИЗМЕНЕНИИ КЛИМАТА

Ишембитова Эльза Азаматовна

студент 3 курса юридического факультета

Стерлитамакского филиала БашГУ

Научный руководитель – старший преподаватель *Ишмухаметов А.Х.*

Ключевые слова: окружающая среда, климат, экология, экологические проблемы, защита окружающей среды, международное сотрудничество.

Keywords: environment, ecology, environmental problems, environmental protection, international cooperation.

В настоящее время много споров вызвала проблема выхода США из Парижского соглашения, которое было принято 12 декабря 2015 года [1]. Данный факт, может существенно усложнить работу мирового сообщества в области защиты окружающей среды.

Важно обозначить, что целью данного соглашения (согласно статье 2) выступает ограничение планетарного роста температуры величиной 1,5 °С. В настоящее время Парижское соглашение по климату подписали 190 стран, 113 из которых ратифицировали его [2].

Парижское соглашение определило рамки для стран по использованию экологически чистой энергии и поэтапному отказу от ископаемого топлива. Каждая страна представила план действий в области климата, в котором излагаются пути достижения этих целей.

План США, который администрация Обамы представила в марте 2015 г., нацелен на сокращение выброса парниковых газов на 26-28% к 2025 г. В качестве отметки, относительно которой измеряется это сокращение, выбран уровень 2005 г., когда эмиссия углекислого газа в США составила 6132 млн. тонн.

Администрация Обамы также приняла меры по сокращению выбросов углерода, чтобы привести страну в соответствие с целями, поставленными в Париже, и позиционировать США как лидера в борьбе с

изменением климата. При Обаме США начали сокращать свои выбросы как из-за роста доступной возобновляемой энергии, так и из-за избытка природного газа в результате гидроразрыва пласта.

США занимают второе место в мире по объему выбросов углерода, уступая лишь Китаю. В общей сложности на долю этих стран в 2014 г. приходилось 45% мировой эмиссии углекислого газа. Парижское соглашение было первым соглашением о климате, которое поддерживали обе сверхдержавы. Эксперты сочли это лучшим свидетельством долгосрочного успеха соглашения.

Однако, 1 июня 2017 г. президент США Дональд Трамп подписал указ, отменяющий ряд постановлений администрации Барака Обамы по борьбе с глобальным потеплением. Принять это решение Трамп обещал еще в ходе своей предвыборной кампании в прошлом году. Он не раз заявлял о том, что Парижское соглашение вредит американской экономике и сокращает количество рабочих мест. По словам Трампа, участие США в договоре грозило потерей к 2025 году 2,7 млн рабочих мест. По словам Трампа, соглашение могло нанести ущерб экономическим интересам США, которые он ставит на первое место, и обогащало бы другие страны, такие как Индия и Китай.

Согласно новому указу, снимается мораторий на разработку новых угольных месторождений на федеральных землях.

Также президент США отменил указ Обамы, согласно которому перемена климата является угрозой для национальной безопасности США. По распоряжению Трампа будет пересмотрен принятый в 2015 году план «Чистая энергия», содержащий требования снижения выбросов углекислого газа. Всего указ президента США отменяет не менее шести экологических инициатив Обамы [3].

Таким образом, без участия США Парижское соглашение будет недееспособным, потому что США – один из крупнейших эмитентов промышленных выбросов,

а также это может стать предлогом невыполнения условий договора либо выхода из него для других стран.

Литература

1. Клименко В.В., Микушина О.В., Терешин А.Г. Мировая энергетика после Парижской климатической конференции 2015 года: quo vadis? // История и современность. – 2016. – № 2. – С. 162 – 173.
2. Пахомова Н.В., Рихтер К.К., Жигалов В.М. Управление энергоэффективностью в контексте новой климатической политики // Экономика региона. – 2017. – № 13. – С. 183 – 195.
3. Филиппчук А.Н., Моисеев Б.Н., Малышева Н.В. Новые аспекты оценки поглощения парниковых газов лесами России в контексте Парижского соглашения об изменении климата // Лесохозяйственная информация. – 2017. – № 1. – С. 88 – 98.

ЭКСКЛЮЗИВНОСТЬ – УСПЕХ БУТИК-ОТЕЛЯ

Шидловская Е.Б.

кандидат технических наук, доцент кафедры гостинично-ресторанного дела
Национального университета пищевых технологий

Ищенко Т.И.

кандидат технических наук, доцент кафедры гостинично-ресторанного дела
Национального университета пищевых технологий

Муравицкая В.М.

магистр кафедры гостинично-ресторанного дела Национального университета
пищевых технологий

Ключевые слова: бутик-отель, туризм, дизайн, эксклюзивность, интерьер, сервис, дизайнеры, успех, отели.

Keywords: boutique hotel, tourism, design, exclusivity, interior, service, designers, success, hotels.

Сегодня оценка стиля и комфортабельности отеля уже не ограничивается лаконичной характеристикой «пять звезд», роскошным убранством, дорогой качественной мебелью и изысканной кухней.

Сегодня, чтобы ваш отель считался самым лучшим и был перспективным – недостаточно создать обычный отель, даже фешенебельный. Нужна изюминка – эксклюзивность.

Туристам современного стремительного мира требуется гораздо больше, чем комфорт и однотипные услуги. Отель в современном мире – это полноценная часть туристического опыта, источник не только комфорта, но и эстетического удовольствия.

С каждым годом публика становится все более искушенной, а интерьеры постепенно превращаются в сплошные арт-объекты. Теперь новые гостиницы становятся воплощением творческого замысла архитектора или дизайнера. Целостный образ отеля складывается из множества вариаций на какую-нибудь заданную тему.

Оригинальные идеи, неожиданные решения, инновационные архитектурные и дизайнерские решения от известных мастеров завоевывают сердца туристов. Именно поэтому, на данном этапе разви-

тия туризма, становятся популярными бутик-отели.

Термин «бутик-отель» был популяризован в Северной Америке и Великобритании и используется для того, чтобы описать внутреннее убранство отеля, чаще всего роскошное и необычное.

Бутик-отели начали появляться в 80-х годах в больших городах, таких как Лондон, Нью-Йорк и Сан-Франциско. Выражение «бутик-отель» было придумано Стивом Рубеллом в 1984 году для его отеля «Морган», с совладельцем Яном Шрагером. [1]

Именно их, в середине 80-х, озарила гениальная идея создания «современного, городского, космополитичного» отеля с соответствующим интерьером. Для реализации своей идеи они пригласили французского дизайнера Андре Путмана, которому и предписывается слава создания первого бутик-отеля.

После успеха пуританского «Моргана», Шрагер и Рубелл запустили ещё две гостиницы – «Royaltop» и «Paramount», оформленные мировым гением дизайна Филиппом Старком.

Отель «Paramount», оформленный в стиле «дешевый шик», совершенно не соответствовал тогдашним представлениям о ро-

скоши – скромно, но изысканно декорированные белые интерьеры, единственным цветовым пятном которых, являются копии полотен Вермера в изголовьях кроватей. Вскоре «Paramount» приобрёл культовый статус у молодых и мобильных деловых людей и туристов. Пресса не оставила такой феноменальный рост популярности без внимания, и прочие важные фигуры в гостиничном деле всерьёз заинтересовались новыми веяниями, молодые отельеры и передовые инвесторы затеяли несколько интересных проектов. [2]

Шрагер и Рубелл не были единственными людьми в отельном бизнесе осознавшими необходимость перемен, но именно они оказались в нужное время в нужном месте, стали самыми яркими проводниками новых эксклюзивных идей. Это подхватили во всем мире и бутик-отели начали свое победное шествие по миру.

Бутик-отель – это, как правило, небольшая гостиница, число номеров в которой редко превышает сотню. Слово «бутик» определяет степень комфорта и уникальность гостиничного сервиса. Бутик-отель – это в первую очередь неповторимый дизайн интерьера. Бутик-отель – не обязательно модный, но обязательно стильный.

Бутик-отели предлагают своим гостям стильные номера с эксклюзивным интерьером высокого класса, индивидуальный подход к обслуживанию гостей, а дизайнерские решения, на сегодняшний день, разрабатывают такие ведущие представители мирового дизайнерского искусства: от Филиппа Старка до Кристиана Лакруа.

Бутик-отели зачастую могут располагаться в местах, изначально вовсе не предназначенных для проживания туристов. Сегодня они открываются на территории бывших фабрик и заводов, в заброшенных усадьбах, в замках и даже в авиационных ангарах. При этом, при создании отеля зачастую стараются сохранить атмосферу прежнего помещения и обыграть ее таким образом, чтобы гость чувствовал себя особенно. Клиент бутик-отеля может ощутить себя как персонаж сказки, приключенче-

ского романа, детектива или лав-стори. Всё зависит от умения дизайнеров и от воображения самого гостя. Можно сказать, что современные бутик-отели – это своего рода Диснейленд для взрослых, состоятельных взрослых.

Следовательно, стоимость проживания в бутик-отеле, за счет его уникальности, часто оказывается довольно высокой. Как правило, каждый номер бутик-отеля эксклюзивен и каждый имеет свою цену. [3]

Особые услуги, которые предлагают сегодня бутик-отели – еще одно качество, выделяющее их из общего числа. Также, как и в случае с номерами, услуги, которые предоставляются разными бутик-отелями, являются эксклюзивными. Вертолет в качестве трансфера в отель, джакузи с шампанским – это тот класс сервиса, ставший, уже, во многом классическим в мире VIP-туризма и бутик-отелей.

Благодаря высокому сервису обслуживания и эксклюзивному дизайнерскому решению, бутик-отели всегда выгодно отличаются от того, что можно встретить в обычных крупных отелях.

Даже не самые крупные мегаполисы, как правило, насчитывают более двадцати таких оазисов «туристического рая», в которых до мелочей продумано как обслуживание персонала, так и архитектурно-планировочное решение здания, дизайн каждого холла, коридора, лифта и номера, с целью создания придуманного художником образа.

В этих гостиницах цвет, освещение, фактура отделочных материалов, предметы мебели и звуковое оформление так гармонично сочетаются друг с другом, что способны скрасить любую непогоду на улице и снять усталость после напряженных переговоров.

Впрочем, каждый номер в бутик-отеле – это произведение дизайнера и своеобразная художественная галерея, где представлены произведения живописи, графики, скульптуры. В некоторых отелях гости, даже, могут забрать понравившееся произведение искусства с собой – его просто включают в, и без того, немалый счет услуг.

Одним из таких эксклюзивных авторских бутик-отелей является «Byblos Art Hotel Villa Amista» в предместье Вероны. Он созданный величайшим архитектором, дизайнером, художественным критиком, историком и теоретиком дизайна, выдающимся деятелем «радикального» и «нового» дизайна Алессандро Мендини и по праву называется музеем.

Здесь соединились поздний ренессанс, раннее барокко, зрелый модернизм и трэш-гламур современного искусства. Центральная тема «Villa Amista», своего рода отеля-музея, – современное искусство. Здесь выставлены произведения художников всего мира: Валерио Адами, Ванессы Бикрофт, Питера Хелли, Аниша Капура, Такаши Мураками, Синди Шерман – вот лишь некоторые имена художников, произведения которых украшают интерьеры отеля и являются частью его художественной галереи. [2]

Бутик-отель Алессандро Мендини является роскошной выставкой современного

искусства, придает отелю оригинальной атмосферы и гость это ощущает, а искусство-вед способен проанализировать и оценить.

Следовательно, бутик-отель – новый уровень роскоши, лучшее, что может предложить туристам современная культура. Он для тех, кто стремится к необычным впечатлениям. Вместо привычного – неожиданное, вместо обыденного – уникальное. Гостиничный номер такого отеля должен стать шкатулкой, внутри которой спрятан сюрприз.

У каждого бутик-отеля – своя концепция, своя история и свой эксклюзивный мир, который подчиняется только тем, кто твердо знает формулу успеха: оригинальный дизайн должен быть наполнен содержанием высококлассного обслуживания.

Литература

1. <http://yaylahotel.ru/2016/05/04/butik-otel-eto/>
2. <http://www.designstory.ru/news/view/1125>
3. <http://www.city-of-hotels.ru/168/types-of-hotes/boutique-hotels.html>

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ОБМЕЖЕННЯ МАСШТАБІВ ТІНЬОВОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

Дяченко Олексій Петрович,

к.е.н., доцент доцент кафедри обліку та оподаткування Одеський державний аграрний університет

Ключові слова: тіньовий сектор, національна економіка, антикорупційна політика, корупційні ризики, інституції.

Key words: shadow sector, national economy, anticorruption policy, corruption risks, institutionalization.

Одним з пріоритетних напрямків державної політики по створенню сприятливого підприємницького середовища є спрощення та впорядкування державної системи реєстрації суб'єктів господарювання. Процес реєстрації є головним процесом легалізації діяльності суб'єкта господарювання, та, крім того, складовою частиною державної політики дерегуляторної реформи економіки. На даний час в Україні правове забезпечення системи державної реєстрації суб'єктів господарювання розпорешено по 59 нормативно-правовим актам, що не може не створювати колізії. Відомі вчені: Наумов О.Б., Гришова І.Ю, Гнат'єва Т.М., Митяй О.В., Стоянова-КовальС.С., Ніколюк О.В., Кравчук А.О. [1-6], стверджують, що розвиток тіньових економічних відносин триватиме доти, поки не буде, з одного боку, створено передумов до формування сприятливого підприємницького середовища, з іншого – не буде забезпечено ефективне функціонування механізму боротьби з її проявами.

Порівняно із чинним законодавством сфера дії свідомо розширена з метою охоплення усіх суб'єктів, які здійснюють господарську діяльність, що обумовлено спорідненістю процедур державної реєстрації як для суб'єктів підприємництва, так і решти, інших організаційно-правових форм, які також провадять певну господарську діяльність (школи, дошкільні заклади, заклади охорони здоров'я, неко-

мерційні та неприбуткові організації, садові, гаражні, житлово-будівельні кооперативи та товариства, селянські (фермерські) господарства тощо). Відсутність нормативно-правових актів, які б прямо визначали порядок державної реєстрації таких господарюючих суб'єктів створює, зокрема, перешкоди щодо здійснення ними господарської діяльності, яка підлягає ліцензуванню та належного виконання вимог митного законодавства. Виходячи із цього є необхідність розробки законодавчого акту, який би повною мірою врегульовував питання державної реєстрації суб'єктів господарювання, норми якого були б нормами прямої дії щодо визначення порядку проведення державної реєстрації суб'єктів господарювання. Реалізація такого підходу надасть можливість, зокрема, значно покращити дотримання законності у галузі державної реєстрації суб'єктів господарювання і на цьому етапі упереджувати виникнення тіньових економічних відносин.

Обмеження тіньового сектору економіки є пріоритетним та принципово важливим напрямком сучасної економічної політики держави.

На нашу думку, зниженню тіньової активності в Україні – повинно передувати, перш за все, підвищення адекватності державного регулювання в цілому.

Перехід до ринкової економіки спочатку сприймався як повна відмова від держав-

ного регулювання господарської діяльності, як повне саморегулювання підприємництва. Наразі наступив момент усвідомлення того, що державне регулювання в нашій країні як при переході до ринкової економіки, так і у подальшому є необхідним. Так, наприклад, дослідник В. Лаптев не просто визнає таку необхідність, а вважає державне регулювання діяльності суб'єктів господарювання невід'ємним принципом підприємницького права [2].

Дослідник в сфері публічного права Ю Тихомиров стверджує [1], що ідея державного управління сприймається критично як зниження ролі органів влади в умовах формування ринкової економіки. Але жодна держава не відмовляється від регулювання економіки, особливо тих її сфер, які мають потенціал для розвитку тінювих економічних відносин.

Реалізація антикризових заходів у розвинених країнах засвідчує, що рівень державного регулювання багатьох галузей економіки є достатньо високим.

Водночас, багатоаспектність та розгалуженість проявів тінювих економічних відносин засвідчує безперспективність поодиноких несистемних заходів протидії шляхом посилення лише контрольно-каральних функцій держави.

Важливими загальними чинниками детінізації економіки є: визначення чіткого курсу економічних перетворень з прозорими стратегічними пріоритетами; деполітизація економіки; обмеження монополістичної поведінки в усіх сферах економічної діяльності; запровадження відкритого діалогу органів державної влади з представниками суб'єктів господарювання.

Відповідно до напрямів розвитку системи запобігання та протидії легалізації незаконних доходів доцільною є, на нашу думку, реалізація таких заходів:

– виявлення нових банківських та фінансових технологій, що можуть використовуватися для легалізації незаконних доходів та вжиття заходів до запобігання їх використання;

– проведення постійного моніторингу зовнішньоекономічних операцій, що здійснюються через офшорні зони;

– забезпечення регулювання та нагляду за благодійними організаціями з метою запобігання та протидії легалізації незаконних доходів і фінансуванню тероризму;

– недопущення провадження діяльності фізичних і юридичних осіб, що надають послуги з переказування коштів без отримання відповідної ліцензії та без державної реєстрації як суб'єктів господарювання.

Список літератури:

1. Наумов О.Б. Інституційні детермінанти й стратегічні напрями економічного розвитку національного господарства / І.Б. Жилияев, О.Б. Наумов, Л.М. Наумова // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2016. – № 5. – С.89-95.
2. Гришова І.Ю. Корупційні ризики та зарубіжна методологія їх оцінки в системі економічної безпеки / І.Ю. Гришова, О.О. Красноручський // Проблеми і перспективи економіки та управління : науковий журнал / Черніг. нац. технол. ун-т. – Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2015. – № 4 (4). – С.40-46.
3. Гришова І.Ю. Научные подходы к методологии выявления элементов теневой деятельности на предприятиях Украины/ О.О. Красноручский, И.Ю. Гришова // Вестник Иванковского государственного университета. Серия «Экономика», 2016. – №1(27). – С.13-18.
4. Gryshova, I.; Strielkowski, W.; Kalyugina, S. (2017). Modern Technologies in Public Administration Management: A Comparison of Estonia, India and United Kingdom. *Administratie si Management Public*, (28), 174-185
5. Kravchuk A.A. Innovate approach esinthemanagement of competitiveness of businesses: collective monograph /A.A. Kravchuk,O. Krasnorutsky, I.Cryshova, ,S. Stoianova – Koval// ISMA University. – Riga : «Landmark» SIA, 2016. – Vol.1. – 188 p. (124-133 p.
6. Кравчук А.О. Тінюві аспекти економіки України в податковому секторі/ А.О. Кравчук // Український журнал прикладної економіки. Тернопільський національний економічний університет. 2016. Том 1. – № 3.- 79-86 с.

